VÁLKA A NÁBOŽENSTVÍ

NAPSAL

RUDOLF VRBA.

NVT (2010)

V PRAZE 1918
NÁKLADEM VLASTNÍM. — V KOMISI FR. ŘIVNÁČE, PRAHA, PŘÍKOPY.
PALÁC ZEMSKÉ BANKY.

OBSAH

PROSLOV.

Plné čtyři roky zuří válka světová. Ani nechápeme obrovské převraty, které se tu kolem nás odehrávají. Celý svět je do války zapleten. Celé lidstvo je ve zbraních. Nikdy dosud nebylo tolik zničeno lidských životů za jedinký den, jako nyní.

Celý svět se pozvednul, aby zdolal jen jeden stát. Není na světě národa, který by v této válce prožíval tak osudných chvil, jako národ český. Statisíce jeho mužů, synů v nejlepším mužném věku leží v hrobech v dálných krajinách mimo vlast. Kdo nezhynul na bojištích, v zákopech, lazaretech, ten má nyní zhynout doma hladem. Český národ má býti vyhlazen, vyhuben s povrchu země. Udeřila jeho hodina.

Jaký ale obraz poskytuje život českého národa v této strašné tísni? Cítíme se jako příslušníci jednoho národa, jedné rodiny? Nevidíme v lidu strašlivé zuřící vášně, kterých v míru nebylo, jak jeden kořistí z bídy druhého, nevidíme to všeobecné loupežení? Jestliže se věci mají tak, pak se dílo našich odpůrců podaří, pomáháme jim sami.

Kdyby měl český národ jedno hrdlo, pak by ho jistě páni od židovských novin ve Vídni stiskli, aby český národ byl jedním mžikem zardousen.

Smutné jsou to zjevy, které válka zanesla do řad našeho lidu.

Nás může zachránit jen křesťanská láska k bližnímu. Pak-li tato mezi námi zmizí, nikdo naší zkázu nezadrží.

V Praze, 1. září 1918.

Rudolf Vrba.

I.

Země a její obyvatelstvo.

Naše zeměkoule byla z počátku tělesem ohnivým, tekutým jako slunce. Ochlazováním tvořila se pevná vrchní vrstva, dnešní to díly světa. Z počátku tu bylo rostlinstvo, obrovské pralesy, které byly pohřbeny do luna země. Pralesy ty pálíme nyní jako kamenné uhlí. Pak se objevilo zvířectvo. Obrovská zvířata, mamuti, ichtyosauři a jiná vyhynula. Naposled se objevil člověk, bytost to nejdokonalejší.

Dle písma sv. je stáří lidstva asi 6000 let. Veškeré lidstvo pochází z jedněch prarodičů. Poněvadž nynější díly světa nebyly mořem odloučeny, jak jsou dnes, šířilo se lidské plemeno do všech končin zeměkoule. Jsou pásma zeměkoule, kde lidský tvor žíti nemůže a sice pro stálou zimu, neb přílišné vedro. Někteří politikové tvrdí, že válka je sopečným výbuchem lidské společnosti. Německo čítající 70 milionů lidí bylo přelidněno a proto válečný tento výbuch. Naše zeměkoule má plochu 510 milionů čtverečních kilometrů. Z toho je 151½ milionů čtver. kilometrů pevná země, to jest 30 procent, druhá část, 70 procent, přes dvě třetiny celé plochy zeměkoule, jsou oceány, voda.

Jednotlivé díly světa nám poskytují následující obraz:

	Asie	Evropa	Afrika	Amerika
plochy čt. km	43,802.806	10,364.047	30,773.985	38,655.323
z toho polnosti	18%	49%	12%	12%
lesy	17%	28%	45%	30%
horstva	30%	21%	28%	18%

Australie má 8,951.782 čtver. km; z toho jen 5% polností, 40% pastvin, 30% lesů a křovin, 95% pustiny.

Z toho si učiníme snadno výpočty. Evropa má tedy asi 5 milionů čtv. km zapracované půdy, 3 miliony čtv. km lesů a 2 miliony čtverečních kilometrů horských výšin a krajin.

Počet obyvatelstva byl r. 1910 odhadnut přibližně následovně:

		na 1 čt. km
Evropa	447,299.000	45
Asie	909,268.000	20
Afrika	138,588.000	4½
Amerika	176,977.000	4½
Australie	7,317.000	1
Polární země	14.000	

Může se tedy odhadnouti počet všech lidí na zeměkouli r. 1916 asi na 1680 milionů.

Lidstvo to mluví prý tisíc různých řečí. Nevíme, co na tom pravdy. Anglicky rozumí na světě 150 milionů lidí, německy 90, románské řeči francouzsky, španělsky a italsky a portugalsky mluví 120 milionů lidí.

Slovanským řečem rozumí 170 milionů lidí. Veškeré lidstvo rozlišuje se na několik plemen. První plemeno je bílé kavkazské, obývá celou Evropu a východní Indii. K tomu plemenu patří všichni národové románští, slovanští, němečtí, a obyvatelstvo východní Indie hlavně Hindu. Plémě Kavkazské čítá asi 600 snad 800 milionů lidí, připočteme-li Severní Ameriku, Kanadu a Jižní Ameriku. Plemeno žluté, mongolské, čítá Číňany a Japonce. K tomu patří menší skupiny jako Tibet, Mandžurie. Plemeno žluté čítá snad 500 milionů lidí. Plemeno semitské, židé, arabové, Turci, cikáni, Maďaři čítá snad asi 80 milionů. Plémě černé obývá horké krajiny Afriky, čítá asi 120 milionů lidí. Plémě rudé, Indiáni, má jen po celé Americe několik zbytků čítající snad půl milionu lidí. Konečně plemeno malajské, které má tmavohnědou barvu, ale obličej i hlava i vzrůst postavy blíží se k bělochům. Jsou to Papua, Maori a všichni domorodci obyvatelé Australie, Nového Zeelandu, velikých ostrovů Javy atd. Některé kmeny mají velice zdatný lid, jako Maori.

Plemeno rudé bylo od Španělů i Angličanů během 200 let vyhubeno. Mnoho-li Indiánů při objevení Ameriky tu bylo, nevíme. Říše Inků, dnešní to Jižní Amerika, říše Azteků, dnešní to státy středo-americké, čítaly mnoho milionů lidí.

Obyvatelstvo Evropy rostlo před vypuknutím světové války ročně o 1 procento. Roku 1910 byla Evropa obydlena okrouhle 450 miliony lidí. Každý rok přibylo Evropě dle toho 4½ milionů lidí. Roku 1920 čítala by Evropa 500 milionů lidí, r. 1950 čítala by 690 milionů lidí, kdyby nebyla vypukla světová válka. Když byla vyhlášena válka Německem, psaly německé listy do jednoho: Deutschland braucht einen Aderlass, Německo má potřeby pustit žílu. Jak daleko tato krvavá operace již dospěla, nevíme. Náboženství Kristovo učí, že všichni lidé jedné a téže bytosti jsou. Jednotnost lidského plemene je základní pravdou křesťanství. Veškeré lidské řeči pocházejí z jedné a téže prařeči. I to dokazuje jednotnost lidského plemene.

Jak se veškeré lidstvo roztřiďuje dle víry, těžko odhadnouti. Křesťanská vyznání jsou většinou u bílého plemene, žluté plemeno hlásí se k budhismu, arabové a černoši propadají hromadně islámu. Modloslužba, pohanství bují při menších národech v Africe, Americe, v Asii. »Gil Blas« diví se moci židů, kteří přece jsou kapkou vody v oceánu! Počítá se, že je na světě: křesťanů 534,900.000, mohamedánů 175,290.000, buddhistů 823,420.000, židů 10,860.000, čili na 1000 obyvatelů světa 533 buddhistů, 346 křesťanů, 114 mohamedánů a jenom 7 židů! A přece mají židé peníze, obchod, průmysl a tisk v rukou! Jsou-li čistými cesty, jimiž toho dosáhli — to je jiná otázka!!

K zápasu mezi Germány a Romány, který silně vyznačoval téměř celé minulé století, podala několik zajímavých čísel, která vyznačují životní schopnost uvedených národů, letošní »Deutsche Erde«. J. Fincke sestavil tam diagram pohybu západoevropského obyvatelstva za období sto let: od r. 1810 do roku 1909. A dospěl tu k stupnici, dle níž největší vzrůst obyvatelstva za uvedenou periodu mají státy germánské, za nimi následují státy smíšené a nejmenší vzrůst vykazují státy románské. Vzrostly od r. 1810-1909: Francie z 26.9 mil. obyvatelů na 39.3 (t. j. o 46.1%), Italie z 18.3 na 34.4 (o 87.2%), Španěly z 10.6 na 20 (o 88.7%) a Portugalsko ze 3 na 5.9 (o 96.7%); v celku tedy státy latin-

ské vzrostly z 58.8 mil. na 99.6, t. j. o 71%. Ze států smíšených čítaly r. 1810 obyvatelů: Rakousko-Uhersko 25.5 mil. a vzrostlo do r. 1909 na 51.2 mil., Belgie 3.3 a vzrostla na 7.5 a Švýcary 1.8 a stouply na 3.6. Celkem měly smíšené státy západoevropské před 100 lety 30.6 mil. obyvatelů, nyní 62.3 mil., takže jejich vzrůst činí 105.6%. Germánské státy vzrostly z 50 mil na 125.3, tedy o 150.6% a to Německo z 25.5 na 64, Anglie ze 17.9 na 45, Švédsko ze 2.3 na 5.4, Nizozemí ze 2.3 na 5.9, Dánsko z 1.1 na 2.7 a Norvéžsko z 0.9 na 2.3 mil. duší.

Major Martin Žunkovič vydal v Kroměříži r. 1911 spis »Die Slaven ein Urvolk Europas«, Slované praobyvatelé Evropy. V díle tom vykládá Žunkovič původ Slovanů z hledisk velmi zajímavých a zcela nových.

Žid Dr. Stern uveřejnil 16. března 1912 ve »Frankfurter Ztg.« následující úvahu: Ve všech otázkách rozhoduje dnes věda. Co není vědou doloženo, nemá ceny. Antisemité tvrdí, že Židé patří k jinému plemenu. Antisemité, Germáni obývají od nepaměti celou severozápadní Evropu.

Germáni jsou ztepilé postavy, plavých vlasů, modrých očí, z předu do zadu povytáhlou lebkou (dolichocephalie). Příslušníci židovského plemene jsou postavy drobnější, tmavých vlasů, černých očí, krátké lebky (krachycephalie). Germáni jsou plémě šlechtické, Židé jsou plémě méněcenné. Každé plemeno má určité vlastnosti tělesné i duševní, kteréžto vlastnosti ho vyznačují od pradávna. Plemeno šlechtické se nezvrhne na plemeno horší. Zásady šlechtického plemene Germánů vylíčil Houston Stewart Chamberlain ve spise Die Grundlagen des 19. Jahrhunderts. Spis vyšel r. 1898. Základy 19. století. Spis ten je evangeliem germánských zastánců plemenného nadčlověčství germánského. Plemeno jest souhrnem všech lidí, kteří se vyznamenávají určitými vlastnostmi tělesnými a duševními. Vědátoři lidovědy, anthropologové třídí lidi dle velikosti postavy, dle barvy kůže, vlasů, očí, dle útvaru lebky, jakožto sídla mozku. Nejvýše rozhoduje tvar lebky (Schädelindex). Lebka má dva průměry, do délky a do šířky. Dle toho jsou plemena s lebkou podélnou, krátkou a čtvercovou. Jistému anthropologovi bylo uloženo, aby prozkoumal lebky padlých Rusů ve válce rusko-japonské. Našel tu lebky všech ruských vojsk.

Ve skutečnosti to byly lebky žen r. 1832 cholerou zemřelých. Rodiče, dítky jejich, bratří, sestry rozlišují se ve tvarech lebky velmi často značně. Ranke zjistil r. 1883 v Bavorsku, že obyvatelstvo Bavor má všechny tvary lebkové. Sokrates, Luther, Kant, Napoleon, Bismarck měli lebku krátkou. V žádném národě nelze zjitit převahu jistého tvaru lebky. Židé evropští mají z 80 procent lebku krátkou. Na celé zemi není národa, jehožto příslušníci by měli stejnou míru lebky. Také velikost postavy není příznačnou vlastností plemene. Černoši, Papuanci a jiní kmenové Afriky mají vzory vysokých postav lidských jako žádný národ na světě. Beethoven, Richard Wagner, Menzel, Virchov byli drobné postavy. Židé v Evropě jsou postavy menší, za to Židé v Syrii, Samaritáni jsou postavy vysoké.

Barva vlasů obyvatelstva germánského v Německu je promíchaná. Převládá tu barva tmavá a málo tu je plavých vlasů.

Obyvatelé Australie a Polynesie mají hojný počet lidí plavovlasých. Židé mají nejvíce zrzounů. Ale Tacitus tvrdí, že Germáni byli zrzouni. Plavovlasí Germáni jsou zplozeni od Finů. Chamberlain tvrdí, že David král byl plavovlasý a Ježíš také, oba byli Germáni.

Na konec tvrdí dr. Stern, že na celé zeměkouli není národa, který by se vyznačiti dal určitými vlastnostmi od jiných národů ho rozlišujícími. Jak vidno, činí dr. Stern učení o šlechtickém plemenu Germánů směšným, aby zachránil Židy.

II.

Počet řečí v Evropě.

R. 1870. zvítězili Němci u Sedanu a zajali armádu francouzskou i s Napoleonem. Od toho dne uplynulo 40 let. Na oslavu vítězství u Sedanu přinášejí listy v Německu, ale nejvíce německé listy v Rakousku články, jichž obsah každým rokem se opakuje a vrcholí v požadavku, že Němci musí vládnouti celým světem. K tomu účelu vynašli učení o plemenech lidských více cenných a méně cenných. Učení to je ale staré jako lidstvo samo. Staří Řekové i Římané vyvýšovali se nad ostatní národy jako dnes činí Němci. Zajímavo je, že na druhé straně vědátoři, Němci učení to popírají. Také v díle »Völkertheorie« od Wundta, a nejnověji dr. Fridrich dokazuje, že veškeré řeči evropských národů pocházejí z jednoho pramene.

Dle Fischera je příbuznost řečí následující.

<table>
<tr><td colspan="13">I. Uralsko-altajská řeč</td></tr>
<tr><td colspan="9">finská</td><td colspan="4">turecká</td></tr>
<tr><td colspan="4">ugrijská</td><td colspan="3">permská</td><td colspan="2">finská</td><td colspan="2">mongolská</td><td colspan="2">semitská severo-arabská</td></tr>
<tr><td>vogulská</td><td>východogakiská</td><td>uherská</td><td>syryánská</td><td>finská</td><td>karelská</td><td>lapská</td><td>samojedská</td><td>kirgiská</td><td>osmanská</td><td>kalmuská</td><td>maltéská</td><td>baskická</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td colspan="8">II. Kavkazská.</td></tr>
<tr><td colspan="4">Skupina severní.</td><td colspan="4">Skupina jižní.</td></tr>
<tr><td>čerkeská západní</td><td>čečenická</td><td>legická severozápadní</td><td>kirinická jihovýchodní</td><td>mingrelská</td><td>kolchická</td><td>grusínská</td><td>georgická</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td colspan="8">III. Indogermánská.</td></tr>
<tr><td colspan="4">Asijská jiho-evropská prařeč.</td><td colspan="4">Severo-evropská prařeč.</td></tr>
<tr><td colspan="2">prařeč asijská starořecká</td><td colspan="2">kelto-italská</td><td colspan="2">slovansko-letská</td><td colspan="2">staroněmecká</td></tr>
<tr><td colspan="2">západo-indická</td><td colspan="2">italská kelt-ská</td><td>západo-slovanská</td><td>baltická</td><td>plat. německá</td><td>novo-německá</td></tr>
<tr><td>cikánská</td><td>arménská</td><td>albánská</td><td>portugalská</td><td>chorvatská</td><td>velkoruská</td><td>atd.</td><td></td></tr>
</table>

Abychom této stupnici rozuměli, podáme tento výklad.

Nynější němčina, angličtina, flámština, platněmčina, holandština pocházejí ze zaniklého jazyka »niederdeutsch«. Tento se rozštěpil ze staroindického a »altdeutsch« řeči. Ze staroindického jsou dnešní islandština, norvežština a dánština. Ze slovansko-lotišského jazyka jsou nynější veškeré slovanské a baltické řeči, a k tomu jihoslovanské, které mají jeden pramen, jihovýchodní slovanský jazyk. Veškeré tyto řeči prýštěly z jednoho pramene, kterým byla prařeč severo-evropská. Podle toho doznávají sami němečtí jazykozpytci, že veškeré evropské řeči mají jeden a týž základ. Pouze řeč Basků a Maltánců nedá se k žádné skupině evropské připojit.

Podle toho by ovšem učení Všeněmců, že Němci jsou nad Slovany proto, že mají starší vzdělání, že Slované bez Němců by byli národem nevzdělaným, bylo liché!

Jest roztrušováno proto, aby Němci měli důvody k nadvládě, kterou si všude, kde mají moc, nad Slovany neprávem osvojují a drží, jelikož jim z toho jde na všech stranách hmotný prospěch. Státním úředníkem budiž Němec, sluhou ale může býti Slovan, tak vypadá učení to, přeloženo do zápasu o chleba.

III.

Válka a náboženství.

Člověk k obrazu božímu stvořen jest, učili jsme se z katechismu. Jiní zase tvrdí, že člověk bestie jest. Jsou zločiny, které se nedají vysvětlit, jen tím, že zlosyn ztratil všechnu lidskost a že v něm se ukázala bestie. Co svět světem stojí, nebylo takového vraždění, jako se odehrává v této světové válce. Co tu lidských životů padlo již od 1. srpna 1914 a kolik jich ještě padne, než zahoukne poslední rána z děla v této strašlivé válce světové.

Kolik milionů je tu mrzáků, lidí to jinak statných a zdravých, kdyby právě nebyli zmrzačeni a tím odsouzeni k brzkému zániku.

Válka tedy ničí vše kolem sebe, ničí lidské životy, všechen lidský majetek. Nedivme se proto, když válka tak dlouho trvá, že roste zoufalství a nevěra.

Vidíme-li takové spousty zločinců, mizí víra v Boha, vzmáhají se zločiny. Člověk bestie všude na vrchu. Veškeré vymoženosti humanity, celá 2000 let stará minulost křesťanská je pohřbena.

Střílí se do chrámů božích, největších to skvostů umění, na jichž zbudování pracovala celá století, ničí se vše, co jen lidská píle vytvoří.

Křesťanství zmizelo. Není ho tuto. Příkaz Kristův: miluj bližního jako sebe sama, vylučuje možnost všech osobních sporů a dokonce vraždy. Křesťanská láska k bližnímu, ode všech lidí opravdu uznaná a pěstovaná, znemožnila by spory, soudy, války. Není tedy křesťanství, světová válka učení Kristovo pohřbila.

Ve skutečnosti mají se věci tak, že učení Kristovo lidé se učili, je znali, ale neuznali. Řídili se zásadou třídního boje. Kdo silnější, ten zvítězí a bude vládnouti. Lidojedi v Africe přepadnou sousední vesnici. Vítěz opanuje bitevní pole. Mrtvoly padlých se vezmou a upečou se na ohni. Nastanou hody.

Tyto boje se tak dlouho opakují, dokud vítězný kmen má nějakou vesnici na blízku, která není vyvražděna. (Viz o tom dílo »Russland und der Panslavismus« sv. II., str. 564. R. Vrba.) Války trvají, co lidstvo na zemi je. Ohromná říše starých Římanů, známá pode jménem imperium romanum, vyrostla jen z válek. Přes 800 let Římané vedli stálé boje. (Viz o tom R. Vrba: Österreichs Bedränger str. 5.). Když světová válka byla v proudu, nebyl ze začátku žádný spor o vině. Německo vypovědělo válku Rusku a Francii současně, hlásajíc, že musí chránit spojence Rakousko.

Teprve později začal spor o vině na válce světové. Německo tvrdí, že bylo přepadeno, že vede válku obrannou. Anglie tvrdí, že Německo vede válku lupičskou.

První větší spis o vině na válce světové vydalo francouzské duchovenstvo. Spis ten vyšel r. 1915. Má název: La guerre allemande et le catholicisme. Katolický klerus Německa vydal hlavně u Herdera několik protispisů. Mimo to přinášely veškeré bohovědné listy německé jak v Německu tak v Rakousku spoustu článků proti jmenovanému spisu. Německý klerus povstal jako jeden muž, nedal dopustit, že Německo vede válku lupičskou. Universitní profesor, tajný rada Adolf Harnack, uveřejnil v »Neue Fr. Presse« 31. března 1918 článek: Die Religion im Weltkriege, náboženství ve válce světové. Harnack, profesor bohosloví, vyznání luteránského, praví tu: Dieser Weltkrieg ist kein Religionskrieg — tato válka světová není válkou o náboženství. Harnack učinil o válce nový vynález, praví: jeder grosse Krieg ist, solange er währt, souverän. To značí: Každá veliká válka, dokud trvá, vládne absolutně, svrchovaně. Válce je všecko podřízeno, tedy i náboženství. Harnack tvrdí dále: Světová válka vykládá se jako bankrot víry, poněvadž náboženství této válce nezabránilo.

Svět je stále ve zbrani, před Kristem i po Kristu, na války ty náboženství nemělo nikdy vlivu. Zde máme tedy doznání protestantského vědátora, bohoslovce, že válka a náboženství spolu nemají žádného vztahu.

Kdo má tedy vinu na válce světové? Víme to všichni, známe tu vinu, kde má svoje sídlo a dosud to nesmíme veřejně říci. Válečné spisy, které vyšly v Německu od vypuknutí světové války, dávají nám nesčetných dokladů, v kterých se doznává, že Německo na

válku tu se připravovalo. Uvedeme jen jeden doklad. Vilém Wundt, universitní profesor filosofie v Lipsku, řečnil v Alberthalle v Lipsku 10. září 1914: »Über den wahrhaften Krieg«, O válce opravdové. Řeč tato vyšla tiskem u Krönera. Wundt praví zde: Dieser Krieg war für Deutschland eine Notwendigkeit. Válka tato byla pro Německo nutnou. Co z toho následuje? Pak-li pro mne je něco nutným, nemohu čekat na někoho jiného, až mi tuto nutnou věc opatří, nýbrž si ji opatřím sám. Takových dokladů je na sta. Zde je tedy propast. Na jedné straně Němci přiznávají, že válku připravovali, ale vinu svalují na sousedy.

Kořen světové války tkví v národnostní nenávisti. Kde se tato nenávist k jiným národům pěstovala po celá desítiletí, je všeobecně známo. Němci stali se znenáhla všem národům na celém světě odpornými. Židovsko-německý tisk stále bádá, by rozluštil hádanku, proč jsou Němci nenáviděni. Na příklad »Pester Lloyd« přinesl 23. listopadu 1917 delší úvahu »Vom Hasse gegen den deutschen Menschen, von Dr. Sigmund Rubinstein.« O nenávisti k německému člověku. Zda Rubinstein sám je člověk německý, nevíme, tušíme ale, že je člověk židovský. Rubinstein rozebírá v této úvaze spis katolického duchovního Maxe Schelera »Die Ursachen des Deutschenhasses«, Lipsko, Wolf. O příčinách nenávisti k Němcům Scheler soudí, že lidé shání dnes jen bohatství. Kdo nahromadil bohatství, tomu ti chudí závidí. To se děje Němcům ode všech národů neněmeckých. Němci tvrdí, že by Bůh nebyl spravedlivým, kdyby Německo mělo býti poraženo. Císař Vilém zakončí vždy svoje řeči k vojsku, že Bůh dá německým zbraním vítězství. Nemluvil vždy tak. »Evangelischer Kirchenbote« přinesl 9. května 1905 tuto ukázku z řeči císaře Viléma, kterou měl ve Wilhelmshafenu k námořním německým rekrutům. Císař Vilém vylíčil vítězství Japonců, která vítězství jsou plodem vlastenectví japonského. Japonské vojsko je pečlivě vycvičené a ukázněné. Japonci, národ pohanský, vítězí nad Rusy, národem křesťanským. Ale Budha není nad Krista. Jestliže Rusko trpí porážky, je to důkaz, že křesťanství Rusů je chatrné, za to Japonci ukazují mnoho ctností křesťanských. Kdo je dobrý křesťan, je dobrý voják. Ale Němci mají zubožené křesťanství a sám císař Vilém nedůvěřuje, že by Němci měli nárok v případu války prosit Boha o vítězství. Japonci jsou metlou boží, jako kdysi Atila a Napoleon. Tak mluvil císař Vilém pod dojmem porážek Ruska v Mandžurii. Skorem každý Čech může z vlastního života vylíčit národnostní nenávist, kterou sám na sobě zakusil.

Bylo mi 6 let, kdy do mého rodiště Bělé u Bezděze proudily nepřehledné řady pruského vojska. Matka s námi dětmi prchla do lesa, ale k večeru jsme se vrátili. Nechápali jsme, co se tu odehrává. Přičiněním rodáka Norberta Hrázky dostal jsem se na gymnasium do České Lípy r. 1874. Třídní profesor Adolf Weingärtner z Klatov se mne otcovsky ujal. Neznaje slova němčiny, byl bych bez této otcovské pomoci nucen německé gymnasium to opustit.

Druhý třídní na vyšším gymnasiu byl Alip Tonder z Bakova. Gymnasium to přešlo r. 1882 z rukou řádu Augustiánů do správy státní. Byl jsem poslední Čech, který na tomto řádovém gymnasiu vystudoval německy. Po celou tu dobu, kdy jsem do gymnasia chodil, dostalo se mi teprve v 6. třídě nadávek od žida Kantora a od studujícího Havelky z Mostu a sice nazývali mne czechischer Dreckkäfer.[1]

[1] Český chrobák, hovnivál; pozn. editora.

Nechápal jsem dosud národnostní zášť. Zažádal jsem do kláštera v Teplé. Tehdejší prelát Bruno Bayerle mne vlídně přijal. První rok zkušební, tak zvaný noviciát, jsem odbyl pod vládou novicmistra Severina Würfla, který byl před tím gymnasijním katechetou v Plzni, později pak inspektorem v Mariánských Lázních. R. 1883 přišel do kláštera tepelského také jako novic nynější opat Gilbert Helmer. S ním byl současně přijat Václav Vacek z Jindřichova Hradce, hudební skladatel. My dva Češi nesměli jsme na chodbách a v refektáři mluvit česky.

Nechápali jsme příčinu toho. Neznali jsme národnostní zášť. Stalo se mi, že nás překvapil na chodbě novicmistr Severin Würfel. Slyše nás mluvit česky zblednul a křikl na nás: Hier Wird deutsch gesprochen.[2] Tázal jsem se ho, zda blahoslavený zakladatel Hroznata byl Němcem, načež zrudnul a odkvapil. R. 1885 vstoupil jsem do třetího ročníku v semináři v Litoměřicích. Zde bylo živo. V semináři bylo přes 100 bohoslovců, z nichž sotva 20 Němců.

Biskup Schoebel chtěl míti hojnost kněží a bral proto každého, kdo se hlásil.

Němci bohoslovci přísně se odlučovali od bohoslovců Čechů.

Žádný bohoslovec Němec nepromluvil slovo k bohoslovci Čechu. Někteří Němci bohoslovci dávali na jevo svoji pýchu a opovržení námi. Vynikali v tom někteří jako Josef Hofman, takovým způsobem, až jsme se tomu smáli.

Výkvěty strašlivé národnostní zášti, vštěpované mládeži německé.

Národnostní boj se stále jařil a přiostřoval. U některých profesorů bohosloví, jako u dvorního rady Šindlera a Rennera, stoupal až k šílenství.

Profesor bohosloví Renner je v klášteře v Teplé. On to byl, který udal faráře Lišku vojenskému soudu v Plzni. R. 1889 byl jsem konsistoří ustanoven za farního administrátora v Milešově, kde jsem byl 4 měsíce.

Hrabě Adolf Ledebour, někdejší ministr orby, zval mne, abych používal jeho knihovny.

Začal jsem studovati spis Eugen Jäger, »Die Agrarfrage der Gegenwart.« Výtah z tohoto díla jsem vydal r. 1889 pod názvem »O zachování stavu rolnického.«

Stopoval jsem dlouhá léta židovsko-německý tisk, kterak spílá všem Slovanům, v první řadě nám Čechům. Účinky tohoto dlouholetého štvaní se nyní ve světové válce vybíjejí. Vylíčil jsem zbraně tyto ve dvou spisech a sice: »Der Nationalitäten und Verfassungsconflict in Österreich«, který spis jsem vydal r. 1901 a v druhém spise »Österreichs Bedränger«, který vyšel r. 1903.

Ve spise »Österreichs Bedränger« jsem rozebral názory o národnostní otázce, které uveřejnil biskup Frind ve spise »Das sprachliche und sprachlich nationale Recht vom sittlichen Standpunkte aus.« Vídeň, Manz 1899. V tomto spise tvrdí biskup Frind, že řeč národu čítajícího 80 milionů má větší hodnotu, jak řeč národu čítajícího 7 milionů lidí. Chápeme, že zásada ta je původu z práva římského.

V impériu římském požíval jen ten práva občana, kdo znal latinsky.

Vytknul jsem biskupu Frindovi ve spise »Österreichs Bedränger« na straně 350. pohanské jeho názory v národnostní otázce. Profesor bohosloví v Praze, říšský němec Dr. Hilgenreiner uveřejnil v Opitzově listu »Österreichische Volkszeitung« 16. října 1903 článek nadepsaný »Die leitmeritzer Dioezese in der Beleuchtung eines czechischen

[2] Zde se mluví německy; pozn. editora.

Priesters«, litoměřická diecése v osvětlení od katolického českého kněze. Dr. Hilgenreiner v tom článku se veřejně ptá, zda tu nikoho není, kdo by dokázal, že není dovoleno činiti neoprávněné výtky konsistoři. Volání Hilgenreinerovo nebylo marným.

Přípisem ze dne 26. října 1903, č. 9740, byl jsem na 4. listopad 1903 předvolán do Litoměřic před církevní vyšetřující soud pro urážku církevních úřadů ve spise »Österreichs Bedränger.«

Když vypukla světová válka, postavilo se duchovenstvo německé národnosti jako jeden muž do tábora válečných nadšenců. Nastala divoká honba po knězích národností slovanských. Profesor bohosloví ve Štýrském Hradci Dr. Ude obvinil slovanské duchovenstvo z vlastizrady veřejně v měsíčníku »Bonifatius-Korrespondenz«, který vychází v Praze v tiskárně benediktinů v Emauzích. Ve Vídni vychází list »Correspondenzblatt für den katholischen Clerus Österreichs«. V listu tom slavili válečné orgie profesoři bohosloví dr. Valentin Holzer, Dr. Wiesinger a Dr. Fl. Sigel. Jelikož jsem písemně vytknul, že jako kněží nejednají na základě zásad náboženství Kristova, podali na mne žalobu do Vídně k válečnému dohlédacímu úřadu. Na základě této obžaloby těchto tří kněží, řeholníků to z kláštera Göttweigu, byl jsem 21. ledna 1916 uvězněn a před vojenským soudem vyšetřován. Jak vidíme, světová válka zničila křesťanství i v takových mužích, kteří jako vědátoři učení bohosloví katolického toto učení kandidátům stavu duchovního přednáší. Papež Benedikt XIV. nazval několikráte ve svých proklamacích k národům tuto válku bohopustým vražděním. Kněží národnosti německé jsou jiného názoru než papež Benedikt XIV.

Kdy a jak tato válka skončí, jaký bude míti vliv na ničení náboženství katolického v národech válkou postižených, nikdo nedovede posouditi. Světová válka se vede ve znamení národnostní záště. Zde neklesají životy lidské jen ve střeleckých zákopech, zde se ničí celé národy, veškeré civilní obyvatelstvo. To není válka ozbrojených mužů, to je vyhlazování všeho obyvatelstva postižených zemí. Takové hrůzy se neodehrávaly nikdy, co svět světem stojí. Nedivme se proto, že i rouhání se vzmáhá. Nevěříme, že Bůh jest. Stále slyšíme volání to. Duchovenstvo je tu bezmocné a bezradné. Není tu jiné pomoci jen čekati a doufati, až toho vraždění bude konec.

Pak snad lidstvo pozná, že bez uznání zásad Kristových nelze ani lidem, ani národům klidně žíti.

Nacionální běsnění v řadách duchovenstva katolického národnosti německé rostlo současně s hnutím všeněmeckým po vítězství u Sedanu.

»Národní Listy« přinesly 16. října 1903 tuto zprávu:

»**Biskup Frind není členem církve katolické »ipso facto« své žaloby k okr. soudu**. Církevní soud, před kterýž pohnal biskup Frind delikventy P. Kopala a P. Zahradníka-Brodského, skončil, jak známo, vyrovnáním. Avšak kdyby tomu ani tak nebylo, musí Frind ustoupiti od stíhání Brodského z příčin stejně zajímavých jako důležitých. Jeho spis, v němž mluví o menší ceně jazyka českého, nemá totiž schválení nadřízených církevních úřadů, bez něhož nesmí vyjíti žádná kniha, pochodící z péra katolického duchovního. Poněvadž inkriminovaná obvinění, pro něž stíhá oba duchovní, Kopala a Brodského, učiněna byla vůči biskupu Frindovi právě na základě Frindova neschváleného spisu, bylo by vyšlo dalším řízením před církevním soudem na jevo, že spis Frindův po-

strádá aprobace církevních úřadů a byl by se tak Frind zapletl do pletek velice nemilých. Že kniha Frindova schválena nebyla, jest veřejným a starým tajemstvím, o němž církevní úřad jediný nic věděti nechce, aspoň officiálně. Před několika dny dovozovali jsme na základě konstituce Apostolicae sedis, vydané Piem IX. dne 12. října 1862, že biskup Frind jako exkomunikovaný následkem protestu proti volbě dra. Schustera podaného nemá práva žalovati před církevním soudem. Ježto však Frind podal k světskému soudu zajišťovací žalobu proti oběma kněžím, musí býti pokládán za vyloučeného z církve katolické ipso facto, t. j. již tímto podáním žaloby k okresnímu soudu pro přestupky a to opětně na základě zmíněné apoštolské konstituce, kteráž stanoví:

Excommunicationem incurrunt:

(7) »Cogentes sive directe, sive indirecte judices laicos ad trahendum ad suum tribunale persanas ecclesiasticas.«

(Vyloučení z církve propadají: (7) Kdož přímo či nepřímo mají soudce světské k tomu, aby pohnali před svůj soud osoby církevní.)

To Frind svou žalobou k okresnímu soudu přestupkovému učinil, a kdyby šlo po právu, t. j. provedeny byly skutečné důsledky právní situace, v níž se Frind nachází, musil by bezprostředně po zjištění, že žalobu k okresu podal, ihned zbaven býti vykonávání všech církevních funkcí.«

Jak známo, církevní zákony z »codexu ius canonicum« pro církevní hodnostáře neplatí.

Brněnský »Hlas« přinesl 17. září 1904 tuto úvahu.

»S velikým potěšením můžeme zaznamenati, že katolický tisk v sousedním Německu přinesl v poslední době několik článků, které se naprosto liší od těch, jak jsme je minule označili a podali příklad z »Lotse«, časopisu vycházejícího v Hamburku. Naproti časopisům, které píší ve smyslu tom, že Rakousko musí býti degradováno na Ostmarku a pohlceno býti Pangermanií a český národ smeten s povrchu země, aby nepřekážel pověstnému »Drang nach Osten«, tedy rozmachu Německa na východ, píší listy katolické a hlavně bavorské pro spravedlnost a žádají, aby Rakousku vládnuto bylo dle zásady a spravedlnosti, aby všem národům měřilo se stejným loktem. Velikou sensaci způsobily dva úvodní články listu mnichovského »Bayerisches Vaterland« ze dne 18. a 19. července letošního roku, nadepsané »Die bösen Czechen.«[3] Články ty kolovaly v překladu všelijak zkomoleném také v českém tisku a to skorem ve všech novinách. List praví v prvním článku následovně: »Není zajisté na celém světě národa, o němž by se dnešní dobu rozšiřovalo tolik lží a pomluv, proti němuž by se tak hanebně štvalo, jako proti onomu národu, který obývá Čechy, Moravu a Slezsko a tvoří tu většinu, národ český. Kdežto málokdy slýcháme o skutečně trvající zášti Maďarů proti Němcům, čteme za to tím častěji poplašné zprávy o domnělém záští proti Němcům se strany Čechů. Kterak to přijde, o tom nás poučuje ve velmi doporučitelném spisu pod názvem »Der Nationalitäten und Verfas-

[3] Zlí (špatní) Čechové; pozn. editora.

sungskonflikt in Österreich« český katolický farář Rudolf Vrba. A nyní přináší »Bayerisches Vaterland« řadu citátů ze jmenovaného spisu na doklad. Kdo vlastně u nás hází neustále pomluvami a špínou po tom jinak dobrém českém lidu? Zajímavo je, že český tisk tato slova »Bayerisches Vaterlandu« zamlčel. Inu, aby se přiznal náš většinou liberální český tisk, že kdyby český kněz prokázal svému lidu sebe větší dobrodiní, že to nesmí býti přiznáno, poněvadž co klerikál — to prý nepřítel lidu! A my zase naopak vidíme, že kdyby ten chudý kněz neprokázal českému lidu nějaké tělesné nebo duchovní dobrodiní, že by ho přítelíčkové svlékli až do kůže.

Nyní přinesl i hlavní list katolického německého středu »Kölnische Volkszeitung« v čísle z minulého pátku veliký úvodní článek, ve kterém list ten rozhodně se zastává zásady, aby v Rakousku byla změněna ústava, aby se vládlo federativně a všem národům stejně spravedlivě. Tento článek v předním orgánu katolického středu německého znamená pro nás Čechy velice mnoho. Znamená, že mnozí politikové v Německu počínají správně posuzovati vnitřní rozhárané poměry Rakouska, že počínají rozuměti celé otázce české, která jim dosud byla tak známou, jako španělská nějaká ves, a počínají konečně, což jest hlavní věcí, odporovati známé prušácké pangermánské politice, která je ve zřejmém odporu proti všelikému názoru a spravedlnosti k bližnímu. Bylo by jen žádoucno, aby i známé mnichovské »Historisch-polit. Blätter« postavily se na stanovisko nám Čechům spravedlivé, ale bohužel, že tato nejpřednější katol.-politická revue jest z Rakouska obsluhována články, které pocházejí ze řad Opitziánů, hlavně se ukazuje na původce těchto článků, na nynějšího světícího biskupa Dra Frinda. A přece byl zakladatel této revue slavný katolík Josef Görres od hlavy až k patě nejzásadnějším odpůrcem Prušáků, ba pruská vláda horečně k tomu pracovala, aby muže toho dostala do pevnostního vězení, do Špandavy, ale nepodařilo se jí to. Sám Napoleon uznal Görresa za nejženiálnější politickou hlavu Německa a jestliže Prusko již roku 1848 nestalo se vrchním pánem celého Německa, pak se to stalo jen působením tohoto muže, který byl upřímným přítelem Slovanů a hlavně miloval spravedlnost a pravdu. Na smrtelné posteli kázal, aby mu podali polský meč. Pevně věřil, že Polska povstane sjednocena. Kdyby dnes Görres žil, jistě by i na českou otázku dle způsobu spravedlivého politika pohlížel. Německý tisk vídeňský, který spočívá hlavně v rukou židů, vyličuje, že by Rakousko bez Němců se rozpadlo, či jak Němci tvrdí, že Rakousko jest budova z mnohých kamenů, a maltou, která všecky kameny spojuje, jsou Němci. Tisk ten po celá desítiletí hlásá do světa, že Němci jsou základem rakouského státu, rakouské myšlenky, krátce a dobře, kdyby jich nebylo, pak by Rakousko nebylo ničím.«

Připomínáme tu ještě jednou, že úvaha ta je psána před 14 lety. Dnes se ten zápas dohrává zbraněmi, žalářem a šibenicí. Buďto Rakousko bude německé anebo nebude. Jako tvrdil císař Vilém, že dobrý křesťan je dobrý voják, tak tvrditi nutno, že dobrý křesťan je dobrý vlastenec. Jestliže ruský spisovatel Krylenko ukázal na Tolstého, který svým jedem v románu Anna Karenina a jiných spisech otrávil celé Rusko, jestliže pravoslavná církev nevštípila svým synům lásku k ruské vlasti, tu vidíme hrozné následky beznárodnosti a bezvěrectví, jak na Rusku bylo všem Rusům stále hlásáno od ruských židů a jich pomahačů-kadetů. Dnes se vrhají židé v Rusku na statky církevní a plení je. Bez náboženství není vlastenectví. Zdánlivě tu činí výjimku Němci. Avšak Němci mají svoje náboženství, které jim upravil Luther a Zvingli. Katolíci pak se k nim přidávají, aby nebyli vyhoštěni z národa. Tak zvaný katolický list »Kölnische Volkszeitung«, majetek firmy Ba-

chem v Kolíně nad Rýnem, píše jako listy všeněmců, zastává německý vítězný mír. Poslanec Erzberger veřejně tomu listu vytknul, že zapřel všechno křesťanství.

Němci si založili vlastní německo-národní vyznání, konfesi. Učinil tak Luther, Kalvin a Zwingli. Luther vystoupil proti naukám katolické církve r. 1517. Jeho odboj se stupňoval, čím déle trval. Někteří dějepisci tvrdí, že byl Luther šílencem. Na říšském sněmu ve Vormsu 31. října 1517 konaném odpadla větší část Německa od katolické církve. Němci oslavovali r. 1917 výročí 400leté založení konfese protestantské. Rozdíl mezi katolictvím a protestantstvím je objasněn ve spise »Möhlers Symbolik«. Pro český lid objasnil tyto protivy biskup Brynych ve spise »Štít víry«. Podivno jest, že světovou válku vede hlava protestantské konfese císař Vilém, podivno jest, že nejvydatnější spojenci Němců jsou židé, podivno jest, že hlava islámu, turecký sultán, je spojencem Viléma, podivno jest, že Maďar kalvinista Tisza je důvěrný přítel Viléma II., podivno jest, že se k této společnosti přidružil pravoslavný národ Bulharů. Jak vidíme, vedou světovou válku Němci, židé, Maďaři, Turci a Bulhaři. Odpadnutí Německa od katolické církve mělo též v zápětí za následek odpadnutí Dánska, Švédska a Norvéžska od katolictví.

»Nár. Politika« uveřejnila 28. května 1918 článek Dr. Pekaře o výročí 300 let vypuknutí 30tileté války r. 1618. Ku konci tu čteme: »Kdo vzpomene doby před dvěma sty let, doby husitské, kdy spodním nosným proudem živelné revoluční vůle toužící po osvobození byla myšlenka národní, kdy velký duchovní zápas jevil se v praxi jako vášnivý boj Čechů s Němci, jehož výsledkem bylo také zlomení postavení německého měšťanstva a německého kléru v zemi, zastaví se nikoliv bez hlubokého podivu před tou změnou fronty, ku které došlo v Čechách během dvou set let. Je známo, že o ni zasloužila se reformace Lutherova — sto let po upálení Husově stáli Čechové takřka na místě hanby mezi národy, nenáviděni jako ohavní kacíři; pochopíme, že když konečně týž národ, v němž zloba nad českým pobloužením žila nejhlouběji, dal za pravdu stanovisku prokletých, ano zašel dále než sami Čechové v kacířské odvaze, přihlásil se u isolovaných Čechů nejen pocit radostného zadostiučinění, ale i touha po vzájemném dorozumění, sblížení a pomoci. Tak vyvíjelo se přátelství českoněmecké, tak luteranismus šířil se znenáhla po Čechách — nejdřív mezi německou menšinou při hranicích, čím dále však tím více i mezi Čechy, až většinu obyvatelstva českého si podmanil a staré následovníky husitských kompaktát stlačil na minoritu čím dál tím více hynoucí.

Méně je známo, jak nebezpečnou germanisaci zevně měl tento obrat v zápětí: počalo se německé stěhování do Čech a to ze všech stran. Ze zemí rakouských přicházeli Němci, vypuzení vládou pro náboženství, ze zemí saských a jiných Němci, tištění v svědomí svém ve sporu zápasících náboženských stran. Byla to drobná šlechta i měšťané, hlavně však měšťané a řemeslníci. A brzo začalo se stěhování německých sedláků do Čech, jež lákalo především výhodné postavení českých poddaných a láce českých gruntů. My teprv nedávno ze studií Wintrových poznali jsme s úžasem rozsah této immigrace německé do Čech, zejména v posledním padesátiletí před r. 1618: poznali jsme, jak zněmčena byla Praha (zejména Staré Město a Malá Strana), jak poněmčily se Teplice, Ústí n. L., Most, Stříbro a jak ve velké části jiných měst, částečně dříve ryze českých, vznikly silné německé menšiny. V Praze slavili r. 1611 němečtí vyznavači české konfese, vskutku luteráni, položení základního kamene ke dvěma velkým kostelům — u sv. Salvátora na Starém Městě a u Nejsv. Trojice na Malé Straně — oba slavnostní akty, při nichž přední úlohu hráli Thurn, Fels a Jáchym Šlik — tedy ti, kteří hráli přední roli i r. 1618 —

dali pocítiti Praze, co znamená majestát po stránce národnostní. A spolu s poněmčováním měst šlo v neméně povážlivém rozsahu poněmčování venkova: sám poznal jsem neobyčejný rozsah tohoto zakupování půdy poddanské německými příchozími na Kostecku — a z úvodu jazykového zákona z r. 1615 i ze Stránského varovného výkřiku proti hrozícímu nebezpečí (vyšel r. 1619) soudím, že nabylo, zejména na severu českém rozsahu nebezpečného, že jemu děkujeme poněmčení celých částí Litoměřicka a Žatecka. Mnoho, velmi mnoho takto příchozích se počeštilo, ale příliv spíš rostl, než ustával; že nebezpečí bylo veliké, svědčí právě zákon z r. 1615, i okřik Stránského i nové vydání Dalimilovy kroniky Ješínem z Jelčan. Od 13. století, od doby velké kolonisace německé na východě nebylo tak silného přílivu německého živlu do naší země, jako v letech 1540-1618, tedy v době, kdy vláda i správa království byla v rukou ryze českých.«

Tolik Dr. Pekař. Hrobem českého národa stalo se německé luteránské a helvitské vyznání, které otravovalo české duše a je poněmčovalo. Ještě důkladnější důkazy o tom podává spis »Češi a Němci v Čechách, národnostní boje od 13. do 19. století«. Napsal Josef Pravdomil. Spis vyšel r. 1904 v tiskárně Hermana ve Slaném.

Protestantství je vyznáním německým. Dokladem toho jsou i Poláci. V »Deutsche Erde« podal R. Baumgarten pozoruhodnou zprávu o evangelických Polácích v jižním Poznaňsku a ve Slezsku. Uvádí, že v jižním Poznaňsku jest několik tisíc Poláků-evangelíků. Ve všech jejich chrámech konají se pravidelné polské služby boží. Ba jsou některé obce úplně evangelické-polské. Duchovní však jsou vesměs Němci, kteří ovšem většinou umějí polsky. S německé strany opětovně bylo požadováno omezení polských služeb božích evangelických. Ale je třeba při tom postupovati opatrně a rozvážně, neboť evangeličtí Poláci jsou téměř bez výjimky věrní státní občané pruští, volí po pravidlu při volbách sněmovních německé volitele a při volbách říšských německého uchazeče. Katoličtí Poláci, v čele s Gazetou Ostrovskou (knihkupce Rovinského v Ostrově) dosud marně se pokoušejí získati evangelické Poláky pro polský tábor. Poněmčení evangelických Poláků postupuje ponenáhlu a téměř nepozorovatelně vlivem německé školy, chození za prací do německých krajů, vstupováním do služeb u německých rodin a přijímáním práce u německých podnikatelů. Ze starších lidí mnozí rozumějí sotva slovo německy; mezi mládeží znalosti němčiny potěšitelně přibývá. Tak lze na př. zažíti, že na výslovné přání Poláků při pohřbu koná se obřad z části polsky, z části německy. Sesílená germanisace, kterou by postižení pociťovali, vzbudila by následkem katolicko-polské agitace odpor a rušila by dosavadní vývoj. A s tím ovšem mohou býti Němci spokojeni: Při sčítání r. 1890 bylo ve vládním okresu poznaňském 271.497 evangelíků Němců, 13.639 evangelíků Poláků a 1375 dvojjazyčných; roku 1900 stoupli evangelíci Němci na 280.144 duší, ale evang. Poláci klesli na 11.897 a dvojjazyční na 863; při posledním sčítání (r. 1905) bylo napočteno evangelíků Němců 298.422, evang. Poláků 10.736 a evangelíků dvojjazyčných 710. Při tom přirozený vzrůst obyvatelstva je u Poláků všude větší než u Němců! Nejinak jest v Pruském Slezsku. Kdežto v celém Slezsku od r. 1890 do r. 1900 německý podíl v obyvatelstvu klesl se 735.2‰ na 723.4‰ a podíl polský stoupl ze 230.5 na 235.8‰ a podíl dvojjazyčných z 10.1 na 17.4‰, v krajích, kde sídlí Poláci evangelíci, lze konstatovati postup poněmčování. Zde stoupl podíl německý o 6.5—92.5‰! Příčina ovšem není v podstatě evangelictví nebo katolictví. Ale je v okolnosti, že náboženské vyznání evangelické je státním náboženstvím v Prusku, je náboženstvím těch Němců, s kterými se Poláci utkávají. Katoličtí Poláci jsou prostě chráněni dvojí přehradou od

vlivu němectví: národní a náboženskou, kdežto u evangelických Poláků není náboženství vzpruhou odporu k Němcům, ale spíše styčným bodem s nimi.

»Venkov« přinesl dne 2. května 1918 tuto zprávu. »Četli jsme referát o schůzi německého »Volkstagu« v Solnohradě, jenž konal se před několika dny za vrchního vedení zemského hejtmana tajného rady Winklera a purkmistra Solnohradského, cís. rady Otta. Schůzi této německé listy připisovaly nemalý význam a sám vládní »Fremdenblatt« věnoval jí velikou pozornost dlouhým svým referátem. Že bylo na této schůzi vášnivě útočeno proti Čechům, nás už nepřekvapuje. Ale co zaslouží přece jen zvláštní pozornosti, byly výpady, které ve shromáždění tomto učinil kněz Hasenauer, o jehož řeči sám »Fremdenblatt« napsal, že byla — ostrá! Nebyla však jen ostrá, byla i vysoce příznačná pro celé ono shromáždění, a zejména pro německou křesťansko-sociální stranu, která ji vítá — jako zjevení! Jest nutno si toho všimnouti, co mluvil tento katolický kněz, jemuž jak jeho náboženství, tak jeho stav přímo nařizuje, aby hlásal lásku k bližnímu. Hasenauer takto rozumí lásce k bližnímu: velmi divoce odsuzoval amnestii, udělenou českým politikům, a přál si, aby rozsudky, ku kterým byli za Stürgkhovy vlády Češi odsuzováni — byly také provedeny! Jen provazy, šibenice, střelba a kriminály mohly — dle něho zjednati v Čechách náležitý pořádek! Duchovní tento otec velice toho litoval, že kat v českých zemích nebyl připuštěn ku své práci — v tom rozsahu a dosahu, jak bylo už soudy rozhodnuto. Nemusíme snad ani široce vykládati, že řeč tato nebyla nikým v shromáždění odsouzena, naopak — provázena byla plným souhlasem a potleskem. A teď si představme dobře celou věc! Když kněz neostýchá se takovou zvlčilost hlásati veřejně ve shromáždění »vybraného« německého publika — co asi teprve káže doma, na kazatelně, a jak asi poučuje své ovečky o zlých Češích tam, kde není kontrolován?! A dále stojí za povšimnutí jiný moment: Tento kněz — jak bylo zřejmo z ovací mu uspořádaných — promluvil z duše i jiným svým spolubratřím, kteří dojista říditi se budou jeho povzbuzujícím příkladem… A jsme zde před zjevem, jenž mluví za celé knihy. Zvlčilost, schátralost mravů, nejhorší cynismus — stává se evangeliem zrovna oněch lidí, kteří měli hlásati — mír, klid, pokoj, lásku! A to se děje té doby, kdy vláda stále nás ujišťuje, že hledá ony vinníky, kteří rozsívají zášť mezi národy! — Pana Hasenauera a jeho společníky patrně mezi ně nepočítá! Neboť zrovna polovládní listy nejvíce velebily resoluci solnohradskou, jakožto ráznou odpověď, adresovanou českým hříšníkům! Tak se tedy pohlíží v Rakousku na ony projevy.« Hausenauer je kaplanem v solnohradské diecési, je stár 31 let. Zdali v tom stáří je oprávněn mluvit za duchovenstvo, je ovšem jiná otázka. Starší kněz by tak sotva učinil.

Profesor Hübner přednášel v Brně o šíření se pověry ve světové válce. Ve všech větších městech vyrojilo se veliké množství kartářek a vykladačů karet. Jsou to vesměs podvodníci. Současně se rozšiřují tištěné modlitbičky, které si berou vojáci do fronty. Modlitby ty jsou původu pověrečného. Výdělky kartářek a vykladačů budoucnosti jsou velmi značné. Nával žen k těmto kartářkám je takový, že nelze něčeho takového spatřiti ani u lékařů ani u advokátů.

Vojevůdce Německa Hindenburg je katolík. Vojevůdce Francie Foch je též katolík, má bratra řádovým knězem. »Čech« přinesl 25. prosince 1910 tuto zprávu; »Pařížská prorokyně madame de Thèbes na rok 1911 prorokuje: »V Německu se stane s předním vynikajícím mužem veliký obrat!« A německé noviny, jako ohlas těchto proroctví zaznamenávají temnou pověst: »Nejvyšší biskup protestantské náboženské společnosti,

císař Vilém II. se pokatoličí.« A pro tuto svou sensaci uvádějí dva svědky. Prvním jest korvetní kapitán císařské lodi »Hohenzollern« von Kopellow, který s císařem dlouhá léta jezdil a jejž líčí takto: »Císař o nedělích sám předčítá kázání, které sepsal mu dvorní kazatel. Jak je čte! Jak některé věty s důrazem dvakrát opakuje, jaký hluboký dojem u svých posluchačů zanechává! Zdá se sice, že některá místa zdají se mu býti nepochopitelná, těžká, ale císař sebe sama nutí do církevní víry, sobě samému on vsugeruje, že jest panovník z milosti boží a že jest jeho panovnickou povinností, aby hájil oltář. Věří pevně, že jako panovník má své božské poslání. Poslední dobou zdá se, že císař Vilém II. před prostými obřady protestantskými přednost dává mystické a omamující pompě katolických služeb božích a že jest to právě klášter nejpřísnější a nejumělečtější, klášter mnichů beuronských,[4] který přivádí císaře k tomu, že vede tak velice náboženské řeči o podpoře oltáře trůnem, o potřebě náboženství, o ochraně církve. Ano, — praví korvetní kapitán Koppelow, jenž, přejda do výslužby, se prohlásil bezkonfessním — »i nejzarytější monista, jenž je atheistou a věří jen ve hmotu, cítí hluboký dojem, když při katolických službách božích slyší velebný zpěv, ve chrámu uměním zkrášleném vidí vystupovat dým z kadidla, slyší cinkot zvonku a vidí kněze u oltáře. Poddá-li se člověk tomu kouzlu, jest ztracen. Zrovna násilím musí se člověk z toho vytrhnouti. A císař tak rád navštěvuje Beuronské mnichy, kde služby boží se provozují nejpřesněji a nejpoetičtěji! «

Strach o císaře Viléma má také Arnošt Haeckel, který odůvodňuje své vystoupení z protestantské náboženské společnosti církevní reakcí, kterou prý už 22 leta pozoruje. »Vilém II.«, píše Arnošt Haeckel, »je docela jiný, nežli byl jeho děd, první císař Vilém I. a Bismarck. Vilém I. a Bismarck byli velicí mužové, ale vystupovali prostě, byli opravdu nábožní, ale nebyli otroky ani vládychtivých pastorův, ani katolických kněží. Vilém II. neměl zálibu v romantických choutkách Bedřicha Viléma IV. Jako on, jest i Vilém II. skvělým řečníkem, má umělecké nápady, pokládá se za nástroj boží a jest přívržencem katoličícího směru svého protestantského křesťanství.« Arnošt Haeckel pokračuje: »Když v září roku 1904 bral jsem podíl na sjezdu volných myšlenkářů v Římě, tu mnoho jsme mluvili o nepřirozeném přátelství papeže a císaře. V římských listech docela vyslovili naději, že to dlouho nebude trvati a že císař Vilém se vrátí do náručí samospasitelné církve. Mnoho Vlachů zanevřelo také na císaře Viléma, že, ač hostem byl italského krále, s takovou zevnější nádherou provedl svou návštěvu u Vatikánu. A jako se Lvem XIII., tak i s Piem X. dobře se Vilém II. snáší.« »Co mne však nejvíc přesvědčuje o tom, že Vilém II. má zálibu v katolictví,« pokračuje Arnošt Haeckel, »jest, že všeobecně se čekalo, že na borromejskou encykliku dá nejvyšší biskup protestantský náležitou odpověď, ale protestantský císař německý mlčel, ponechav katolickému králi saskému čest protestu.« — Tedy Vilém II. má zálibu v katolictví! Viléma II., jenž miluje Benediktiny, líčí, jakoby pošilhával po katolické církvi, jakoby cítil touhu vrátiti se… věc málo víry hodná. Samozřejmo je, že Vilém II. je zásadným protestantem. Jako velice prozíravý politik chce míti také lásku katolíků, kterou si všude zajišťuje.

[4] Středověký benediktinský klášter v Severním Porýní-Vestfálsku, opatství Laach, asi 40km jižně od Bonnu. Leží v pohoří Eifel, blízko jezera Laach. Založen roku 1083 a po zrušení 1802 obnoven roku 1893 jako součást beuronské kongregace benediktinského řádu; pozn. editora.

IV.

Jak dlouho potrvá válka.

Dne 21. února 1915 uveřejnila »Köln. Ztg.« následující zprávu: Válečný zpravodaj Irvin Cobb uveřejnil v týdenníku »Saturday Evening Post«, vycházejícím ve Filadelfii v Sev. Americe, 5. prosince 1914 rozhovor tohoto zpravodaje s lordem Kitchenerem v Londýně. Cobb se tázal: Lorde Kitchenere, jak dlouho dle vašeho úsudku potrvá světová válka? Ne míň jak tři roky, odpověděl. Skončí, až Německo bude poraženo, ne dřív, poraženo na souši a na moři. Spojenci zvítězí, to jest jisto. Možno jest, že válka potrvá i déle. Že by válka trvala jen jeden rok, tomu nevěřím, potrvá nejmíň tři roky. Pak-li Německo složí zbraně dřív, tím líp pro něho, pro nás a pro celý svět.« Tolik přinesl kolínský list. Je známo, že se tehdáž lordu Kitchenerovi smál celý svět a všeobecně byl vyhlašován za blázna.

V Curychu ve Švýcarsku vychází měsíčník »Das Neue Europa«. Vydává ho žid Cohn. V sešitu březen 1918 str. 13. je článek »Amerika a mír«. Zde čteme následující. Bez Ameriky by válka pro spojence Anglii, Francii a Italii byla beznadějnou. Koncem roku 1917 konala se válečná porada ve Versaillu. Zde bylo rozhodnuto, že spojenci Anglie, Francie a Italie vyčkají posily z Ameriky. To znamená, že válka bude prodloužena o tři roky. Tyto tři roky povede Anglie, Francie a Italie válku obrannou, defensivu. Německý generální štáb jest toho názoru, že usilovnou ofensivou možno donutit Francii, aby se vzdala. To by mohlo nastati, kdyby německé armády obsadily celou severní Francii a Paříž. Tím by však válka nebyla skončena. Kdyby se plán ten německým armádám zdařil, výsledek by byl ten, že by se válka ještě více prodloužila. Bez svolení a souhlasu Ameriky válka skončena nebude. Tolik jmenovaný měsíčník.

»Nár. Politika« přinesla 24. dubna 1918 tuto zprávu: »Lloydu Georgovi bylo v Edinburku uděleno za obvyklých obřadností čestné právo občanské. Lloyd George promluvil při tom řeč, v níž dovozoval: Pád Ruska byl pro nepřítele v době, kdy zálohy mužstva všech válčících byly téměř vyčerpány, kromobyčejnou pomocí. Na americkou pomoc nelze zatím spoléhati. Přes všechno své úsilí poskytuje Amerika té chvíle jen pětinu podpory, jíž nepřítel co do branných sil nabyl po pádu Ruska. Ponorková válka byla z počátku úspěšná a velmi nebezpečná. Kdyby se byla podařila, byla by bývala Anglie odříznuta od potravin a topiva a doprava mužstev a střeliva na rozličná bojiště by byla znemožněna. Ministerský předseda přečetl právě došlou zprávu admirality, podle níž boj proti nepřátelským ponorkám jest upokojivý. Admirální štáb jest od počátku přesvědčen, že se potápí více nepřátelských ponorek, nežli jich může nepřítel vystavěti. Přes to přese všechno nesmíme podceňovati strašného rázu útoku ponorkového. Pád Ruska vrazil mohutnou trhlinu do mostu, jenž není ještě americkou pomocí překlenut. Ocitáme se těsně před velikým útokem, avšak nejlepší znalci situace mají největší důvěru v její výsledek. Jednotnost vrchního velení značně zvýšila naši bitevní sílu. Foch patří k nejskvělejším stratégům naší doby. Němci napínají všechny nervy, aby došli svého cíle dří-

ve, než americká pomoc bude míti pro spojence účinek. Mohu poctivě říci, že vláda ničeho nezanedbala, aby hleděla k tomu, nebylo-li by lze čestně z této války vyjíti. Mnozí lidé přikládali řečem státníků ústředních mocností příliš mnoho váhy a tázali se, proč se na ně neodpovědělo. Odpověděli jsme, a jakmile jsme to učinili, přišla odpověď německých děl. Řečník poukazuje na mír v Brestu Litevském a praví: Nesmíme se klamati. Máme co činiti s nemilosrdným pruským despotismem, který vychází pleniti a loupiti. Němci nechtějí ukončiti válku, dokud jejich koš nebude tak plný, co by jen mohli unésti. Dobýti světu svobody a bezpečnosti není možno bez zlomení pruské moci vojenské. Pak ospravedlňoval Lloyd George postup vlády v Irsku.

Dne 14. května zavítal císař Vilém na radnici v Cáchách a promluvil k shromážděným zástupcům města následovně: »Přicházím ze západní fronty. Viděl jsem tu spustošené krajiny Francie. Tu teprv chápeme strašlivou ničivou zkázu války, které naše německá vlast jest ušetřena. Kdo doma naříká, ať se jen jde podívat na ty hrozné sutiny ve válečném území a pak jistě ustane s nářkem. Pakliže obyvatelstvo Německa může v klidu žíti, jest to zásluhou německých vojsk. Všechno jde ku předu, všude vítězíme. Máme již skorem celé Rusko v naší moci. Nálada německých vojsk je výtečná.«

»Národní Listy« přinesly 30. dubna 1916 tuto zprávu: »Z citátu v »Nordd. W. Ztg.«, převzatého z »Berner Tagblattu«, se dovídáme o knize býv. anglického ministra Mastermana, jehož výrok o anglickém loďstvu vedle onehdejšího zájezdu německého loďstva k břehům anglickým hrotem bezděčné ironie se dotýká přímo choulostivého místa anglické hrdosti: pýchy to na anglické loďstvo. Masterman píše: »Zvolna, ale jistě, bez divadelnictví a honosného mluvení, jako neviditelná ruka, která člověka škrtí v temnotách, položilo (loďstvo) ruku na hrdlo Německa, a pustí teprve, až soupeř bude mrtev. Nechť oběť bojuje, rukama i nohama zmítá, nechť se svíjí v smrtelném zápase a námaze, vše okolo rozlámat — ale svěr se bez ohledu na tuto prudkost ponenáhlu úží, a tlak se sesílí, a to vše závisí od malého soustředění lodí a lidí »někde na britských ostrovech«. »Bern. Tagb.« právem přibíjí jako nevkus tento názorný popis rdousení, a táže se, je-li možno touto cestou Německo skutečně zdolati. Snad, kdyby vojsko dohody současně útočilo a neponechalo oddechu německému a rakouskému vojsku; ale tu by ovšem i vojska dohody se »opotřebovala«. List se zabývá podrobně anglo-francouzskou theorií »opotřebovací války«, onou »usure«, která se stala slavnější řečmi dohodových politiků, než výsledky na bojištích. Třikrát tolik vojska vypravila dohoda jako centrální mocnosti. Proč se tato velká převaha nikde nejeví? »Opotřebovací theorie jest vinna, že řádná součinnost vojsk dohodových nemůže býti provedena« praví bonnský pozorovatel a podrobně dokazuje nesmyslnost této theorie, proti níž by vlastně neměl německý tisk psáti, neboť »jest v německém zájmu, aby ve Francii a Anglii pevně lpěli na theorii vyhladovovací a opotřebovací.« Čím déle budou ve Francii věřit na jednostranné (to jest jen německé) opotřebení sil, tím více času budou míti německá vojska mluvit i řečí skutků. Přirozeně se armády opotřebují nebo spotřebují. Materiál válečný trpí. Pluky nemají počátečního počtu mužů, sloužIvších dva roky. Mužstva po krátkém výcviku jdou na frontu, aby doplnila pluky. Ale tyto pluky jako celek se nestaly horšími, naopak křestem ohně jsou zkuty v novou jednotu, pevněji ztmeleny než kasární službou. »Skutečné oslabení by mohlo nastati jen tehdy, kdyby jednou scházela potrava. Ale prozatím na to není pomyšlení; a tu by mohli nepřátelé býti jisti, že ústřední mocnosti povedou v boj posledního muže k nejstrašlivějšímu zničujícímu boji. A pak teprve, kdyby toto poslední napětí

před záhubou nemělo účinku, by mohla Francie sklízet ovoce »opotřebení«. Ale před tím by se svět musil otřásati v strašlivých bolestech, z nichž na jedné straně by vyšlo úplně zničené Německo a Rakousko a vykrvácená, na smrt vyčerpaná Francie. Kdo si myslí, že takový stav by byl štěstím Evropy, může se nadchnouti ideou »usure«. Pro nás neutrály má jen odstrašující stránky.« List německého kancléře cituje bez poznámky tento neutrální zdrcující odsudek francouzské a anglické theorie, jejíž výsledky sklízí dohoda takřka denně v porážkách na ohromných frontách světového bojiště.« Minuly dva roky od této zprávy. Světová válka závisí od účinku německých ponorek. Pak-li německé ponorky budou ničit lodi Anglie, Sev. Ameriky a ostatních velmocí proti Německu válčících, pak Německo zvítězí; jestliže německé ponorky nezadrží dopravu amerických, jakož i anglických vojsk do Francie, pak Německo podlehne.

»Nár. Politika« přinesla 6. června 1918 tuto zprávu: »V Paříži si oddechnou. Dle berlínských novin Němci již nepotáhnou dále přes Marnu, směrem na Paříž, aby se nevydali dle »Voss. Ztg.« novým ztrátám. Rovněž nebudou přeháněti útoky na Remeš, kde černoši rozvinuli krajní rozhořčený odpor a zadrželi sebe menší postup německý, takže nastaly tam boje jako svého času o Verdun. Německá úřední zpráva dnešní nasvědčuje hořejšímu sdělení. Téměř nic nového vítězného neobsahuje. A tak dle německých hlasů nutno se obrniti další trpělivostí a klidem do té doby, až Hindenburg zahájí novou ofensivu a uchystá nové překvapení… Dle všeho se zdá, že podařilo se Fochovi tolik záloh z některých úseků přivolati, že další německý postup byl zaražen, aniž by Foch musil sáhnout k pařížským zálohám, zároveň také nikde jinde nepodnikli Němci větší činnost, takže stojí zde oba tábory proti sobě jsouce připraveny na každé další nepřátelství. Angličané pak jsou zvláště na nejzápadnější frontě pohotově, kde na sebe neobyčejně pamatovali. Také tentokráte splnila se předpověď Fochova, že zadrží německý nápor do 7-10 dní. Arciť získali Němci opět značné území, jímž nepřátelé rychle ustupovali, zachovávajíce stále spojení mezi sebou. V tísni volali po rychlé americké pomoci. Dle »Wiener Mit. Ztg.« posílají Američané nový druh tanku »Amerika« pro útok. Tank váží 45 tisíc kilogramů a jest parou v pohyb uváděn. Jest velice dlouhý. Spojenci prý budou vyčkávat, až přijde americká pomoc. Do té doby třeba prý klidně čekat. Obě strany takto se utěšují a připravují na novou ofensivu. Zažehnána velká bitva na Marně, jež měla přivodit kýžený obrat. Kdy a kde se opět utkají válčící strany, těžko prorokovat, vždyť se nesplnily domněnky, jež se pojily k postupu Němců na Marnu. Jedno jest dnes již opět jisto, že nevidíme konce války. Jedni praví o druhých, že je vyčerpávají, vysilují a pozvolna rozdrcují. Jak dlouho to potrvá? Na italské frontě pokračuje dělostřelba. Italský »Secolo« očekává brzkou rakouskou ofensivu. Vojenský spolupracovník lipských »Nachrichten« míní, že generál šl. Conrad zahájí ofensivu, jakmile Hindenburg uzná, že celkový stav to vyžaduje. V říšsko-německém tisku přetřásá se znova stanovisko Bethmanna-Hollwega k německému loďstvu. Rewentlow vytýká v »Deutsche Tageszeitung«, že po námořní bitvě Skageracké pravil: »Věc jest nanejvýš politováníhodná, neboť nyní jest dorozumění s Anglií daleko těžší…« Dr. Thimme v »Berl. Tageblattu« hájí Bethmanna-Hollwega proti výtce, že křižoval Tirpitzovu politiku a list podotýká: »Litujeme, že tuto politiku nezkřížil«. Všeněmecká »Deutsche Tageszeitung« v odpověď připomíná výrok někdejšího kancléře k nejlepšímu veliteli ponorkovému, jenž žádal bezohledný boj ponorkový: »Anglie jest bulldog a ten nesmí býti drážděn.«

Ve francouzské sněmovně měl předseda ministerstva Clémenceau vysvětliti poslancům, jak to vlastně na frontě vypadá. Clémenceau odpověděl, že je mu nemožno vysloviti se na sklonku šestého bitevního dne o vojenské situaci. Vyšetřování o zodpovědnostech je v proudu. Nebude tak zbabělým, aby zakročil proti vojevůdcům, kteří se zasloužili o vlast. Poukázal na odpadnutí Ruska, které umožnilo Němcům vrhnouti 200 divisí proti spojencům na západě. Vyhlídky jsou strašlivé, avšak odvaha a rekovnost vojáku vyrovnají se situaci. Naši vojáci, volá Clémenceau, bili se jeden proti pěti. (Poslanci vstávají s míst a projevují hold armádě.) Ministerský předs. vzdává pak uznání vojevůdcům, jmenovitě Fochovi a Petainovi. Foch těší se důvěře spojenců. Válečná rada ve Versailes usnesla se ostatně vzdáti mu veřejnou poctu. Němci vrhli se znovu do dobrodružství. Ustupujeme. Uznáváme to. Avšak nikdy se nevzdáme. Jsou-li odhodláni jíti až na konec, pak je vítězství naše. Taktika Němců snaží se nás terorisovati. Nepodaří se jim to. Američani přicházejí. Francouzské a anglické zálohy se vyčerpávají ostatně stejně jako zálohy Němců. Hraje se nyní o součinnost Američanů. Naši spojenci jsou odhodláni pokračovati ve válce až do konce. Vítězství bude naše, budou-li vlády a obyvatelstvo na výši situace. Nedostál-li jsem své povinnosti, skončil Clémenceau, vyžeňte mne z tohoto místa. Mám-li však vaši důvěru, dovolte, abych dokončil dílo mrtvých. Sněmovna uchystala ministerskému předsedovi ovaci. Většina poslanců žádala, aby pro příští dobu stanoven byl jeden den ku projednávaní dotazů po vojenské situaci. Clémenceau odmítl však jakoukoliv takovou lhůtu a položil konečně otázku důvěry. Odročení interpelační debaty na neurčito bylo po přání vlády usneseno sněmovnou 377 proti 110 hlasům.

Válečná rada dohody ve Versaillu vydala toto prohlášení: »Zpráva nejvyšší vojenské rady praví. Nejvyšší vojenská rada konala šesté zasedání za okolností, které jsou vážné pro svaz svobodných národů. Německá vláda, zbavena každého nebezpečí tím, že na východní frontě selhala ruská armáda a ruský národ, soustřeďuje všechno úsilí na západní frontu. Snaží se nyní dosíci rozhodnutí v Evropě nákladnými a zoufalými útoky na spojené armády, dříve než Spojené Státy mohou uplatniti veškerou váhu svých sil. Díky své strategické situaci a převaze železnic, kterými mohl nepřítel dosíci z počátku jistých úspěchů, nepochybně obnoví svoje útoky a spojenecké národy mohou ještě čekati kritické dny. Po prozkoumání celé situace jest nejvyšší vojenská rada přesvědčena, že spojenci přestojí zkoušku nynějšího polního tažení s pevnou myslí, kterou projevovali vždy, obhajujíce právo. Udržíme nepřítele v šachu a v pravý čas jej porazíme. Učiníme, seč budeme, abychom pomohli svým armádám na bojišti a je podporovali. Docílení jednotného velení zlepšilo značně situaci spojeneckých armád a jeho činnost provádí se dobře a bez otřesu. Nejvyšší vojenská rada má nejúplnější důvěru v generála Focha, a hledí s obdivem a hrdostí na udatná spojenecká vojska. Dík rychlé a srdečné spolučinnosti presidenta Spojených států znemožní smlouvy, které byly ujednány před dvěma měsíci o dopravě a nalodění amerického vojska, nepříteli, domoci se vítězství tím, že vyčerpá naše zálohy, dříve než vyčerpal svoje vlastní. Nejvyšší vojenská rada očekává s důvěrou konečný výsledek. Spojenečtí národové jsou odhodláni nepřenechati ani jediný ze svobodných národů světa berlínskému despotismu. Kolik ještě nárazů podniknou německé armády?

»Večer« přinesl 26. června 1918 tuto zprávu: »Včera jsme vytkli jako nejpozoruhodnější místo pondělní řeči Kühlmannovy v říšském sněmu německém větu, že ryze vojenským rozhodnutím bez diplomatického vyjednávání nebude válka skončena. Toto

prohlášení státního tajemníka zahraničního úřadu vzbudilo v Německu veliký rozruch na všech stranách; na mnohých místech též překvapení veliké. Jestliže neodvislí socialisté přijali výrok Kühlmannův jako takový, který odpovídá situaci, byly jím kruhy vojenské a Všeněmci nesmírně pobouřeni. A tak po řeči Kühlmannově vzplál v Německu znovu, a domníváme se že naposled, zápas mezi dvěma protichůdnými proudy, z nichž jeden tvrdí, že válku rozhodne svým mečem Hindenburg, kdežto druhý proud nevěří v možnost povalení nepřátel Německa pouhou silou vojenskou. Jest zajímavo, že tento spor vůbec opět vzplál. Neboť se zdálo, že březnová ofensiva německá ve Francii dopomohla k vítězství názoru, že k úspěchu povede pouze zakročení válečné. Tehdy přidal se k tomuto názoru i »Vorwärts«, ač vůdce vládních německých socialistů Scheidemann ještě loni z jara prohlašoval za blázna každého, kdo by věřil, že válka bude rozhodnuta toliko vítězstvím zbraní té či oné válčící strany. Všeněmci tehdy spatřovali v tomto výroku Sheidemannově nesnesitelnou provokaci a urážku zejména Hindenburga. Proto poněkud překvapilo, že proud, který nevěří ve vítězství výhradně pomocí meče, opět se přihlásil v Německu ke slovu. A nejvíce překvapuje, že za stoupence tohoto proudu mohl po své pondělní řeči býti prohlášen i státní tajemník Kühlmann.« Státní tajemník Německa, Kühlmann, neřekl nic nového. Stále se tvrdí, že světová válka se neskončí zbraněmi, nýbrž hladem a nedostatkem všech ostatních životních potřeb, jako je v první řadě palivo, šaty, obuv.

V.

Traviči českého národa.

Mladočeský týdenník »Národ« přinesl 23. května 1918 následující úvahu: »Ve společenské vrstvě, nazývané inteligencí, je mnoho lidí, kteří toho názvu nezasluhují, přes to, že mají vzdělaní středoškolské, vysokoškolské, ano i přes to, že zaujímají nejvyšší místa v oboru práce duševní. Neboť předpokladem skutečné inteligence je dosažení určitého stupně všeobecné kultury intelektuální a mravní, která se neomezuje na odborné vědění, nýbrž bezpodmínečně žádá šíře a hloubky schopnosti rozumové, síly a hloubky mravní, která se neprojevuje jen v odborném působení, nýbrž ve všem životě, v každém velkém i drobném jednaní. Nevytýkal bych inteligentu, je-li lhostejný ve věcech náboženství — dokud nebude jasno, co tímto slovem chceme označiti. Hlášení se k určitému vyznání je zpravidla opakem vnitřního života náboženského. Ale myšlení a konání člověka inteligentního musí se vyvíjeti ve znamení vyššího chápání života a smyslu jeho. Člověk, který žije ze dne na den, bezúčelně probíjí nebo hromadí peníze, který na nic nemyslí mimo na nejhrubší otázky úředního postupu a zápasu o úspěch životní, na otázky jak zaskočiti a překonati odpůrce domnělé nebo skutečné, který na vše hledí s hlemýždího stanoviska nejvýlučnějšího zájmu osobního — to není inteligent, i když má maturitu, doktorát, docenturu nebo hodnost profesorskou. Jen dle chápání smyslu života, dle výše hlediska, jímž poznává život a svět, dle mravní síly pozná se člověk inteligentní. Prázdnota, lhostejnost nebo tupost v otázkách mravních je hrozná nákaza v kruzích

školsky vzdělaných lidí, která ukazuje, jak marno a bezcenno je všechno vzdělání bez kultury mravní. Immoralita je nebezpečná vlastnost u každého, ale stonásobně nebezpečná závada u toho, kdo vládne velkým nebo největším vzděláním. Vzdělání působí u lidí mravů nízkých docela nemístnou pýchu, ničí snahu zkoumati sebe a souditi nad sebou, ničí to, co možno nazvati pokorou (která není totožna s podlízavou, nízkou »skromností«). »Jsem vzdělanec a vysoká hodnota všeho, co mluvím a dělám, je povznesena nade všechnu pochybnost. Co ode mne pochází, má vyšší, téměř úředně osvědčenou cenu. Kdo mi vytkne nerozum nebo špatnost, sám si dává vysvědčení chudoby. Jsem beatus possidens[5] ve svém oboru a je mi vše dovoleno.« Tak mluví často člověk omezený a nízký, který se od obyčejného ničemy a nepoctivého člověka liší jen formou, jakou provádí svoje špatnosti. Sejdou se lidé inteligentní a ovšem nemlátí se holemi, nenadávají si pouličními, sprostými nadávkami — ale mravní hodnota jejich nenávisti, úskoku, podlosti a msty není ani o vlas povýšena nad nejobyčejnější, nejodpornější surovost. S odporem shlíží se na živnost prostitutek, ale titíž lidé s neuvěřitelnou shovívavostí omlouvají muže, kteří se za peníze propůjčují k činům nejhanebnějším. Jaká pomoc? Kamkoli vejdete, všímejte si otázek charakteru a mravní hodnoty lidí a jejich skutků. Nedejte se klamati formou. Odhalujte podstatu věcí, svlékejte podlost a lež, nazývejte věci pravým jménem, bez ohledu na cetky a příkrasy, hodnosti a úřady, kterými se zakrývají. Nevěřte nicotné, formální moudrosti bez ducha, odhalujíc hloupost okřídlených slov a frází. Neklaňte se teleti zlatému ani jinému. Hledejte pravdu, spravedlnost a mravní povznesení — ostatní samo se dostaví.«

Čtenář by řekl, že je to kázání, ale bez náboženství. Páni chtí někoho napomínat, napravit, a nemají žádného prostředku. Víru v Boha, náboženství, které rozlišuje dobro a zlo, které nám ukládá povinnosti k Bohu a lidem, nechce »Národ« uznat. Čtěte pánové alespoň jednou za rok malý katolický katechismus. Naučte se hluboké pravdy křesťanské víry a pak přestanete hledat lék na lotry a zlosyny všeho druhu. Jen malinké procento vrahů a podvodníků přijde do kriminálu.

Kdo odchoval tu naši inteligenci? Počátkem března 1910 přinesla vídeňská »Pravda« následující zprávu. »Na den 7. března připadly šedesáté narozeniny prof. dra Masaryka. Český svět, jenž místo Boha pravého uctívá modly, udělané rukou lidskou, užil této příležitosti, aby vykonal adoraci před modlou Masarykovou, vystavenou v židovském templu. Tyto dny zpívají volní myslitelé po Čechách a Moravě: ‚Poklekni na kolena o duše pokroková — —'. Masaryk od jisté české veřejnosti jest již delší dobu modlářsky uctíván jako »největší Čech«. Pravíme: od jisté veřejnosti. Tou je »česká« obec židovská. Židé, kteří před tisíciletími tančili na poušti kolem zlatého telete, točí se nyní v Čechách kolem prof. Masaryka. Je to vskutku rituelní tanec židovský kolem obhájce židovského vraha z Polné a odpůrce rituelní vraždy židovské. Diviti se jen možno, že »největší Čech« nechá se uctívati protičeským živlem a že z kouře palestýnského kadidla nedělá se jeho české duši nanic. Snad to nutno vysvětliti tím, že v žilách Masarykových není čistá krev česká. Aspoň napsal židovský »Rozvoj«: To znamená při nejmenším nezvratný důkaz, že nepochází Masaryk z té chabé české krve, bledé, rozředěné, že jeho vlastí je Slovač, a že má v sobě několik kapek tatarské krve. Masaryk byl potitulován jako »největší Čech«. Je totiž zvyk dnes dávati titule a řády a kříže jak s prominutím taxy, tak s pominutím zásluh

[5] Blažený; pozn. editora.

a práce. Nám neimponuje kamarádská titulatura, kterou si dva vzájemní velebitelé snad kdesi umluví. Takové cukrování hodí se pro hrdličky, trochu také pro dětičky, ale pro vážné lidi je to odporně přesládlé a k zvracení. Máme před sebou činy, a ty musí býti jediným argumentem titulatury. Můžeme tedy na základě práce téměř 30leté ponechati zmíněný titul prof. Masarykovi jako spravedlivě zasloužilý? Nejsme to sami, kteří praví odmítavě: »Ne!« Masaryk nožem svého kriticismu řezal a jen řezal na těle národa českého, jako řeže chlapec do vrby, aby si z ní nadělal píšťalky. Snad také pro ty píšťalky, aby mu pískaly pod okny jako největšímu Čechu? Masaryk strhal mnoho zdravého a dobrého, aniž měl pro svoje trhání věcné a vážné důvody. Na jak spolehlivých základech spočívají spisy jeho, o tom výmluvně svědčí, že všecky vzbudily odpor i u vlastních často stranníků. Politické vavříny Masarykovy spočívají v tom, že rozdělil národ na strany. Masaryk jeví se ve své činnosti jako duch záporný: Bořil a nestavěl. Filosofa Kanta nazval Fichte »Allzermalmer«; takovým drtičem, jenž všecko bořil, čeho se dotýkal, bude pojmenován od českého historika i prof. Masaryk. Jsme přesvědčeni, že dějepis tuto modlu ze svatyně židovské nenechá na oltáři české vlasti.«

»Meč« přinesl 10. března 1910 tuto úvahu. Profesor filosofie na české universitě, T. G. Masaryk, oslavil své 60. narozeniny. Ctitelé jeho připravili mu při té příležitosti oslavu, a jak již ani jinak býti nemůže, vynášeli jej do sedmého nebe. Největším Čechem jej nazývali, vychovatelem národa a tak všelijak. Jsouť mezi nimi většinou lidé, kteří si na reklamu potrpí a orientálskou fantasii také mají. A pak vědí, komu svůj vděk a chválu na hlavu sypou. Lidé zdravého rozumu a poctivého srdce mezi ctitele Masarykovy nepatří. A nemusejí to ani býti zjevní jeho odpůrci. Kdo na příklad jen vědeckou činnost jeho kritisuje, bude s chválou skrbliti. Masaryk byl více politickým, stranickým agitátorem, než mužem vědy. Nevychoval si také žádnou školu, nemá vědeckých následovníků, nýbrž toliko politických a protináboženských straníků. Byl třtinou větrem se klátící. Dnes zastával, co zítra zatracoval. Když zakládal lidovou stranu, pojal do jejího školského vyučovacího programu zásadu, že škola musí být náboženskou, vést i mládež k Bohu. Za málo let týž prof. Masaryk vydal na schůzi »U Helmů« heslo: »Pryč s náboženstvím ze škol, a to co nejdříve! Neschovávejme se za heslo klerikalismus, to, oč jde, jest katolicismus, a proto ze všech sil musíme pracovati o to, aby náboženství přišlo ze škol.« Takové kotrmelce dělal člověk, který má vštěpovati universitní mládeži světový názor a který na universitě přednášel logiku. Ohledně jiných otázek byl stejně důsledný. Svého času sám tiskem vydal přednášku o jednoženství a mnohoženství, odsuzoval v ní manželskou rozluku, ale když u nás asi před čtyřmi lety vlivem vídeňských zednářů rozvířena byla otázka rozvížitelnosti manželství, byl Masaryk mezi prvními, kteří provolání k agitaci pro rozvížitelnost podepsali. Profesor logiky a charakter! Svého času navštívili prof. Masaryka dva katoličtí kněží. Zavedli s ním rozpravu o různých náboženských otázkách. Masaryk se přímo rozplýval ve vzpomínkách na katolické mládí. Jeden z kněží obsah rozmluvy uveřejnil — napsal si ho hned jak od Masaryka domů přišel, tedy za dobré paměti — protestanti se počali bouřit, nelíbily se jim výroky Masarykovy. A co udělal Masaryk? Zapřel, že by výroky jeho správně byly podány, ale jak opravdu měly zníti, neřekl. Jen být na všechny strany hezký, toť hlavní věc. Charakter! Masaryk míval i o židech jiné mínění, než má dnes. Pod jeho vlivem redigovaný »Čas« přinesl svého času — ještě jako týdenník — stať o zhoubném působení židů a nepoctivém nabývání majetku s jejich strany. Později se však přesvědčil, že židé velmi dobře a rádi pomáhají k popularitě lidem i méně vý-

znamným, když se jim tito zaváží naopak k službám mouřenínským. Od té doby jest jejich ctitelem, a oni zase jeho. Ruka ruku myje, ale tentokráte nelze přísloví říci, že by obě byly čisty.

Když svého času propukla nepěkná aféra dra Herbena, napsal o něm prof. Masaryk: »S Herbenem jsem mravně hotov!« A v neděli, dne 6. března psal mu týž Herben v »Čase« první oslavný článek k jeho jubileu. Jsou už zase spolu dobří, a jako charaktery se k sobě velmi dobře hodí. A co znamená prof. Masaryk v politice? O málo více, než nic. Vedla ho v ní vždy jen ctižádost a nikoliv láska k lidu. Každý upřímný Slovan těžce nesl a nese roztříštěnost Slovanů, každý by si měl přáti jich sjednocení. A když se jednalo na říšské radě o utvoření Slovanské Jednoty, každý Slovan se nad tím těšil. Jen prof. Masaryk ne a on také byl jediný, který proti utvoření Slovanské Jednoty mluvil, ovšem marně.

Kulturní štvaní proti katolicismu a křesťanskému názoru světovému — o to se jedině Masaryk v parlamentě staral. Když svého času dr. Lueger se ozval proti úžasnému sežidovštění universit, když shledal přímo neslýchané, když mezi devíti nově jmenovanými profesory na vídeňské universitě bylo sedm židů, a prohlásil za nutnost proti tomu sežidovštění pracovat — tehdy přispěchal prof. Masaryk se svým návrhem na ochranu dalšího požidovšťování universit. Pohořel tenkráte znamenitě, sklidil fiasko, vědečtí obhájci křesťanského směru slavili přímo triumfy, ale ukázal svým vystoupením — pro koho pracuje.

V Čechách to bylo známo již dříve, tehdy, když se vmísil prof. Masaryk do záležitosti vraždy polenské, při níž byla křesťanská dívka Anežka Hrůzová zavražděna a krve zbavena. Podezření z účasti na vraždě padlo na židovského výrostka a umývače mrtvol Leopolda Hilsnera, který také dvakráte před porotou souzen i odsouzen byl. A co učinil tehdy prof. Masaryk? Ve spisu »Nutnost revidovati proces polenský« chtěl dokazovati nevinu Hilsnerovu a nepřímo vyličoval věc tak, že nejeden čtenář viděl v tom obvinění matky a sourozenců nešťastné dívky z vraždy. Tak daleko šel prof. Masaryk ve své oddanosti k židům. A v tom spočívá také největší význam Masarykův. Jeho úkolem bylo vychovat vychovatele české inteligence tak, aby se nestali světly a vůdci českého křesťanského lidu, ale aby pomáhali otrocké okovy věšet na jeho šíji. Za to a jedině za to jej dnes židé oslavují a vynášejí a s nimi tak činí i všichni ostatní, kteří židovskou ohlávku nosí. Mezi poctivými křesťanskými Čechy ctitelů nemá.

Časopis »Pozor« přinesl 5. března 1910 veliký oslavný článek. Zde čteme hlavní zásady, které Masaryk hlásal. »A když náboženství, jaké tedy to má být náboženství? Chceme náboženství necírkevní, nezjevené, náboženství opravdu duchovní a mravní, které zajistí nám vyšší mravnost, které vyhovuje theoreticky vědě, které vyhovuje prakticky vyššímu mravnímu úsilí naší doby, úsilí po sociálních a politických reformách opravdu demokratických. Náboženství moderního člověka musí spočívat na pravdě vědecké; musí spočívat na přesvědčení, nikoli na víře. Věřit znamená věřit něco a někomu — není jiné autority než věda a vědoucí člověk. Proto žádáme si svobodu svědomí, svobodu od násilí a svobodu pro další vývoj náboženský. A jsme-li proti násilí a pro svobodu svědomí, pak musíme tím úsilovněji pracovat k tomu, aby škola byla zlaicisována, aby byla od církve osvobozena, aby náboženství ze školy bylo odstraněno. »Nechci-li mít náboženství ve škole, — praví Masaryk — nejsem proti náboženství. Nehlásám potlačení positivního náboženství, ani katolicismu, ani protestantismu, ani židovství, ale žádám náboženskou svobodu a žádám ji v zájmu vědy, školy a náboženství. Ať se náboženství

vyučuje v kostele, v rodině, kdekoli, ale ať není v soustavě vyučovací, založené na vědě. Jsem přesvědčen, že každý, kdo věří poctivě, má z toho prospěch. Ale nemá prospěchu, naopak bere škodu, kdo nevěří a musí se přetvařovat. A možno tvrdit, že veliká většina žáků na našich středních školách poctivě již nevěří. Jednak je odpuzuje docela pochybné vyučování náboženství — a konečně jim věda otevírá hlavy. Konflikt náboženský kazí děti, a nejen děti, ale i učitele a celý školský systém. Škola má sloužiti pravdě, má vychovávati charakter, charakter žáka i učitele — a vše, co výchovu charakteru ve škole ruší, má z ní být odstraněno. Proto laická škola je politickým a životním programem pro všechny lidi opravdové, pro českého člověka programem a požadavkem nejdůležitějším.«

»Meč« přinesl tuto zprávu: »Profesor Masaryk pustil se do vášnivého boje proti katolicismu. Ven s náboženstvím ze škol, a to co nejdříve! — tak volal na známé schůzi studentstva »U Helmů« v Praze. Při téže schůzi nazval katechety vládou placenými denuncianty. Tuto urážku nedali si ale katechetové líbiti a podali prostřednictvím dra ryt. Nejedlého na Masaryka žalobu pro urážku na cti. K projednávání žaloby té dojde co nejdříve. Již mezi tím událo se ale něco, co na profesora Masaryka vrhá podivné světlo. Dr. ryt. Nejedlý totiž v žalobě konstatoval, že se prof. Masaryk vlastně správně jmenuje Massařík. »Čas« se hned svého patrona ujal a jal se dokazovati, že to není pravda. Přinesl dokonce jakýsi opis křestního listu. Špatně tím ale pánu svému posloužil. »Čech« na to přinesl v čísle 69. ze dne 11. března úřední otisk farní matriky v Hodoníně, z níž zcela patrně vychází na jevo následující: Tomáš Jan Massařík narodil se v Hodoníně 7. srpna 1850 jako syn Josefa Massaříka, panského kočího tamže a matky Terezie, rozené Kropáčkové. Proč si profesor Massařík změnil jméno na Masaryk, těžko říci. Styděl se snad za jméno svého otce, za jeho české znění? Od člověka, který zřekl se víry svých otců, není ovšem ani to divné, že zřekl se jména jejich.«

Tyto ukázky nám stačí. Massařík chtěl náboženství bez kněží, ale židům rabíny nebral a nevzal. Působením Masaryka byla česká inteligence duševně otrávena. Naši vysokoškolští studenti zahodili víru křesťanskou, zahodili lásku k vlasti, k národu a vrhli se na židovskou víru.

»Čech« přinesl 10. března 1910 tuto úvahu: »Svaz česko-slovanského studentstva je representativní spolek studentský a v něm jest studentská smetánka,« četli jsme a slyšeli jsme bezpočtukráte. A tento pokrokový studentský svaz dal také o sobě slyšet: páni studenti, odchovanci Masarykovi, pletli se do politiky, luštili náboženskou otázku ve smyslu »Los von Rom!«,[6] agitovali pro hromadný odpad a k svým kolegům jiného smýšlení chovali se s nesnášenlivostí až překvapující, »Zahajování semestru službami Božími jest středověký přežitek.« — »Theologická fakulta nenáleží do svazu universitního, poněvadž theologie není věda.« »Katolíci jsou klerikálové, zpátečníci a národní nepřátelé, a nutno je na celé čáře potírati.« — Tak asi zněla hesla, jež se prováděla jako kulturní studentská práce. Při tom naši pokrokoví páni studenti ukázali také své kovářské mravy: když byla instalace kněze-rektora české university, hoj, jaká to byla demonstrace jejich libých akademických mravů! Křičelo se, pískalo, vyhrožovalo, nadávalo, protestovalo — div že z vážné akadem. slavnosti nepovstala rvačka. Hosté, profesoři a děkani universitní byli bez moci — páni studenti měli sólo. A ukázali se v plné slávě, jako ilustrace známého

6 Pryč od Říma! (heslo tzv. kulturního boje); pozn. editora.

břitkého úsudku hr. Fr. Thuna… A ještě jiné hrdinské a velikolepé činy podnikli: bratříčkovali se s Unií studentů pařížských, paradovali při ruské studentské návštěvě prof. Pogodina, sbírali na studentský pomník »Mládí«, pořádali slavnosti na počest Husa, Havlíčka, stávkovali k vůli Wahrmundovi a buršáci na ně volali: »Heil!«, sbírali na akademický dům, pořádali plesy a slavnosti na Žofíně a v Oboře, zkrátka a dobře nutili se do velikolepých pós a effektních činů. V čele studentských pokrokářů stáli dva pánové: JUC. Tvrzický a JUC. Rosenzweig. Oba pokrokoví až do špiček chmýří pod nosem, oba geniální řečníci, oba Masarykovci tělem a duší. Pan Rosenzweig byl zajímavějším; otec jeho někde na Voticku má mezi českým zbožným lidem obchod a bratr jeho nosí prý barevnou čapku. A »Los von Rom!« bylo panu Rosenzweigovi zvlášť milým thematem…

Pánové tito ve Svazu studentském vládli leta a získali si nesmrtelnou slávu. Ale jak už to bývá: bohové nepřejí lidem úplného štěstí. V lednu konala se valná hromada Svazu, a pan předseda Tvrzický odejel do Paříže; na valné hromadě měla se čísti pokladniční zpráva a — nečetla se. Konaly se potom nové volby, a ze starého výboru nebyla zvolena ani noha; pánové JUC. Tvrzický a JUC. Rosenzweig se někam propadli… »Studentský Věstník«, orgán Svazu československého studentstva, přinesl pak článek o úkolech nového výboru, v němž o minulosti mluvil asi takto: »Třeba jest se vyvarovati mnohého, aby studentstvo zase požívalo vážnosti ve veřejnosti. Osobní režim se neosvědčil, jelikož nevšímal si přání členstva a nepracoval s ním. Na konec došlo k trapnému konfliktu, jenž šířil nechuť k osobám i nedůvěru ke spolku. Nastal finanční rozvrat, vedlo se hospodářství na účet budoucnosti, deficit s lehkou myslí postupoval se nástupcům, v naději, že dědicové objeví nějaký zlatý pramen příjmů. Mezi členy a výborem nastala nervosní atmosféra a nezdravý poměr studentů k profesorům. Tak, tady máte praktické ovoce studentského pokrokářství! Tady vidíte, kam vedou pokrokářské fráze a velikášství! Co »Studentský Věstník« šetrně napovídá, není to mravní úpadek Svazu? A tahle affaira se stane za bohů Masaryka a Drtiny a pod vlajícím pokrokovým praporem! K těmto koncům to musilo dojíti; naduté pokrokářství musilo se rozsypati. »Učitel národa«, »vůdce studující mládeže«, »největší Čech«, »miláček studentstva«, čestný člen »Svazu«, pan profesor Tomáš Garyk Masaryk může míti radost. Gratulujeme mistrovi i žákům!«

Důsledky této otravy české inteligence se jeví všude. Do dneška i ve válce odbývají se na české universitě pusté výjevy, když u přítomnosti profesora bohosloví dra Pecháčka koná se promoce některého právníka neb medika. Za pustého řvaní a hulákání protestuje každý, že nesouhlasí, aby byl rektorem bohoslovcem povýšen na doktora. Dr. Pecháček tu stojí jako sloup a ostatní profesoři laikové mlčí. Na universitách německých není o takových pustých štvanicích ani potuchy. Naše česká universita byla úplně ovládaná Masarykem. Profesoři, vyznáním evangelíci, jako dr. Gruber, profesor Polívka, i sám dr. Horáček byli nadšenými zastánci Masaryka. Nyní tento výtečník v čas nebezpečí prchnul a zachránil se. Jako když podvodník prchne s penězi, jako Tolstoj a Zola, který, když má dáti slovo a ručiti za to, co hlásal, vezme do zaječích. Byl to agent židovstva od židů vychvalovaný.

»Čech« přinesl 14. ledna 1912 tuto úvahu:

Denník Herbenův »Čas« vystupoval s velikou pompou s kuráží anglického lorda, ačkoliv jeho základy stavěny byly na písku. Doufal, že oddaní zbožňovatelé Leopolda Hilsnera budou přední materielní podporou listu, který chtěl čistiti poměry v ryze čes-

kých táborech. Židé však dávají jen potud, pokud jim kynou z darů příslušné úroky. Udělují almužny s tužkou v ruce, sledujíce dobře rovnováhu rubrik »má dáti — dal«.

»Čas« počal se vydávati jako denník od 1. října 1900, tedy v době, kdy hádky o Hilsnera byly vyvrcholeny, kdy se docela ozývaly hlasy po založení židovsko-českého denníku. Tedy silný ochranný štít český byl pro židy na ten čas velikou nutností. Zda se mouřenínské služby vyplatí, byla jiná otázka. Sám dr. Herben píše: »Dokud byl Hilsner teplý, drželo se a hlásilo dosti židovských odběratelů a inserentů; jak vystydl, kolem nového roku 1901, začínal jsem ročník ne s větším počtem abonentů nežli obdenník. Tento příliš náhlý obrat zasadil mně finančně první ránu.« Ale ať jest tomu jakkoli, musí strana co nejvíce děkovati právě slovutnému Hilsnerovi, že svými soudy vnesl do abonementu »Času« nejčilejší ruch.

Co by si byl počal dr. Herben bez Hilsnera? Jakou měl reální základnu realistický denník, aby mohl hlásati heslo: Vlastní silou? Dr. Herben byl dlužen Rennovi 47.000 K. Chlubí-li se tudíž svým »nihilismem«, byl závodní kapitál denníku vskutku dokonale »nihilistický«, že tomu uvěří každý snadno bez veliké debaty. A ještě Masaryk svého panoše povzbuzoval: »Být vámi, už bych měl denník dávno!« Strana pyšně ukazovala na svoji samostatnost, ale — prodlužený denník náležel vlastně Herbenovi. Denník docela přišel po aféře Duškově a pruských pastorů o hvězdičky, protože musel vynechati název »orgán strany lidové«. Ale přes to strana byla odkázána na něj, jakkoli se dluhy kupily. Finanční stav denníku Herben skrýval, jak se dalo, na dotazy odpovídal váhavě a nestejně. Za sirotčí aféry docela majitel masarykovského denníku ze strany vyloučen. A tehdy se teprve provalilo, na jakých základech stojí jeho orgán. Za přítomnosti Herbenovy zjištěno, že dluhy u Beauforta činí 98.000 K, u Renna 47.000 K, u Votočka 8200 K, u družstva »Čas« 28.000 K, u Masaryka (ač tento krátce před tím ještě tvrdil, že v »Čase« není finančně angažován) 30.000 K, u jiných členů strany 54.200 K. U snědeného krámu visel tedy hrozivý nezaplacený účet na 265.400 K, i když se spočítalo, co dostal »Čas« na předplatném a insertném a co obdržel na darech (okrouhle 23.000 K). Tento deficit označil sám Hajn za sumu neuvěřitelnou, nevysvětlitelnou, nemožnou, a hrozil, že se svými stoupenci vystoupí ze strany. A tu zase došlo ke kompromisům dle proudů a po proudu. Rozvadění bratří výtky vzájemné odvolali, podali si ruce. Machar zahřímal z Vídně na adresu Masarykovu: »Tomáši, buď měla strana nechat padnout Herbena, nebo výkonný výbor — všechno ostatní je samovražda partaje jako politické strany… Byla to zkouška z pokrokovosti, humanity a, chceš-li, i z českosti strany — a strana propadla v ní hanebně.« Prý se přestává počítati ku straně. Později však z vlastního zájmu Machar otočil korouhvičku způsobem velice překvapujícím. A »Čas« zachráněn. Ale jak? Věřitelé mu slevili na 90 procent pohledávek, finanční stránku převzal semita Dubský. Dr. Chalupný o tom napsal, že se realisté »octli v postavení krtka, který si do brlohu svého nastěhoval ježka… Dubský ovšem nic nedělal v »Čase« z idealismu, nýbrž jen pro vlastní své zájmy… Od té chvíle, kdy dostal do rukou adresář »Času«, jsou Masaryk a společníci bez něho nemožni — jsouť nemožni bez »Času«, a faktotum »Času« je dnes Dubský, žid. Tak tudíž realisováno hrdé heslo, jež »Čas« přináší každodenně v čele svého listu: »Vnitřní silou.«

Židovský »Rozvoj« přinesl v čísle 50. r. 1912 tuto chvalořeč: »N o v i n á ř s k é j u b i l e u m »Č a s u« nelze přejíti mlčením. Neboť »Čas« jako týdenník a později jako denník příliš hluboko zasahoval do českého veřejného života a jeho vliv na celé generace intelligence je nepopiratelný. Vliv »Času« i dnes v českém životě je jistě větší než strany,

jejíž je orgánem a kterou vlastně vytvořil z řad svých čtenářů. Dráha, kterou se tento list bral, nebyla nikterak schůdná. Bylo to již jaksi v tradici tohoto listu, že vždy šel proti dennímu proudu, a jestliže konec konců každý boj dobojoval, přece popularity si nikdy nezískal. Bylo k tomu proto potřebí skutečné houževnaté energie i práce redakční a správní, nežli se list zakotvil a stanul na dnešní své výši. Bylo by nespravedlivo, kdyby v té chvíli nebylo vzpomenuto práce dr. J a n a H e r b e n a , který je českým žurnalistou beze sporu nejlepším, stejně jako — mezi odpůrci — nejnenáviděnějším, což bývá spolehlivějším dokladem žurnalistické zdatnosti, nežli pochvala stoupenců. Dr. Herben je umělec slova a žurnalista tělem i duší: jeho žurnalistický sloh, čistý, prostý, při tom neobyčejně barvitý a břitký byl zdravou protiváhou vídeňské šroubovanosti a frásovité nadutělosti, která tak dlouho ohrožovala vývoj české žurnalistiky. Žurnalistická dovednost a pohotovost Herbenova byla oplodněna jeho hlubokou znalostí věcí a osob a osobní odvahou, která vzbuzuje respekt. Jest ohromná životní práce žurnalisty Herbena, a vynesla mu pramálo blahobytu, za to hodně nepřátel a mnoho trpkých chvil. Až dnešní stranické boje pozbudou aktuálnosti a až zvláště zmlknou ti, kteří na své vlastní kůži pocítili břitkost jeho pera, pak se teprve docení, co znamená dr. Herben nejen pro český žurnalism, ale pro celý český kulturní život. Byla by z toho celá litanie, kdybychom měli vypočítávati všechny myšlenky a názory, pro které se kdysi Herben bil, a které se dnes staly již samozřejmostí. Musili bychom začíti nejen rukopisnými boji, ale zmíniti se o ohromné práci, kterou vykonal dr. Herben, Moravan, proti českému antisemitismu a rituální pověře. Nebudeme se o těch věcech šířiti, naši čtenáři je dobře znají. Vždyť není to ještě tak dávno, co své osobní cti dbalý český žid nemohl čísti jiného denního listu, nežli »Čas«.

Lidé, kteří berou podpory od židů, opovažují se psát o podstatě češství a vyhazovat české kněze z národa českého.

»Čech« přinesl 31. ledna 1912 tuto zprávu: »Realistický »Čas« dne 28. ledna přinesl feuilleton od —by— (šifra Macharova), kdež se praví: »Siegfried Lipiner byl rodem p o l s k ý ž i d , národnostním cítěním Polák, kulturou Němec. A vzácný člověk, neobyčejně vzácný a čistý člověk. Takto byl bibliotekářem parlamentní knihovny, měl šarži vládního rady, několik řádů a vysokých uznání a zemřel o vánocích minulého roku, nervosou a rakovinou jazyka. — Byli přáteli se sekčním šefem Halbanem Blumenstockem, též polským židem, který Gautschovi, tehdy min. vyučování, komponoval řeči (!) a opatřil mu gloriolu státníka, jenž hrál vynikající úlohu při pádu koalice Windischgraetzovy, jenž byl rádcem hr. Badena a který mu vrazil do žeber dýku (!), když myslili, že se čas naplnil. Hle, jaká úrodná půda pro elementy kultury — v Haliči čeká, by vystřídala tu, která umdlela. U obou úžasná byla paměť, bystré postřehy, matematická logika a podporovaná fantasií (!) a při tom láska k umění a poesii. Halban a Lipiner vyběhávali (!) našim poetům stipendia v ministerstvech, pracovali pro profesuru Vrchlického, starali se o personalie našich profesorů… A ještě tohle: Před lety vzkázal mi jistý hodnosta státní, abych po kanceláři k němu přišel, že jde o důležitou věc. Šel jsem. Nešlo o nic jiného, nežli sestavit memorandum pro císaře. Pražský arcibiskup Schoenborn namluvil císaři, že Masaryk je petrolejník, nihilista, kazitel universitní mládeže, horovatel pro sebevraždu atd. Když byl Masaryk povolán z Vídně na mladou pražskou universitu, bylo mu slíbeno, že bude co nejdříve jmenován profesorem řádným. A nyní čekal již 14 roků. Ministr Gautsch zasazoval se vší silou, aby jmenování to konečně prosadil, marně. — Petrolejník,

nihilista, kazitel mládeže, horovatel pro sebevraždu atd. — Onen hodnosta mi tedy řekl: Sestavíme memorandum, kterého Gautsch potřebuje pro císaře. Od čtyř hodin odpoledne do půlnoci objasňovali jsme Masarykův názor na revoluci vůbec, na stát, mládež, náboženství, sebevraždu, dokládali vše citáty z Masarykových spisů, druhého dne putoval elaborát náš ke Gautschovi a potom dále. A když se arcibiskup dověděl, že je zle, zajel honem do Vídně k audienci. Ale monarcha přetrhl jeho výklady větou: Jsem líp zpraven než vy, a Masaryk byl jmenován konečně řádným profesorem. — A ten státní hodnosta byl S i e g f r i e d L i p i n e r.« — Takto doslova napsal — Machar. Hle, kdo podává memoranda o našich věcech, čí vliv je nejmocnější, čí ruce nejdále sahají… Blumenstock, Lipiner a Khompanie, mezi něž patří Masaryk, Machar. Nezamýšlí se nad tím naši lidé? A dáme si to pořád ještě líbiti? Myslíme, že tohoto otravného »j e d u z J u d e y« vychrleno již více než dosti a že již je čas, by to otravování přestalo.«

Jako Lev Nikolajevič Tolstoj otrávil svým románem Anna Karenina celou ruskou intelligenci před 50ti lety a tím zničil Rusko, tak otrávili Masaryk, Herben, Machar a pomocníci, soustředění u sociálních demokratů, židů a jich pomahačů, českou inteligenci a vtiskli jí do duše nevěru, rozervanost a ostatní nízké vášně lidské.

VI.

České duchovenstvo a válka.

Dr. Herben napsal do Národních Listů řadu článků pod názvem: »Podstata češství — kdo není Čechem.« Dne 10. února 1918 napsal toto: »Kněžstvo staví i zájem církevní i svůj stavovský výše nežli národní. Proto také manévrovalo mezi politickými stranami, sloužíc vždy té, od níž očekávalo pro věci církevní větší prospěch. Bylo veliké leknutí v kněžském táboře, když r. 1889 mladočeská strana získala na českém sněmě většinu. »Čech« tehdy dával kněžstvu na úvahu, není-li radno opustit stranu poraženou: »Kněžstvo naše vzhledem k Staročechům vykonalo zajisté svoji povinnost, ba více než povinnost. Kněžstvu našemu musí se přiznati, že pro Staročechy exponovalo se časem i více, nežli zájmům církevním bylo prospěšno.« Ještě větší leknutí následovalo r. 1891, když Mladočeši obsadili svými poslanci i celou říšskou radu. »U t r p ě l a i v i n i c e P á n ě« bědoval P. Kopal. A žádal, aby se obrátilo. »Věru bylo by k přání, aby i pastýřové naši, kdykoliv má přijíti krupobití — volební, mohli vinice Páně někde pojistiti. K t e r a k n e s m í r n ě u t r p ě l a a u t o r i t a k n ě z e v o l b a m i p o s l e d n í m i.« Katolické strany jsou vítězstvím klerikalismu po celé Evropě, také tedy u nás. Založila se katolická strana p o l i t i c k á s rozličnými odnožemi, poněvadž prý je jí potřebí na ochranu víry a náboženství. Ten důvod není pravdivý. Neboť klerikálové zakládají peněžní ústavy, hospodářské podniky, spolky, hospody, Orly a Matice, ve kterých se ani náboženství ani víra nepěstuje. Kdyby bylo potřebí chránit náboženství a víru, měli by na to kostely s kazatelnami a učitele náboženství ve školách. Protože však nejde o náboženství a víru, klerikalism obsazuje důležitá místa moci světské, kterou lidé udržují v závislosti. Církev potřebuje lidí, ne aby měla duše jejich pro Boha, nýbrž hlasy jejich pro volby do vlivných

korporací, na sněm a na říšskou radu. Síť raiffeisenek na př. je sítí volebních bašt; potřební lidé vypůjčují si peníze a k úrokům musejí přidávat i volební lístky. Abych se nezdržoval: katolická strana v českém národě je pokusem dostat národ český na koleje, které vedou do Říma a do Vídně. Bezobrazně řečeno: čes. národ má smýšlet tak, jak toho potřebují Řím a Vídeň. Poněvadž celý národ nedá se rázem získat, katolická strana je zatím prvním průlomem. V této straně není českého nic nežli jazyk český, jehož se zneužívá ve službách nečeských. Vyhlídky strany jsou a byly příznivé, neboť: ona šířic pod zástěrou náboženství laciné padělky Boha i náboženství, chytá na vějičku temný lid do svých služeb. Katolická strana zatím příliš nepoškodila národního ducha českého, protože většina národa národně myslí a cítí a protože mnoho kněží nevstoupilo do jejích služeb, a mnozí z nich, nemohouce zjevně odporovat, prováděli tichou pasivní resistenci. Tím však pro budoucnost nebezpečí nebylo odvráceno. Jednoho dne mohla se vrátiti tvrdá éra konkordátu — a služebníkům církevním placeným státem bylo by nezbývalo než buď poslouchat nebo jít cestou, kterou šli kněží Smetana, Novotný, Keizlar, Juránek, Brázdil a jiní. Nemusili bychom se bát českého kněžstva, bojíme se však podvůdců jeho, kteří ve službách hierarchie, šlechty a státní byrokracie řídí kněžský tisk, kněžské ústavy, konsistoře a jiné mocné organisace. Ti podvůdcové v táboře kněžském jako v táboře vojenském od prvních šarží počínaje rozhodují o vedení kněžstva. Nic nemohlo tuto situaci hroznějším světlem osvětlit než nynější válka. Na jedné straně kněžstvo ve svém jádře (až na temné výjimky) — na druhé straně jeho žurnalističtí vůdcové a veřejní mluvčí. Až veřejnost po válce pozná jistá akta z ministerských archivů a z dohlédacího úřadu válečného, pochopí líp, o čem přímo nemohu mluvit. Tato situace zůstala i vůči manifestu národnímu z 30. května. Nejsme v pochybnostech, kdo zvítězí, slyšíme-li hlasy z Olomouce, Brna, Hradce Králové i »Míru« v Praze.«

Herbenův článek jsme neuvedli celý. Stačí tato ukázka. Dr. Herben vyhazuje tím českého kněze z národa českého.

Jak známo, rekrutuje se skorem všechno české duchovenstvo z venkovské třídy rolnické a dělnické a to té nejchudší. Nikde se nestane, aby syn rodičů zámožných šel do semináře. Právě proto je to podivné, jak sociální demokraté šíleně spílají všude kněžím, ačkoliv ti z nejchudších českých chatrčí pocházejí.

Životní úděl kněze je proto nanejvýš trpký, je to kalich hořkosti a bídy hmotné. »Venkov« přinesl 26. března 1910 tuto zprávu: — »Sebevražda faráře. Dne 24. t. m. byl 52letý v Rosendorfu u Horšova Týna narozený farář-deficient p. Josef Kafka ve svém bytě v Bohosudově policistou Jos. Gierschickem nalezen na okenním trámci oběšený. Proč si zoufal, není prý známo, ovšem jen v kruzích klerikálních. Za to celé okolí vědělo, že byl Kafka nemocen a že třel bídu s nouzí, neboť za 600 K ročně je těžko býti živu. Předešlý měsíc odešla od něho jeho hospodyně, která u něho byla 18 let. To také mu dodalo. Ubohý farář nalezen vychrtlý na kosť.« Světová válka zde zasadila mocné rány církvi.

»Právo Lidu« přineslo 11. listopadu 1917 tuto zprávu: Biskupský seminář v Litoměřicích hodně osiřel. Ve školním roce 1917 až 1918 se nacházejí v I. roč. 3, ve II. 2, ve III. 7 a ve IV. 18 alumnů. Celý dorost kněžský pro celou diecési vykazuje 33 hlav. Před válkou vykazoval stav 90—100 chovanců. Příčiny jsou různé, hlavně nepřijímání českých a válkou znemožněné přijímání říšskoněmeckých chovanců, což obé zavedl nový německo-nacionální biskup Gross. Biskup Gross bohoslovce z Německa do Litoměřic neza-

vedl, to učinil již za biskupa Schoebla tehdejší ředitel semináře, nyní profesor na pražské bohoslovecké fakultě dr. Kordač, který vždy po Německu o prázdninách jezdíval a kandidáty do semináře litoměřického v německé říši verboval. Roku 1900 bylo příkladně v Německu kandidátů pastorství obou konfessí 2400, kandidátů katolického kněžství bylo 1800 ve všech 4 ročnících. Dle toho mají protestanté v Německu poměrně málo pastorů. Vypuknutím války byly katolické semináře a protestantské fakulty zavřeny. Všecko musí na vojnu.

»Nár. Politika« přinesla tuto zprávu: »Dne 25. května 1918 dokonal v Pardubicích v záložní voj. nemocnici mladý svůj život bývalý katecheta v Novém Strašecí u Kladna, od počátku vojny pak polní kurát, P. Jan Mojžíš. Až do března 1916 působil v nemocnicích a garnisoně v Českých Budějovicích, odkud byl odvolán do pole na italskou frontu k 9. horské brigádě. V mladistvém nadšení věnoval se cele svým 5 praporům, jsa mužstvem milován a oblíben u představených. Duchovní záslužný kříž a rytířský kříž řádu Františka Josefa zdobily jeho hruď, v níž bilo poctivé kněžské srdce české. Těžká služba v poli schvátila však počátkem letošního dubna mladé síly 34letého kněze zlověstnou horečkou, takže musil býti převezen do polní nemocnice, odtud do Inomostí[7] a po měsíci do pardubické záložní nemocnice, kde tiše zesnul v Pánu jako oběť svého povolání. Mrtvola jeho bude převezena do rodné farnosti ve Velešíně u Českých Budějovic, kde bude 28. května pochován.«

V rakouských armádách koná službu polních kurátů přes 2000 katolických kněží všech národností. Na bojištích padlo již přes 100 polních kurátů katolických, rabín ještě žádný. Po válce třicetileté čítala česká země sotva 800.000 obyvatel. Český národ skorem vymřel. Jenom kněží na vesnicích kázali v kostele česky a učili ve vesnických školách česky. Doklady o tom obsahuje spis »Češi a Němci v Čechách«, napsal Pravdomil ve Slaném r. 1904. Kdyby nebylo českých kněží buditelů, kteří v 17. a 18. století českou řeč a český národ zachránili, nebylo by ani Herbena ani Masaryka, kteří českého kněze vyhazují z národa, nebylo by českého národa vůbec. Národ, který hází po svých vlastních synech kamenem, nemá právo žíti a nebude žíti. Jak rozhodne světová válka o nás, nevíme. Kdo a kolik nás tu zůstane, též nevíme. Kdo rozsévá zášť a nenávisť mezi lidem českým, jako to činí sociální demokraté a jim podobní traviči, koná dílo vrahů národa. Národ, který kamenuje své kněze, zahyne.

»Venkov« přinesl 25. května 1918 tuto zprávu: »V Líbeznicích konalo se dne 24. t. m. biřmování, ku kterému z Prahy přibyl světící biskup. Za přifařené obce Sedlec-Bořanovice podal p. starosta Koubek p. biskupovi tento projev: »Vaše biskupská milosti! Byl Jste tak laskav a pozval nás jako zástupce obcí, abychom přednesli svá přání i stížnosti. Vítáme vřele, že vyslána byla Vaše milost biskupská do naší ryze české farnosti, neboť jsme toho názoru, že jako všude na světě má nám být i duchovním pastýřem biskup, který vzešel z lidu a jeho národa. Používajíce s povděkem laskavosti Vašeho pozvání, dovolujeme si Vaši milost upozorniti na to, co bolestně pociťujeme jako dobří křesťané. Stojíme v obranném boji o život a samostatnost svého národa, byvše proti své vůli nepřáteli přinuceni nésti strašlivým podílem daň krve i majetku v nynější válce světové. V zápasu tomto o duše i těla naše jsme odkázáni zcela na sebe a proto těžce neseme, že oficielní zástupci církve katolické největší organisace v těle národa mimo národ stojí,

[7] Zastaralý výraz pro Innsbruck, hlavní město rakouské spolkové země Tyrolsko; pozn. editora.

v době, kdy platí jako nikdy před tím: »Kdo nejde s námi, je proti nám«, že stojí mimo nás v otázkách všenárodních i politických, ne-li přímo proti nám. Marně však ji hledáme i na poli, kde má být hlavní její působiště, na poli lásky k trpícím. Církev katolická bohatě byla nadána statky od věřících Čechů, kteří věnovali je ke zvýšení slávy Boží. A tento nelze hledati ve zlatých nádobách a skvostných rouších, ale v lásce k bližnímu. Ne samým chlebem živ jest člověk, ale také ne pouhým slovem, hlásajícím lásku tu z kazatelen. Tu platí nad jiné slova písma: »Po skutcích poznáte je!« Žádáme proto Vaši milost, abyste působil u vysoké hierarchie k tomu, aby církev katolická z nesmírných svých prostředků účastnila se měrou jí příslušnou akce »Českého srdce«, aby tak i jmění jí svěřené českými syny stalo se hřivnou dobře uloženou. Poukazujeme na velké dvory v našem okrese, náležející Vyšehradské kapitole, řádu Maltézskému a rytířskému řádu křížovníků, které dosud pro pražskou chudinu ničeho neučinily, naopak dvůr rytířského řádu křížovníků v Ďáblicích své ohromné sady ovoce minulého roku pronajal za poměrně malý a pro tak bohatý řád, zajisté bezvýznamný peníz. Bylo by jistě v intencích lásky k bližnímu, kdyby aspoň část tohoto ovoce se dostalo chudým dětem ve Školách Velké Prahy. Vaše biskupská milosti žádáme, abyste tyto stesky i přání naše tlumočil na příslušných místech a děkujeme za poskytnutou příležitost, že jsme mohli přáním i steskům našim otevříti svá česká srdce křesťanskou láskou tlukoucí.« V Bořanovicích, dne 24. května 1918. Za spojené obce Sedlec-Bořanovice.

Nemáme nic proti tomu, když starosta obce vyzývá vyšší klerus, aby se staral o chudinu. Myslíme však, že v první řadě má se starat vysoký klerus o chudé kněze a jich osud v těchto strašlivých dobách. Dvory, které patří vyšším hodnostářům, jsou většinou pronajaty. Nájemci těchto dvorů nedají chudým kněžím ničeho. Zda-li odvádějí nějaké potraviny vyšším hodnostářům, nevíme. Víme jen tolik, že nájemci těchto dvorů zaplatí nájemné a jinak jsou naprostými pány toho, co se urodí. Pan starosta mohl se ujmouti mimo chudých dítek také chudých kněží.

Tu je vřed, který sežírá církev od počátku trvání církve samé. Veškeré rozvraty, které se v církvi staly, rozkol církve východní, Husův odboj, Lutherovo vystoupení, nauky Wiklifa, Kalvina, Zwingliho, to vše má kořeny svoje ve vnitřních rozháraných poměrech církve. Propast mezi chudým knězem a mezi zámožným hodnostářem církevním je tak hluboká, že po nějaké organisační vzájemnosti katolického duchovenstva není ani stopy. Jen někdy zabloudí na tak zodpovědná místa muž z lidu, který cítí a jedná bratrsky s chudým duchovenstvem, jako byl biskup Brynych. Na tento vřed katolická církev všade chřadne a v mnohých zemích také zhynula a zhyne. Zda i tu válka světová přinese nějakou nápravu, kdož ví? Ke všemu tomu je u nás český kněz stavěn do druhé řady jako minderwertig, méně cenný. Kněz národnosti německé je v první řadě, on je mehrwertig, nadčlověk. Kněz národnosti německé má přednost na vyšší místa, kněz české národnosti se o taková místa ucházeti nesmí. Jen jednou se páni kanovníci v Olomouci zmýlili a zvolili za arcibiskupa žida Kohna, jeden nepřál druhému a hlasoval jen tak na prázdno pro žida, a stalo se, že Dr. Kohn dostal většinu. Ostuda byla a nedala se více napravit. Církevní hodnostáři jsou vesměs přívrženci vítězného míru Hindenburgova. Zda se ho dočkají, nevíme. Český Václav, když dostane fialový kolář na krk, úzkostlivě dbá, aby si nikde neškodil. Hlásit se k české věci je dnes nebezpečno a je to jistá cesta do kriminálu. Proto se nedivme našim českým církevním hodnostářům, že ze strachu před pumami pečlivě

střeží své residence. České duchovenstvo však sdílí osudy a strasti se svým lidem, s kterým žije a pro který žije do posledního dechu.

»Čech« přinesl 11. června 1918 tento článek: »Katolíci jsou ignorováni a tupeni, ačkoliv jsou početně i morálně důležitou složkou národa. Článek volá po veřejné činnosti spolkové. Ano — ale něco jest zde přehlédnuto. Reforma musí začíti od základu, t. j. u nositelů a representantů katolické kultury u nás, totiž u kleru. Náš český klerus jest roztříštěn, nesjednocen. A proto za daných poměrů nic nedokážeme. Proto jest naprosto nutno, aby český klerus utvořil jedinou organisaci národní. Rozhodně nestačí jednota diecésní; ale jistě že by byla dobrým — snad i nutným — podkladem jednoty národní. V té jednotě byl by zastoupen všechen klerus český, moravský, slezský a slovenský. Hlavou jednoty byl by výbor, jenž by se skládal ze členů jmenovaných zemí.

Myslím, že jednota národní nám chybí. Dnes je všecko organisováno a upevněno, jen my — kněžstvo české — jsme roztříštěni: a proto jsme tak slabí a bezmocní proti útokům veřejnosti. Kdo může za nás mluviti? Jeden slabý hlásek v novinách?

Budeme-li sorganisováni, pak netřeba se báti útoků. Proti každému útoku vystoupí celý klerus jako jeden muž, jako jedna hradba. Nejen to. Budeme-li sorganisováni, pak budeme mocnou početnou a silnou složkou národa. Ale pak se s námi bude muset počítat! Nechci snad tříštit národ, nechci zakládat nové strany v národě. My jsme přece tou nejstarší historickou stranou národa, ano, my byli kdysi národ celý. Teď nás ignorují, neznají nás, jak přes kulturní mrtvolu jdou přes nás. Než — vše vyvíjí se zcela přirozeně. Vždyť vlastně neexistujeme. Těch několik jednotlivců, které oni vidí, snadno přehlédnou. To by se jistě nestalo, kdyby zde byla pevná tvrz organisace, jednota; kdyby zde stál tisícihlavý spolek sdruženého kleru československého. Pak by žádný na světě nemohl jíti s klidem kolem nás neb dokonce nás přejíti. Pak bychom se nikam nemuseli nedůstojně tlačit. Jistě bychom v žádném spolku národním, kulturním a humánním nechyběli. Sami by nás tam volali; vždyť několik set lidí jest u nás velká část národa. Až bude kněžstvo sjednoceno, až budeme znát svou sílu a moc, až si rozdělíme práci — pak teprve můžeme jíti mezi lid. Náš lid musí býti nábožensky i národně uvědomělý. Nechceme plevy, shnilé odpadky, třtiny, slabochy, mravní skety a padouchy. Chceme a musíme mít uvědomění. Jinak jsme neschopni života: zahyneme. Lidu nám ubývá, nepřátel roste. Uvědomění nám chybí. Potupili nám papeže — co učinil v tom náš lid? Jestli jej netupil také, tož jistě mlčel. Vytýkají nám, že necítíme s národem. Slyšíš, náš lide katolický? Proč mlčíš? Qui tacet… Stalo by se to, kdyby zde existovala československá jednota katolíků s klerem československým v čele? Co myslíte, že více způsobí: když proti utrhačnému jazyku ozve se takový jediný hlásek »volajícího na poušti«, či až vystoupí tu celá mocná jednota, zástup, čítající několik set jednotek, jako jeden muž — klerus i uvědomělý katolický lid v jednom duchu, v jednom srdci, v jedné síle? Jinak na nás budou hledět, až zahřmí od hvozdů šumavských až k temenům tatranským tisícihlavý výkřik národa své náboženské i národní kredo. Nesjednotíme-li se, budou nás zase ignorovat; ano, my se utopíme, zmizíme úplně s povrchu; vyženou nás, jako nebezpečný prvek národa nás vyloučí z veřejné činnosti. Tušíme »kulturní boj«. Zvítězíme, když jsme roztříštěni? Vzpomeňte na pruty Svatoplukovy! Nechci unavovat. Chtěl jsem říci tolik: katolicismus český čeká buď život nebo smrt. V dnešním urputném zápase fysickém i duševním, kdy nejen staleté říše, nýbrž i staleté kultury a názory i idee se kácí a staví, kdy ve všech vrstvách lidu kvasí hrečný

život a názory se tříbí — dnes spát znamená sebe zabíti. V jednotě jest síla. Založme tedy československou jednotu katolickou! Začněme s klerem a lid půjde s námi.«

Tepelský opat Helmer měl v panské sněmovně paličskou řeč proti českému národu, který obviňoval ze zrady a přičítal mu vinu, že Němci mají hlad. Z toho ohromný jásot v židovských novinách. Opat Helmer, který jako nezámožný studující v Plzni dostával podpory také v rodinách českých, chtěl se stát touto řečí proslaveným. Na podnět Emanuela Žáka, gymnasijního katechety na Smíchově, básníka Xav. Dvořáka a jiných kněží zahájena byla akce mezi českým duchovenstvem, aby do Říma byla poslána žaloba na opata Helmera.

»Česká Svoboda« přinesla 21. června 1918 tuto zprávu: »Pražský arcibiskup hr. Huyn zapracovává se do správy své arcidiecése způsobem, který by za jiných poměrů, než jsou dnešní, musil vyvolati bouři odporu celého českého národa. Dnešní poměry však vyvíjejí se ve znamení světových otázek válečných a jejich vlivem a také účinkem válečné politiky církve katolické nastala v českém národě úplná apathie k věcem politicko-náboženským. Zdali je to správné počínání, bude možno posoudit až při sdělávání české bilance z války světové; tolik však je jisto, že pražský arcibiskup svou praxí v Praze jen přispívá k prohlubování propasti mezi českým národem a církví katolickou. »České katolické kněžstvo vědělo zevrubně, s jakým posláním přišel hr. Huyn do Prahy: bylo to v době persekuce a rozkaz zněl vychovávat české kněžstvo pro politiku, která by směřovala proti celé národní tradici. Vyšší špičky českého kněžstva domnívaly se, že hr. Huyn dá se poučit o lepším poznání, a že to zkrátka už nějak s ním půjde. Ale hr. Huyn se poučit nedal, a že se nedá, že poslední naděje na to zmizela, o tom svědčí každý jeho krok. Hr. Huyn nejen že docela odmítavě se chová k národním a politickým snahám českého národa, s čímž konečně česká politika počítala a počítá — on dokonce odmítavě se chová k českému duchovenstvu bez výjimky. Opakuje se to, co před lety dělal arcibiskup dr. Kohn na Moravě. Napjatý poměr hr. Huyna a českého kněžstva došel pregnantního výrazu odmítnutím deputace českého kněžstva, sestávající z katechety dra Žáka a prof. dra Xav. Dvořáka (chybně byl v deputaci jmenován univ. prof. dr. Kordač, který sice s deputací měl jít, nešel však), která v zájmu církve samé dožadovala se slyšení u arcibiskupa, byla jím však odkázána na sekretáře. České kněžstvo, jehož postavení je dnes dvojnásob těžké a svízelné, soudí, že kruhy vídeňské, jež měly vliv na jmenování hr. Huyna pražským arcibiskupem, nemohou ani přibližně mít potuchy, jak hr. Huyn svým konáním pustoší v Čechách vinici Páně. Což konečně i to jest jejich věcí. Čes. kněžstvo jest bez zodpovědnosti a z té povinnosti, kterou má a uznává, složí rádo účty a v nich podškrtne silně položku svých povinností ku svému národu, k jeho právu sebeurčení…« Věty v uvozovkách uvedené citujeme z dopisu, který byl naší redakci zaslán z kruhů katolického kněžstva. Rádi konstatujeme, že české katolické kněžstvo stojí věrně při svém národě a při jeho požadavku na právo sebeurčení. Hrabě Huyn na tom ničeho nezmění.«

Jak vidíme, skončila výprava českého duchovenstva proti Holmerovi žalostně. Tomu se také nesmíme divit. Kdo zná ty předáky, kteří tuto akci vzali do rukou, vyjma naivního básníka Dvořáka, ví, že sehráli komedii. Církev katolická je organisace stará 2000 let. Zákony této organisace jsou sepsány v knize, která vyšla nyní v Římě v tiskárně vatikánské Typografia polyglotta a má název: Codex Iuris Canonici. Pii X Pontificis Maximi iussu digestus Benedicti Papae XV auctoritate promulgatus. Dílo to vydají nyní společně nakladatelé Pustet a Herder v Německu.

V tomto církevním zákoníku jsou přesně vytčeny předpisy, kterými je uspořádáno působení, práva a povinnosti všech církevních osob a věřících laiků. Proviní-li se tedy církevní osoba, možno ji pohnati před církevní soud, je-li to biskup tedy před soud do Říma. Žaloba musí se podati na kongregaci konsistorií, jejíž předsedou je nyní kardinál Lei. Žaloba musí býti psána latinsky a současně také italsky neb francouzsky. Soudní proces se vede prostřednictvím advokátů u Vatikánu pověřených, písemně. Je všeobecně známo, že chudý kněz proti biskupu a konsistoři nemůže vésti soudní při. Ve skutečnosti vládne podřízeným kněžím biskup neobmezeně. Osudy kněží, kteří zhynuli v rozepřích s konsistoří, vypsal prelát Scheicher ve spise »Arme Brüder«.

Všeobecná je tu obava, že světová válka oloupí katolickou církev o všechen majetek. Tu je povinností církevních hodnostářů, aby majetek církve chránili a nekrčili se zrádně před těmi, kteří se na loupež církevního majetku strojí. Šebestián Brunner ve spise »Die theologische Dienerschaft am Hofe Kaiser Josef II.«[8] dokázal, že církevní představení to byli, kteří státu házeli klášterní statky na pospas. Za to zemřel Šeb. Brunner jako chuďas v městském chudobinci ve Vídni.

Při úpravě financí musí také Vatikán na zeleném diplomatickém stole hájit církevní statky. Jako Brunner, zesnul v Praze 31. ledna 1917 katolický spisovatel kněz-novinář Petr Kopal jako chudý Lazar v úplné žebrotě.

VII.

Hospodářský rozvrat přivoděný světovou válkou.

Válečný kritik Persius napsal 6. října 1917 v »Berliner Tagblatu« následující: »Zda-li pak národové po tolika prolité krvi seznají, že válka je šílenství, že mír je rozum?« — Tedy po třech letech světové války táže se liberární list v Berlíně, o němž státníci angličtí tvrdí, že se zde 50 let předem válka světová připravovala, zda národové chápou, že válka je šílenství! Za to ale napsal vojenský list, vycházející ve Vídni, Danzerův Armeezeitung, dne 30. července 1914 následující: »Po čem jsme žíznili, po čem jsme toužili, o čem jsme snili, splnilo se nám, jdeme do pole. Můžeme dokázati, že jsme hodni hrdou zbraň míti po boku.« — Nuže hleďme, kam nás tato hrdá zbraň přivedla. Nejprve ohromný přemet platební síly peněz. V českých městech se prodávají podsvinčátka za 50 korun jedno kilo živé váhy. Má-li takový párek podsvinčat 12 kil, dlužno za ně zaplatit 600 korun, dříve stačilo na to 20 korun. Sotva 4 dny staré housátko koupíme jen za 12 korun, jindy jsme platili 40 haléřů. Tyto pohádkové přemety platební síly peněz zná každý sám na sobě. Před světovou válkou bylo v Rakousko-Uhersku v oběhu za 1700 milionů korun papírových bankovek. Koncem března 1918 bylo jich v oběhu za 21.000 milionů korun. Válečné výdaje Rakouska byly následující: 30. června 1915 9.498, 30. června 1916 24.550, 30. června 1917 42.290 milionů korun. Roční úrok na tento válečný dluh obnáší 1767 milionů korun. Celý státní dluh Rakouska 30. června 1917 byl 55.100 mili-

[8] Teologické služebnictvo na dvoře císaře Josefa II; pozn. editora.

onů korun, zúročení jeho vyžaduje roční výdaj 2.215 milionů korun. Připočte-li se k tomu státní dluh před válkou, měly Uhry 30. června 1917 státního dluhu okrouhle 30.000 milionů korun. Celá monarchie habsburská byla 30. června 1917 zatížena státním dluhem 85.000 milionů korun. Každý den války a zúročení státního dluhu vyžadují 100 milionů korun, měsíčně 3.000 milionů korun. Můžeme tedy na konec dubna 1918 odhadnouti státní dluhy monarchie habsburské na 115.000 milionů korun. Národní nemovitý majetek celé monarchie jest zatížen hypotekárními dluhy pravděpodobně v obnosu 30.000 milionů korun. K tomu oběh papírových peněz 21.000 milionů korun. Jest tedy monarchie habsburská koncem dubna 1918 zatížena dluhy v obnosu okrouhle 180.000 milionů korun. Veškerý národní majetek Rakousko-Uherska movitý i nemovitý byl před válkou odhadnut na 140.000 milionů korun. Kupní cena pozemkového majetku byla před válkou odhadnuta v Rakousku na 28.900, v Uhrách na 19.800 milionů korun. Veškeré pozemky monarch. měly tedy před válkou prodejní cenu okrouhle 50.000 milionů korun. Cena tato během války se skorem ztrojnásobnila. Kupní cena všech obytných, hospodářských a průmyslových budov byla před válkou odhadnuta v Rakousku na 149.000, v Uhrách na 8.500 milionů korun. Můžeme okrouhle tento obnos odhadnouti na 24.000 milionů korun. I tato kupní cena během války se skorem všude ztrojnásobnila. Roční výdělek veškerého 51 milionů čítajícího obyvatelstva monarchie byl odhadnut v Rakousku na 12.564 mil. a v Uhrách na 6741 mil. K.

Vypuknutím války opustili mužové svoji domácnost, stojí na frontách. Dílny a továrny jsou prázdny, pracují pouze válečné podniky. Na polích a v lesích pracují ženy, děti, starci. Kam se poděl roční výdělek obyvatelstva, který před válkou obnášel okrouhle 20.000 milionů K, nevědí ani berní úřady. Berní síla státu spočívá na pracovní a výrobní síle jeho poplatníků. Kolik těchto poplatníků dosud pracuje a vydělává? Nevíme. Dne 2. února 1918 vydal profesor Rauchberg v Neue Freie Presse odhad úbytku obyvatelstva v Rakousku. Na konci článku toho čteme: »Půjde-li vymírání to dále stejným způsobem, pak Rakousko vymře.« Komu pak berní úřady budou vyměřovat daně, je neznámo. Německo mělo koncem února 1918 válečných výdajů 107.000 milionů marek. Předválečné dluhy německých států byly okrouhle 30.000 milionů marek. Hypotekární dluhy Německa se odhadují na 60.000 milionů marek. Papírových bankovek mělo Německo koncem r. 1917 v oběhu za 12.000 milionů marek. Válečné výdaje a zúrokování státních dluhů Německa vyžadují denně výdej 100 milionů marek, měsíčně 3000 milionu marek. Národní majetek Německa byl tedy koncem dubna 1918 zatížen dluhem okrouhle 220.000 milionů marek. Před válkou odhadoval dr. Helfferich národní majetek Německa na 340.000 milionů marek.

Nyní si učiníme rozpočty dle těchto údajů, potrvá-li světová válka do konce r. 1918. A jakou cenu mají ty zničené životy lidské, jakou cenu mají ti zmrzačení? Když se vrátí kůň z fronty, je na kosť vyhublý a prašivinou pokrytý. Tak jako ten kůň, tak vyhlíží to ubohé lidstvo válkou ztýrané.

V pařížské společnosti statistické přednášel Alfréd Neymarck o válečných dluzích evropských. Roku 1886 měla celá Evropa 66 miliard franků státních dluhů. Vojenský výdaj Evropy stoupl tehdy ročně na 4628 milionů franků a roku 1912 dosáhl 10 miliard. Dnes však měsíčně převyšuje 20 miliard. Před válkou měla Evropa 150-160 miliard fr. dluhů, kdežto dnes, po čtyřech letech války, vzrostly její dluhy asi na 1000 miliard. Roku 1912 dosáhly reservy zlata v emisních bankách 12.600 milionů, kdežto reserv stříbra

bylo jen 2535 milionů. Oběh papírů, který činil tehdy 25.173 mil., převyšoval reservy drahých kovů pouze o 9437 mil. fr. Tento oběh, nepočítaje dlužní úpisy Německa, se dnes ztrojnásobil a dosáhl výše 80-90 miliard franků, kdežto reservy zlata ve všech zemích kromě některých neutrálních, zůstaly stejné, nebo se zmenšily.

Zajímavo je, že denní výdaje válečné stoupají. R. 1914 připadnul na všechny válčící státy denní výdaj 53, roku 1915 již 72, r. 1916 stoupnul denní výdaj na 98 a r. 1917 dosáhnul obnos 142 milionů dollarů. Světová válka vyžádala si tedy roku 1914 denní výdaj 165 a r. 1917 již 710 milionů K našich peněz. Hrabě Roedern odhaduje válečné výdaje do konce března 1918 na 550 miliard marek, z toho připadá na čtyřspolek 180, na dohodu 370 miliard marek. Do konce března 1918 vydaly dle toho na válku Anglie 160, Francie 104, Rusko 120, Italie 35, Sev. Amerika 28 miliard korun. Německo vydalo 130, Rakousko-Uhersko 78, Turecko a Bulharsko 12 miliard korun. R. 1916 měla Anglie státní výdaj 2290 milionů liber šterlinků, přijmu jen 638 milionů liber. Koncem března 1918 vydala Anglie na válku 6950 milionů liber šterlinků. Německo vydalo do konce března 108 miliard marek. Každý den války vydá Německo 120 milionů marek. Jaké budou dluhy válčících států koncem roku 1918? Zda o tom přemýšlejí ti, kteří v hlavních stanech řídí osudy světové války a celou válečnou strojovnu? Současně vzrůstem dluhu hromadí se v peněžních ústavech vklady všeho druhu. Příval peněz je tu přímo pohádkový. Abychom měli přibližný pojem o vzrůstu úsporných vkladů, podáme zde následovní přehled. R. 1911 měly veškeré banky v Rakousku ve své správě za 1134 milionů K na knížky uložených úsporných vkladů. Veškeré spořitelny v Rakousku měly koncem r. 1911 úsporných vkladů 6359 milionů K. Za r. 1911 přirostlo v těchto spořitelnách 314 milionů korun nových úspor. Poštovní spořitelna měla ve správě úspor 230 milionů K koncem r. 1911, sirotčí pokladny měly 374 milionů K odkázaných peněz. R. 1910 měly záložny s ručením obmezeným v Rakousku úspor 1773 milionů K. Za r. 1910 přibylo 185 milionů K nových úspor. Záložen těch bylo v Rakousku 2673. Záložny s ručením neobmezeným v Rakousku počtem 601 měly koncem r. 1910 úspor 658 milionů K. Za r. 1910 přibylo tu 39 milionů K nových úspor. Koncem r. 1910 bylo v Rakousku 10.905 raiffeisenek, ve kterých bylo úspor 3299 milionů. Za r. 1910 přibylo tu 308 milionů korun nových úspor, příliv to neobyčejný. Tím jsme uvedli veškeré úsporné vklady v Rakousku za r. 1910. Můžeme směle odhadnouti na konec r. 1911 veškeré úspory v Rakousku ve všech peněžních ústavech na 14.000 milionů korun. Není možno uvést příliv úspor do všech peněžních ústavů během války. Možno uvést jen některé příklady.

Vídeňské banky měly 31. března 1917 úspor 2808 milionů K. Koncem března 1918 vzrostly tyto úspory na 3814 milionů K. Jak vidíme, přirostlo zde ve vídeňských bankovních ústavech za jedinký rok přes 1000 milionů K nových úspor. Rovněž panuje takový příval nových vkladů v ostatních peněžních ústavech. Můžeme směle odhadnouti, že úsporné vklady během války se zdvoj- i ztrojnásobnily. Banky v Německu měly koncem r. 1916 vkladů 5041 milionů marek, koncem r. 1917 vzrostly tyto vklady na 8953 milionů marek. Spořitelna v Liberci měla koncem r. 1913 vkladů 15,200.000 K, koncem r. 1917 měla 33,200.000 K vkladů. Za 4 roky války se nahromadilo tu tolik vkladů, jako za 30 let míru. Spořitelny v Prusku měly za r. 1917 nových úsporných vkladů 3500 milionů marek. Odkud jsou tyto peníze? To jsou válečné zisky. Mají nějakou cenu? Nemají. Dnes v měsíci květnu 1918 musím zaplatit za 1 kilo hovězího masa řezníkovi 22 korun. V míru jsem dal za 1 kilo hovězího masa 2 K 40 h. Dnes musím zaplatit za 1 vajíčko 1 ko-

runu, v míru jsem platil 6 haléřů. Dnes v květnu r. 1918 musím zaplatit za 1 kilo másla 60 korun, v míru jsem zaplatil 3 koruny. Dnes v květnu 1918 musím krejčímu zaplatit za pánský oblek 1200 K, v míru jsem zaň platil 80 K za pánský oblek z nejlepší anglické vlněné látky. Pakli se věci mají tak, tážeme se, jakou cenu mají dnes úsporné vklady?

V Německu přibylo v prvních 4 měsících r. 1918 ve všech spořitelnách 2850 milionů marek vkladů, r. 1917 v těchže měsících 1360 milionů marek. Úvěrní pokladny v Německu měly koncem r. 1917 vkladů 7700 milionů marek. Za rok 1917 přibylo vkladů 4300 milionů marek.

Dle zpráv záloženských bylo koncem r. 1916 vkladů následovně: v 874 občanských záložnách českých v Čechách, na Moravě a Slezsku a Vídni 1005 milionů K, ve 120 okresních záložnách hospodářských 332 milionů K, v 176 českých spořitelnách 1273 milionů K, úhrnem 2610 milionů K. Možno tedy říci, že koncem r. 1917 český národ vládnul úsporným kapitálem alespoň 4000 milionů K. Roku 1900 bylo v českých nádržkách peněžních vkladů 1000 milionů K. Má tedy český lid dnes 4krát tolik uložených peněz jak r. 1900. Avšak co je dnes 1000 K? Ani ne tolik, jako v míru 100 K. Jakou mají peníze cenu, vidíme každého dne z případů jiných. V Mnichově Hradišti prodávaly se počátkem června 1918 2 podsvinčata, pětinedělní, asi 18 kilo těžká za 1800 K, to jest za 1 kilo živé váhy 160 K. Jindy se koupila dvě podsvinčata za 40 K. Dnes se tedy dá 40krát tolik. Dle toho případu platí dnes 1800 K tolik jako v míru 40 K. Mouka stoupla již na 16 K za 1 kilo, máslo stouplo počátkem června 1918 na 72 K za 1 kilo. Bude stále hůře. Nejsme ještě u konce. Na polích nejsou jetele, jsou suchem spáleny. Plné dva měsíce již nesprchlo. Obilí je hluché, prázdné. Smrti z hladu neunikneme. K tomu ke všemu nám Němci každého dne odnášejí z českých vesnic poslední zbytky potravin.

Během války zmizelo zlato, není ho vidět. Židovští bankéři pečlivě opatrují své poklady zlata. Státní banky chlubily se ve svých výkazech, jaké mají zásoby zlata. Když bylo v oběhu za 1000 milionů korun papírových peněz, měla rakousko-uherská banka na krytí toho papíru 60 až 70 procent zlata. Poměry ty válkou se úplně změnily. Papírových peněz bylo v oběhu následovně:

Německo r. 1915 6917 mil. marek 36%, 1917 11.447 mil. m. 22%. Anglie r. 1915 35 mil. Lst., r. 1917 31 mil. Lst. Dánsko r. 1917 337 mil. korun 52%. Španělsko r. 1915 2100 mil. peset 77%, r. 1917 2782 mil. peset 96%. Sev. Amerika r. 1915 35 mil. dolarů, r. 1917 34 mil. dolarů. Francie r. 1915 13.309 mil. franků 40%, r. 1917 22.336 mil. franků 25%. Holandsko r. 1915 577 mil. zlatých 75%, r. 1917 890 mil. zlatých 79%, Italie r. 1915 3040 mil. lir 38%, r. 1917 6539 mil. lir 14 %. Norvéžsko r. 1915 162 mil. korun 81%, r. 1917 326 mil. korun 62%. Rusko r. 1915 5304 mil. rublů 45%, r. 1917 18.362 mil. rublů 19%, Švédsko r. 1915 327 mil. korun 38%, r. 1917 572 mil. korun 42%. Švýcary r. 1915 465 mil. franků 59%, r. 1917 702 mil. franků 58%.

Italie měla tedy r. 1915 v oběhu 3040 milionů lir papíru, které papírové peníze byly kryty 38 procenty zlatou zásobou. R. 1917 vzrostl oběh papíru na 6539 milionů lir a krytí zlatem kleslo na 14 procent. Neutrální Španělsko se za to ve zlatě topí. Zajímavé jsou změny valut během války. Švýcarsko platilo za 100 marek r. 1913 švýcarských franků 123, koncem r. 1917 jen 72. Za jednu libru sterlinků 25 franků a r. 1917 platilo 23 franků. Za 100 korun rakouských peněz platilo Švýcarsko r. 1913 franků 105, r. 1917 jen 45½ franků. Za 100 lir platilo 99 franků, r. 1917 platilo 70 franků. Jak vidno valuty německé a rakouské klesly ve Švýcarsku mnohem více jak valuty ostatních států.

VIII.

Ústředny.

Když vypukla světová válka, 1. srpna 1914 viděli jsme nepřehledné řady mužů s hudbou prouditi k nádražím. V kasárnách bylo jako v úle. Vojáci byli veselí, pili a jedli do syta. Nikdo ani neměl tušení, co vše válka přivodí. Válčící velmoci povolaly do zbraně veškeré muže k tomu schopné. Řekněme, že Německo vyzbrojilo 16 milionů mužů, Rakousko-Uhersko 10 milionů mužů. Z těchto 26 milionů mužů bylo stále alespoň jedna třetina v bojovných pásmech, tam, kde se prolévá krev. Všichni mužové povolaní ke službě válečné byli a jsou tím odňati občanskému svému zaměstnání. Kdo nahradí práci 26 milionů mužů. Ta je ztracena. Tyto obrovské armády musí býti zásobeny potravinami. To šlo hladce jen několik málo měsíců z počátku války. Pak ale začalo to všude váznout. Na ulicích slyšeli jsme volat ženy, kupte si mouku, nebude. Smáli jsme se tomu. A nyní se již nesmějeme. Díváme se jen jeden na druhého, kolik z nás již spadlo, jak jsme zhubeněli, v obličeji zčernali a zmodrali. Je to strašlivý pohled. Na ulicích nechodí již lidé zdraví, to jsou kostlivci. Aby armády byly dobře zásobeny, vyšel z Berlína rozkaz, dne 26. ledna 1915 byla v Německu vydána vyhláška, že nikdo nesmí prodávati obilí, mouku, potraviny, vše to patří státu. Vyhláška ta byla vydána v Berlíně 25. ledna 1915, podepsáni byli všichni ministři, Bethman-Holweg, Debrück, Tirpitz atd. Za krátko byla tato vyhláška provedena i v Rakousku. Stát se prohlásil za jediného a naprostého pána všeho, co se na polích urodí a co ve stájích vyroste a žije. Stát, to jest vojenská vláda, rozdělí všem občanům, co každý potřebuje. Každý rolník musí celou sklizeň přiznat a předepsanou část odvésti státu. K tomu jsou ustanoveni obilní komisaři váleční. Všecko to se pak vede ve válečných obilních ústřednách. Každý občan dostane na 1 týden poukázku a sice 1350 gramů chleba a 250 gramů mouky. Nikdo nedostane bez poukázky či chlebenky chleba ani mouky. Na jeden den připadne okrouhle 200 gramů chleba. Představme si pracujícího muže, který by měl žíti dávkou denně 20 deka chleba. V Berlíně nám Slovanům přidělili denně na osobu 20 deka chleba. Němci, Židé, Maďaři, Turci a Bulhaři světovou válku vydrží, pro ně chlebenky se netisknou a neplatí.

»Čech« přinesl 25. května 1918 tuto zprávu: »Deutsch-böhm. Tagespost« přinesla dne 19. t. m. tuto zprávu: Hospodaření ústředen osvětlují nejlépe případy, které se udály v Celovci. Při poradě zemské hospodářské rady byly předneseny četné stížnosti se strany obecenstva. Zvláště ozývaly se žaloby proti mléčné ústředně v Celovci, pro niž bylo sproštěno od vojenské služby neméně než 1200 komisařů (!). A tito komisaři opatřili denně pouze 1100 litrů mléka. Podobně se to má s jinými potravinami v Celovci. Ale ukazuje se, proč úřady berou ústředny v ochranu. Zemský president krajinský hrabě Lodron odejel do Vídně, aby podal vládě zprávu o vyživovacích poměrech v zemi. Ve shromáždění mu bylo veřejně vytýkáno, že obdržel neoprávněným způsobem bednu cukru. O tom vyprávěla za všeobecného vzrušení účastnice paní Nagelová: »Při rozmluvě deputace žen u zemského presidenta byl upozorněn vrchní komisař dr. Spitzer (bylo to

krátce před Vánocemi), že pan dv. rada sv. pán Possauer dostává měsíčně z vojenských obilních zásob 6 kg. rýže. (Hlasy: »Slyšte! To bychom také vydrželi!«) Dále bylo řečeno, že jeden zdejší zasílatel dodal panu zemskému presidentu bednu cukru. (Veliké vzrušení.) Nechtěla jsem tomu uvěřiti a šla jsem k panu vrchnímu komisaři Spitzerovi a tázala jsem se, zdali tomu skutečně tak. On přisvědčil. Příštího dne šla opět deputace žen k panu zemskému presidentovi a žádala, aby se vyřídila žádost podaná v listopadě o úpravu vyživovacích poměrů. Odpověď zněla: »Vláda není povinna žádost vyříditi.« Při této rozmluvě mi bylo řečeno: »Paní Nagelová, dejte si pozor, vy jste buřička.« (Veliké vzrušení a hlasy: »Buřička, když se zastává lidu.«) Když jsem se proti tomu ohražovala, řekl mi pan president: »Nemáte práva se ohražovati.« — Dále mi bylo také řečeno, že nemám práva pátrati, odkud pan president dostává cukr. (Hlasy: »Oho!«) Ale to se nám neřeklo, že by to nebylo pravda. — Vy (obrátivši se ke komisaři) jste byl také při tom. Jenom se nám řeklo: »Do toho vám nic není.« My máme na cukr lístky a musíme vystačiti s částkou, kterou dostáváme nepravidelně, beze všech přídavků, ale pan zemský správce dostává celé bedny. Je-li zboží omezeno lístky, pak toto omezení má platiti pro každého, od nejvyššího úředníka až k nejchudšímu dělníku. (Bouřlivý souhlas.) A tento úředník podává vládě zprávy o vyživovacích poměrech!« Není divu, že všude ozývají se hlasy proti ústřednám — ovšem jenom ne z těch kruhů, které z nich těží a se obohacují na úkor strádajícího lidu. Tak došlo k bouřlivému odporu proti centrálám dne 6. t. m. při schůzi na radnici ve Vídni. Účastníků bylo tolik, že největší místnost nestačila, a musily být i konány současně schůze dvě. Jak sděluje »Reichpost«, řekl poslanec dr. Mataja: »Centrály jsou židovský vynález. Prospívají proto jediné židům a škodí usedlému obyvatelstvu. Křesťanský lid patrně není ještě dosti vyssát. Přijdete-li dnes do nějaké centrály, koho tam uvidíte? Jen židy. Nanejvýše posluhovačka je křesťanka, ale mimo ni nenajdete v centrálách žádných křesťanů. Proto má právo k boji proti centrálám také pouze ten, kdo svým politickým programem je antisemita. Všichni ti, kdo dnes poctivě a upřímně bojují proti centrálám, získávají si zásluhy nejen o existenci stavu obchodnického a živnostenského, nýbrž o ochranu křesťanského obyvatelstva proti útiskům židovstva.« — »Pravda« k tomu dokládá: »Bylo by si jen přáti, aby křest. sociálové vídeňští přešli od řízných slov ještě k říznějším skutkům a místo aby podněcovali národnostní boje, raději potírali účinně židovské vyssavače lidu. Zde by měli ukázati, co umí, a nikoliv štváti proti Čechům.«

Týž list přinesl tuto zprávu 25. května: »Němci neustávají tvrditi, že Čechové nemají žádného nedostatku potravin, nýbrž naopak, že bohatými zásobami přímo oplývají, zatím co Němci v Rakousku hrozně prý strádají a div hladem nezahynou. O tom českém blahobytu ovšem nemohou podati žádných dokladů, za to však můžeme se dočísti často ve vídeňských německých novinách zpráv z různých německých krajin, které dokazují, že to dobré živobytí není mezi Čechy, ale mezi Němci samými. »N. W. Tagblatt« sděluje na příklad z Lince: Již obraz trhu lineckého časně z rána ukazuje, že v Linci ještě nezuří hlad. O 7. hod. přicházejí pomalým tempem obchodnice, nesouce mléko a chléb. Nikdo nespěchá, nikdo se neobává, že nedostane potravin. Konsumenti začínají kupovat až teprve o 8. h. ranní a činí to úplně klidně, jsouce jisti, že dostanou všechno. Magistrát linecký oznámil v polovici tohoto měsíce tyto ceny, jež se tam zachovávají: Mléka 50 h, sýr kilo 4 K, máslo K 7.20, smetanové K 8.40, přepouštěné K 9.40, čerstvé vejce 28—32 hal., slepice nebo kohout 5 K, jelení maso kýta K 4.40, ramínko 5 K, jiné jelení 2 K, špenát 80

hal., maso hovězí K 6.16—8.30, nejlepší 9 K, vepřové 20 K. Chléb naprosto neobsahuje kukuřičné mouky, je pěkný a chutný. Mouku i brambory lze v Linci koupit. Dávka mléka je čtvrt litru denně na osobu. V kavárnách podávají dopoledne i odpoledne kávu bílou za 50 h. Masa, ryb a marmelády je dostatek, takže ve skutečnosti není tam bezmasých dní — i v pondělí možno dostati v restauracích skopovou. Ceny v restauracích jsou mírné. — Němci jsou v žaludkových i politických otázkách stejní — jsou saturováni a přes to nepřestávají křičet, že mají hlad.« — To by šlo do nekonečna. Vyhubení Slovanů hladem je přece hlavním úkolem světové války. Český národ ať vymře do posledního občana hladem. Tak si přejí v Berlíně, ve Vídni a v Pešti.

»Nár. Politika« přinesla 8. června 1918 tuto zprávu: »Poměr Maďarů k Rakušanům a k Němcům říšským nejlépe je vyznačen dnešní praksí ve věcech aprovisačních. Je ta prakse opravdu neuvěřitelná a těžko se dá vyložiti, ale máme nejeden naprosto věrohodný doklad, že se do puntíku provádí tak, jak píšeme. Projíždí-li kdokoli Uhrami směrem k rakouským hranicím, a může to býti třeba i rakouský důstojník, musí se na pohraniční stanici podrobiti nejpřísnější prohlídce maďarských orgánů, neprováží-li kousek masa, tuku, trochu mouky neb jiné věci dnes povšechně užitečné. Najde-li se u něho, je bez milosti odebrána, třebas by byla pouze jen převážena a třebas byla zakoupena v Rumunsku, Charvátsku nebo kde jinde. Projíždí-li však uherskou zemí voják německo-říšský, je naprosto imunní, nedotknutelný, jakékoli pohraniční osobní prohlídky sproštěn, takže mu nemůže a také nesmí býti odňato ani nejmenšího. Stávalo se sice z počátku, že nejednou došlo v této věci mezi maďarskými orgány a německým vojskem k neshodám — dnes k nim už nedochází a německý vojín smí přes Uhry i z nich odvážeti, co chce. Kde vězí příčina a kdo uzpůsobil tento podivný poměr? Proč však není toto dovoleno vojínům rakouským, kteří při nejmenším jsou přece jen bližší Uhrám než vojín z říše? Rozluštění je záhadné a bude asi dlouho ještě patřiti do říše tajemných šarád, jimiž naše těžce navštívená doba v otázkách vyživovacích je tolik bohata.«

Potřebná míra denní stravy pro člověka vážícího asi 70 kg a mírně pracujícího jest ona, která obsahuje v sobě alespoň 100 g bílkoviny, 60 g tuků a 500 g uhlohydrátů (škrobovin a cukrů), anebo přidá-li se tuků až do 100 g, může se zmenšiti množství uhlohydrátů až na 400 g. Tohoto množství živných látek je člověku nezbytně potřebí, nemá-li nastati porucha v jeho tělesné rovnováze. Žádnou z nich nelze na delší čas vymýtiti z potravy, možno je toliko vzájemně zaměňovati, avšak jen do jisté míry a jen pod tou podmínkou, že jejich celková hodnota, t. j. asi 3000 kalorií, zůstane nezmenšena. Hodnota živných látek, t. j. účinek jejich na výživu těla, udává se počtem kalorií, t. j. množstvím tepla, jehož je potřebí ohřáti jeden gram vody o 1 stupeň Celsia. Dle toho je nejcennější tuk, poskytující z jednoho gramu 9 kalorií tepla, pak bílkoviny s 5 kaloriemi a konečně uhlohydráty se 4 kaloriemi. Celkové množství živných látek v potravě má vydati za den kolem 3000 kalorií. Bílkoviny, jichž tělo potřebuje ke stavbě rostoucích nebo k náhradě opotřebovaných ústrojů, nelze vůbec nahraditi jinou živnou látkou, je tedy rozhodně třeba počítati nejméně s 1 g na 1 kg tělesné váhy, je-li dostatek i ostatních živných látek, má-li se udržeti tělo v rovnováze. Tuky i uhlohydráty, jichž tělo potřebuje k výrobě síly svalové a tepla, možno do jisté míry nahraditi, a sice jednak vzájemně, t. j. tuky, škrobovinami a cukrem a naopak, a jednak oboje tyto látky bílkovinami. Dlužno však zdůrazniti, že látky tyto nemohou se zastupovati úplně, nýbrž jenom do určité míry, nemá-li nastati škoda pro tělo a ztráta na živných látkách. Zastupování jednotlivých živných látek v po-

travě člověka bude se říditi s několika hledisek. Po stránce zdravotní bude se především jednati o to, jak veliké množství té které látky snese zažívací ústrojí. V tomto směru je omezeno požívání bílkovin i tuků. Tak veliké množství bílkovin, jež by samotny stačily k výživě člověka, člověk neztráví. Znamenalo by to sníti spoustu libového masa (asi 3 kg) nebo vajec (asi 100) — bez přídavku chleba — což by jistě způsobilo vážnou poruchu v trávení. Ani pravidelné množství šťávy žaludeční ani střevní by nestačilo na zpracování požitých bílkovin. Také potrava, sestávající výhradně z tuků, byla by pro člověka nesnesitelnou. Nejvíce snese člověk uhlohydrátů, ale ani zde nelze mluviti o výhradní potravě touto látkou živnou; jeden kilogram cukru nebo čistého škrobu by člověk jistě nesnesl každý den, i kdyby tím nebyla porušena tělesná rovnováha. Mnoho-li pak této potřebné stravy si dovedeme a můžeme opatřit v pátém roce světové války? O tom právě svědčí strašné naše úmrtnosti. Za rok 1917 měla veliká Praha 2100 úmrtí více, jak narozených. Praha tedy vymírá. Potravin nám stále ubývá. Každý rok klesá sklizeň. Na Moravě bylo roku 1914 sklizeno: pšenice, ječmene, žita a ovsa úhrnem 121.397 vagonů, r. 1917 bylo sklizeno 48.707 vagonů obilí, tedy ani ne polovina, jak v prvním roce války a to půjde čím dále tím hůře. Zhyneme hlady.

»Večerník« Pr. Lidu přinesl 11. června 1918 tuto zprávu: »K jásavé zprávě v sobotním čísle »Venkova« uveřejněné, dle níž koupili bratří Mandelíkové část panství Ratajského, patřícího knížeti z Liechtensteinu, se dvory Chmeliště, Blata, Uhl. Janovice, Karlovice a Herrnbusch, ve výměře asi 1270 ha, nutno konstatovati, že faktem tím náš život národní a hospodářský nijak nebude posílen a majetek demokratisován, neboť k stávajícím latifundiím bratří Mandelíků, které samy mají cenu přes 20 milionů, přibyl nový majetek, patrně z válečných zisků koupený, v ceně dalších 8 milionů korun. Bratří Mandelíkové jsou rodinou židovskou.« V Uhrách skupují židé velkostatky hromadně. To vše z válečných zisků.

»Venkov« přinesl 6. června 1918 tuto zprávu: »V německém území jest hlad« — Tak slyšíme denně volati německé listy a německý tisk. Není však asi tato nouze všude. Jak se dovídáme, bylo u p. Hellera, nájemce lobkovického dvora v Encovanech u Litoměřic zabaveno 80 metr. centů bílé mouky a jiných užitečných věcí. Přistižený »vlastenec« byl pokutován 30.000 korunami. Německé listy si stěžují, že i zámožní němečtí venkované odmítají přijímati k sobě hladovějící německé děti a jak případ Hellerův ukazuje, schovávají vlastenci němečtí spousty potravin a takto je odjímají hladovějícím svým krajanům. Tak vypadá vychvalovaná německá obětavost — až po ty kapsy.« »Venkov« mlčí tu, že nájemce dvora Heller je žid. V Čechách je spousta velkostatkářských dvorů v rukou pachtýřů židovských. Ti právě se starají o přepychovou výživu svých souvěrců.

»Čech« přinesl 7. června 1918 tuto zprávu: »Prožíváme dnes dobu, která připomíná bláznivý pavillon z inženýrské výstavy »U nesmysla«. Tam bylo vše nohama vzhůru. Zásluhou našich různých ústředen a svazů dočkali jsme se v našem požehnaném království toho, že zmíráme hlady a trpíme nedostatkem všeho. Tomu se má odpomoci tím, že se chleba peče z uherské kukuřice, a to jen jednou za uherský měsíc, uhlím že se máme zásobovat ze Štýrska, jen ne z Čech, a odtud se odváží denně 500 vagonů do Němec — a v těchto dnech konečně aprovisace dala pražskému obyvatelstvu místo domácího hovězího masa (10 dkg. na osobu) příděl z uherských volů a to kilogram za 18 K. Brambory nejsou, leda pod rukou nyní za 12 K atd. Tak se podporuje lichva, a obecenstvo vyhlado-

vuje. — Správně proto »N. P.« píše: Což skutečně již není v Čechách ani 40 kusů hovězího dobytka pro Prahu týdně? Jak mohou zodpovídati činitelé, zásobením obyvatelstva pražského pověření, tento čin? Není známo zodpovědným činitelům, že týden co týden vyváží se z Čech a z valné části jede přes Prahu 20.000 kusů hovězího dobytka? Jest možno dívati se, jak 20.000 kusů dobrého skotu našeho týdně opouští hranice království a rozuměti tomu, aby pro 40 volů byl vyslán aprovisační orgán pražský do Uher, aby zachránil 18korunovým masem pražské obyvatelstvo?«

Tentýž list přináší zprávu z Roudnice: Místní aprovisační komise v Roudnici odepřela židům chlebenky a jiné —enky, odůvodňujíc to, že je všeobecně známo, jaké roudničtí židé mají zásoby. Židé nyní dělají z nouze ctnost a prohlašují, že se lístků vzdali ve prospěch nemajících. Zatím jim aprovisační komise pohrozila, že — je prohledá, nevzdají-li se kroků proti jejímu usnesení. Je hanbou, že Roudnice, ta pokroková, ryze česká, svérázná a jiná Roudnice, zvolila žida do rady městské. Novinami proběhla zpráva, jak právě tomuto panu radovi zkonfiskovali na nádraží veliký kufr, jako mají cestující, se »vzorky«. Jaké vzorky se nyní mohou posílat? A byly tam »vzorky« cukru, kávy, másla, sádla, krupice, mouky, krup — ode všeho »vzorek«. No, aby přece v »Deutschböhmen« pomáhal pan »rada« z českého města »vydržet«.

»Čech« 7. června 1918 uvádí zprávu z »Venkova« o návrhu Macharově zachrániti české spisovatele z bídy: »Ve článku nadepsaném »nesouhlasíme s Macharem« uvádí agrární »Lidový denník« a »Večer« následující passus: »Tím nestavíme se proti Husově universitě. Ale povinnost zříditi náleží celému národu a zvláště těm jeho členům, kteří za války zbohatli. Národ český má nyní mnoho bohatých lidí, má dnes již na tisíce milionářů a půlmilionář jest u nás zjevem dosti všedním.« Tento zajímavý passus, který uklouzl neopatrnému pánovi, křičí před cizinou i před národem, jemuž se mluví frase o demokracii. Které jsou to vrstvy v národě českém, kde jest mnoho bohatých lidí, mezi nimiž jest již na tisíce milionářů a půlmilionář jest u nich zjevem dosti všedním? A který jest to národ, v němž umírají děti hladem, inteligence je zproletarisována a v pondělí dne 3. června dostane dle téhož listu v Praze 5-6 členná rodina jeden bochníček »chleba« na celý týden? Jen houšť, a národ otevře oči široce.«

Ve válečných ústřednách, které mají hlavní sídlo ve Vídni, pracuje na tisíce kancelářských sil židů a židovek. Obilní komisaři v sídlech hejtmanství jsou až na nepatrné výminky židé. Židé sedí jako auditoři u vojenských soudů, sedí jako vojenští lékaři v lazaretech. Kde jaký židovský advokát neb koncipient, je auditorem. Známý König, který odsoudil tolik lidí křesťanských k smrti provazem, je dle jména jistě žid. Aby židé zakryli, že sedí v kancelářích a ústřednách, střelecké zákopy ale přenechávají křesťanům, vrhají zápalné pumy každý den ve svých novinách proti slovanským národům.

»Čech« přinesl 7. června 1918 následující doklad: »Vídeňský německo-židovský orgán »N. Fr. Presse« přinesl ve středu článek, který propadl celý konfiskaci. Včera jej ale se svolením censury uveřejňuje opět. Úvodem se v něm praví: »Princ Walesský navštívil o výročí vyhlášení války italského krále. Vévoda Janovský, ministerský předseda Orlando a četní hodnostáři uvítali jej při příjezdu na nádraží a doprovodili jej ku státnímu povozu. Slavnostním průvodem jelo se k anglickému velvyslanectví, kde lady Rennel-Rodd a její dcera jej přivítaly. Dvě české setniny, několik hodin před tím do Říma přibylé, byly pověřeny konáním čestné stráže. Spiklenci-vojáci, zemězrádci, kteří porušili praporní přísahu a zavinili smrt mnoha tisíc druhů ve zbrani, vyrukovali, aby mladému princovi

prokázali vojenskou poctu, za podobných příležitostí obvyklou.« V celém pak dalším článku rozvádí německo-židovský ten list tuto příhodu s tendencí, vytlouci z ní kapitál pro vnitropolitické tažení proti Čechům. Snad by jednou také bylo pro »N. Fr. Presse« vděčným thematem, rozepsat se o oněch určitých hrdinech, kteří pod různými záminkami patriotismus svůj tak tlumili, že ani o čest státi za vlast se zbraní a obětovati život nezávodili s příslušníky jiných národů Rakouska. Kdyby snad mimo nadání německo-židovský list o kmenové příslušnosti takových patriotů byl na rozpacích, našlo by se dosti lidí, bez rozdílu národnosti, kteří by mu v té příčině poskytli poučení a informace. Nebo snad má neustálým kydáním hany a podněcováním určitým směrem pozornost od zmíněných »patriotů v reservě« býti odvrácena?«

Za rok 1912 koupili obyvatelé Rakouska z Uher 23,122.000 metrických centů mouky a obilí, 4,519.000 metrických centů zeleniny, ovoce, slaniny a sena. Dále koupili 1,006.000 kusů dobytka tažného a jatečného, 3,760.000 kusů drůbeže, 1,004.000 metrických centů vajec, medu, peří a sušených střev, 281.000 metrických centů másla, sádla a slaniny, konečně 1,306.000 hektolitrů vína. Za všechny tyto potraviny zaplatili obyvatelé konsumenti Rakouska do Uher okrouhle 900 milionů korun. V prvním roce války bylo možno z Uher koupiti potraviny, mouku, slaninu. Ceny stoupaly. Maďaři začali zásobovati armádu. Vydělávali miliardy. Stoupáním cen ale nadšeni začali Maďaři své hranice uzavírati. Na celé čáře hranic mezi Rakouskem a Uhrami, od Chorvatska až k Moravě a podél Haliče je seřaděn neproniknutelný řetěz maďarských četníků, pandurů, kteří nepustí ani kilo uherské mouky, ani jeden brambor, ani jedno kuřátko do Rakouska.

»Čech« přinesl 8. června 1918 tuto zprávu: »Biskup ze Stoličného Bělehradu v Uhrách Ottokar Prohászka uveřejnil v »Alkomanu« článek na obranu studující mládeže uherské a praví v něm, že od jistého plukovníka slyšel, že v munkašském honvédském pluku, kde bývalo v míru 30 procent židů, jsou jich dnes dvě procenta. »Jděme dále,« píše, »počítejme ty, kteří šli na frontu, a ty, kteří se dali k vozatajstvu, ty, kteří jsou před drátěnými překážkami a ty, kteří v centrálách a kancelářích ukrádají Pánu Bohu čas. Jděme podél fronty a uvidíme, že čím blíže je k ohni, tím více je tam křesťanů, a čím dále dozadu, tím více židů. Tam ti zanikají, tito si chrání kůži, ovšem že v zájmu budoucnosti uherské kultury.« — Tak je v Uhrách — jinde jistě ne! »Právo Lidu« přineslo 18. června 1918 tuto zprávu: »Nedělní »Venkov« cituje dělnický list »Deutsche Volkswacht«, který uveřejňuje dopis z Hostivína, v němž se píše: »Ó, vy chudí sedláci němečtí; co vy jste už v této válečné vážné době prodělali, je hrůzné! Ještě nikdy jste, pokud paměť sahá, nekrmili tolik prasat jako v této válce, kdy se brambory, obilí a řepa, náležející sedlákovi, zkrmují dobytku. Zatím co chudého Němce, který k vám vstupuje do dveří, odbýváte potupně výsměšnými slovy, máte pro lidi z města a cizince dostatek výrobků na prodej, ovšem za lichvářské ceny. Celé hodiny musí chudáci choditi od domu k domu, chtějí-li za těžký peníz dopíditi se trochu potravy, ponejvíce pro své hladovějící děti. Dříve říkával mnohý z nynějších selských peněžních fouňů: »Němci může než Němec pomoci.« Dnes jsou to čeští mlynáři a sedláci, od nichž dostáváme potraviny.« Kdybychom my německý list s podobným tvrzením citovali, byly by se na nás vrhly oba agrární listy a vynadaly by nám denunciantů, pomahačů vlády, policajtů a jinými vybranými slovy, jichž zásoba je u nich nepřebratelná, když jejich režiséři jsou v plné ráži. To je logika agrárního listu. Voláme-li k jejich českému svědomí, zapřísaháme-li české lidi, aby nedbali hříšného mamonu a hleděli zachrániti národ, prosíme-li je, aby za přístupné ceny prodávali čes-

kému člověku a nesvlékali ho s poslední košile, zuří, vyhrožují a volají do světa, že prý děláme nadháněče vládě a chceme, aby se potraviny vyvážely. Zatím jsou to výhradně jejich lidé, kteří provádějí rekvisice obilí, brambor i dobytka, kteří malému chalupníku a domkáři berou poslední pytlík mouky, poslední brambor, poslední kravku a poslední tele pro erár a čekají za svou blahodárnou činnost odměnu. Samy českobudějovické agrární listy »Naše Noviny« napsaly již v čísle ze dne 12. dubna: »Starostové obcí budou prý vyznamenáni, ovšem ne všichni. Pouze ti, v jejichž obcích rekvisice měly až dosud hladký průběh.« A když my voláme po tom, aby do rekvisičních komisí byli přibráni zástupci malozemědělců a konsumentů, aby tu »záslužnou« činnost agrárních předáků mohli ve prospěch českého lidu kontrolovati, uvádí jen pouhé pomyšlení na to agrární listy do nepříčetného zuření a popuzuje je ke štvaní, které v české žurnalistice nemá příkladu. Oni volají, že prý se český lid může za to poděkovat nám, že chceme touto kontrolou dělati policajty vládě a zatím sami přiznávají, že jsou to výhradně jejich lidé, kteří za lichvářské ceny zásobují Němce. To, co napsal agrárním denníkem citovaný německý dělnický list, platí také do slova o českých statkářích. A my právě chceme, aby ty zločiny na chudém, českém člověku přestaly býti páchány, aby přestalo to otročení chudého českého člověka českým zbohatlým sedlákům, aby nemusila chudá žena s rancem bramborů jíti na kilometry cesty, svlékati se z košile a táhnouti se s nimi jako dobytek, na místě aby je dostala doma bez cpaní krvavě vydělaných peněz dráze za slušnou cenu, bez nebezpečí života a bez ponižování. My chceme, aby z českého člověka byl zase udělán člověk, aby práce českého člověka byla hodnocena, jak si to zaslouží, aby malému českému zemědělci agrární rekvisitoři z důvodů všem známých nebrali poslední kus živobytí, jen aby zbohatlým statkářům mohli vše nechati ke zkrmení a pro prodej za lichvářské peníze Němcům a cizím agentům. Chceme, aby zbohatlí čeští statkáři a nájemci dvorů přestali hráti roli nafoukaného a zpupného pána k ostatnímu národu, který pokládají za svého čeledína, jemuž mohou dle své vůle komandovati. Chceme probudit české svědomí a za to agrární tisk nás jmenuje zrádci národa, odhalujeme zločiny, které on kryje svým nepoctivým bojem proti nám, a za to nás nazývá denuncianty, chceme, aby prodávali potraviny jen českým lidem a za to jsme prý vládními policajty! V této úloze »denunciantů a policajtů« v zájmu českého dělného lidu setrváme i dále děj se co děj«

Ve voze pražské tramwaye naříkala jedna žena, že nemá dětem co dát jíst. Při tom činila výtky rolnictvu, že bere zisky z drahoty a nechce, by válce byl konec. Tomu odporovala, jiná žena, která tvrdila, že dělníci jsou toho vini, že válce nechce býti konec. Dělníci berou v továrnách pohádkové platy. Ve zbrojových továrnách mají předáci dělníci denně 50 i 60 korun. Dnes má obuvnický pomocník denně 20 korun platu. Krejčovský pomocník si dnes snadno vydělá denně 30 korun platu. Co jsou však platny tyto peníze. Dříve jsme koupili hlávku salátu za 4 haléře, dnes za tuto hlávku platíme 40 haléřů. Pěknou zahradní okurku v červnu jsme koupili jindy za 30 haléřů, dnes musíme za ni platit 3 i 4 koruny. Jedno vajíčko, které jsme dříve dostali za 6 haléřů platíme nyní koncem června 1918 za 1 korunu 20 haléřů, tedy dvacetkrát tolik.

Ve »Večeru« 26. června 1918 napsal dr. Pluhař následující: »Teprve když i Vídeň pocítila tíhu dnešní hospodářské krise, smí svět vědět, jak je v Rakousku. U nás v Čechách ovšem byla snížena chlebová dávka již před měsíci, chléb není téměř k požívání, ba ani snížená dávka není dodržována. Toho všeho dosud ve Vídni nebylo a také dnes ještě odnésti si možno z Vídně poznání, že je tam po stránce aprovisační lépe než u nás.

Ovoce, potraviny i nápoje jsou tam lacinější. Dle cen v restauracích možno říci, že tam, kde je dnes Vídeň, jsme byli před rokem. Ale tam, kde je dnes Linec, Solnohrad a Inšpruk, byly české země v roce 1914 až 1915. V nádražní restauraci linecké stojí dnes v červnu: telecí pečeně (velká porce) 3 K, svíčková 3 K, guláš s brambory 3 K, v nádražní restauraci solnohradské játrová haše 2.40 K, v Inšpruku guláš 2 K. Pivo v Alpách lze všude dostati za 1.20 litr. V »Theater Café« v Solnohradě je bílá káva s cukrem za 40—46 hal., čaj s konvičkou mléka a cukrem za 40 hal., čokoláda za 1 K, porce zmrzliny za 80 hal., a to výborné jakosti. Chléb je všude lepší jakosti nežli u nás. Front na potraviny v Alpách neznají. A v těchto dalekých končinách není daleko tak bídně, jako u nás. Navštívil jsem alpské země letošního roku v lednu a v červnu a až na dnešní menší množství masa oproti v lednu, se poměry jinak nezměnily. Mohou-li se i dnes podávati v restauracích moučníky z bílé mouky, omelety a smažence, za ceny poměrně levné, není to zajisté znamením citelnějšího nedostatku mouky v Alpách. A jak je možná taková láce a takový blahobyt v alpských zemích? Nerekviruje se tam! Tamní sedláci a velkostatkáři odvádějí jenom tolik, co chtějí, ostatní všecko zůstane pro domácí obyvatelstvo. U každého statku spatříš ještě dnes velká stáda dobytka tak — jako bylo v míru. Do selských usedlostí alpských nepřijdou každý měsíc vojenské nebo úřední komise k podrobným prohlídkám a rekvisicím, alpským rolníkům nepředpisují se kontribuce. A mimo to se ještě do alpských měst potraviny neustále dovážejí.

»Večer« přinesl 5. července 1918 tuto zprávu: »Od několika dnů pozorováno bylo, že do Vodičkovy ulice jezdí zakryté povozy, které vjížděly vždy do dvora jednoho domu, kde je automobilová garáž Müllradova. Lidem, kteří v domě onom bydlí, bylo to divné, upozornili na vše Úřad pro potírání válečné lichvy a ten prostřednictvím komisaře dra. Wellnera a několika detektivů dal si otevříti garáž. Pan Müllrad z Jungmannovy třídy vysvětloval ovšem ihned, že nejedná se o pokoutní obchod moukou, že pan Friedmann z Michle najal si u něho pouze garáž za skladiště, ale komisař byl neústupný a garáž poručil otevříti. Úžas úředníkův a všech, kteří vstoupili s ním do tohoto ohromného skladiště, byl oprávněný: 18 pytlů krásné bílé mouky (nulky) narovnáno bylo u zadní stěny garáže, k níž měl klíče jediný pan Müllrad. Veliké tyto zásoby mouky byly ihned úředně zabaveny a pan Friedmann předvolán na policii. Jak výslech jeho skončí, nemůžeme oznámiti, neboť zprávu tuto dostali jsme před uzávěrkou listu. Tolik však zjistili jsme dotazem na Úřadě pro potírání válečné lichvy, že většina pytlů má označení Pražských akciových mlýnů. Jakým způsobem do garáže páně Müllradovy tyto pytle se dostaly, zjištěno bude teprve při vyšetřování, které bylo ihned zavedeno.«

Z této zprávy jde na jevo, že z Odkolkových mlýnů se dostanou pytle bílé mouky do soukromé državy židům. Tak jsou židé zásobeni potravinami na kolik let. V červnovém čísle r. 1918 »Bonifatius Correspondenz«, kterýžto měsíčník vydávají řeholníci v Emauzích v Praze, rozepsal se na str. 122. profesor Hilgenreiner o následcích hladové blokády, jichž účinky přiznává. Nejvíce ho bolí, že nemá k snídani mléko. Pak bolí pana profesora bohosloví, který je příslušníkem říše německé, že žije v Praze jako v zemi nepřátelské. Nezavírejme očí, nic platno. Srdce Čechů bijí pro naše nepřátely, pro čtyřdohodu. Češi jásají, pakli Němci utrpí někde porážku. I z neúrody mají radost. Tak štve Němec z říše německé, katolický kněz, který zde v Čechách dosáhl tučného zaopatření proti slovanským národům, s přáním, abychom všichni tu byli popraveni.

»Nár. Politika« přinesla 10. července 1918 tuto zprávu: »Na dolním Novém Městě pražském je kavárnička poblíž hlavní tepny dopravní, kavárnička šerá, neúhledná, ale denně naplněná. Scházejí se tam keťasové, váleční zbohatlíci, kteří ještě více chtějí mamonu nahromaditi. V této kavárničce lze v době, kdy lid nedostatkem zmírá, dostati vše, nač si pomyslíte a co hrdlo ráčí, ovšem za ceny závratné, dvacateronásobné, než v době míru. Potřebujete cukr, dobrá, řekněte to vrchnímu číšníkovi a za několik okamžiků přihlásí se pan Wiener nebo Freund, Teweles, Taussig nebo Kohn a tážou se, chcete-li několik metráků, či hned celý vagon, vše je k disposici, ale na cenu se netažte a nesmlouvejte. Potřebujete rýži, čokoládu, mouku — všecko lze dostati hravě. Potřebujete látky na šaty, plátno, prádlo, kůži, obuv — všecko se vám zde nabídne, prodá a dodá. S tím dodáním ovšem to někdy vázne. Maso se tu nabízí v hojnosti, arci jen celé kusy nebo čtvrtě, žádná kila. V kavárničce hemží se to různými obchodníky obtloustlými, na pohled více méně solidními, polskými vystěhovalci, dnes již úhledněji vystrojenými, lidmi všelikého vyznání a národnosti, a konečně jsou tu i tváře, které vypadají tak, jako by je byli včera z trestnice propustili. Kdosi poctil kavárničku názvem »kavárna-kriminál«, a dnes už je to ve světě keťasů běžný název. Bez ostychu se tu prodává a kupuje za obrovské ceny bez ohledu na všecka nařízení a maximální ceny, bankovky šustí a hladce se vydělávají denně obrovské tisíce. »Kšefty« jdou báječně, ale všecky zavánějí kriminálem. Proto ten přiléhavý název: »kavárna-kriminál«.

To, co se zde vyličuje v jedné kavárně, to se děje ve více kavárnách v Praze, ve Vídni, Pešti. Jsou to židovští agenti, kteří tu denně obchodují.

Týž list přinesl téhož dne následující zprávu: »Ze Schönwaldu v okresu Ústí n. L., došla zpráva, že drvoštěp Wolf a chalupník Rietischl zemřeli tam hlady. Prvního našli v lese, druhého na peci. Poslednější byl asi mrtev již několik dní. O čtvrt bochánku hnusného pečiva, zvaného »chlebem«, a hrsti smetí, zvaného moukou, nemohli býti živi; brambory, které tamní němečtí sedláci prodávají kilogram až po 5 K, ale jenom na výměnu, a mouku, která se prodává až za 26 K, neměli si zač koupit, a proto zhynuli hlady.« Tento osud čeká nás křesťany vesměs. Pakli válka neskončí brzy, zhyneme hlady.

IX.

Hrob Slovanů.

Světová válka se vede v jednom znamení, vyhubení Slovanů. Co ze slovanského živlu nepadne na bojištích, nezemře v lazaretech, to zmírá hladem doma. Na příklad Slovinci, kteří byli nuceni prchnouti z Přímoří, Korutan, z Gorice, z Istrie, zemřeli ve vyhnanství hladem. Málo kdo se vrátil domů.

»Nár. Politika« přinesla 24. května 1918 tuto úvahu: »Němci v Čechách odjakživa chlubili se, že jsou obyvatelstvem značně bohatším nežli Čechové. Když nemohli udržeti svoji nadvládu politickou a musili uznati důsledky rostoucího uvědomění českého obyvatelstva, sestavovali alespoň statistiky o tom, že jsou většími poplatníky. Nedá se ovšem popírati, že válečné dodávky šly německému průmyslu a obchodu v Čechách jak náleží

k duhu. Jim nebyly rekvirovány výtěžky práce českého dělníka pro ně lopotícího, nýbrž placeny jim byly stále zvětšované ceny smluvní. Vzpomínáme těchto věcí, abychom ukázali, že bohatí němečtí průmyslníci a zbohatlí němečtí obchodníci v zemích českých i mimo ně byli v příjemné situaci, že nemusili se tlačiti ve frontách na úřední příděl půlky chleba z kukuřičné mouky, nýbrž poslali svoje agenty do českých krajin a sváděli českého rolníka, nabízejíce mu ceny většině obyvatelstva nedostupné, aby jim prodával pod rukou. Tito lidé, jimž na lehko vydělaných penězích nezáleželo, stali se upíry českého venkova a našli se rolníci, kteří, prodavše jim za ceny ohromně přemrštěné, hřešili nejenom proti zákonu, ale vydali tím český venkov dobrovolně v plen rekvisici nové na úkor vlastního lidu a ve prospěch těch, kteří syti naším chlebem, vrhají po nás kamenem i blátem a volají po rozdělení království českého, k němuž lásky nemají. Tak vzniklo lichvářství na venkově a hlavně tím, že v celých zástupech den co den vykupovali naši »krajané« český venkov, odvážejíce zásoby do svých »Německých Čech« i do svých německých rodin, přišel český člověk, hlavně městský a nejvíce pražský, o denní chléb. Ani Podřipsko, nejúrodnější kraj království českého, jak píše nedělní »Podřipan«, nemůže nasytiti svá města. Nemá již a kdyby mělo, nesmí, ježto všechny zbylé zásoby, na něž čekají hladové oči lidu, jsou před jeho očima odváženy. V podřipských městech není mouky, dávka chleba v Roudnici snížena na půl bochníčku na týden, a deputaci hladového lidu nemohlo býti na okresním hejtmanství řečeno nic, než sliby. Sliby, které se opakují a neplní. Tím horší jest to jinde. Avšak za to, jak píše »Podřipan«, jděte se podívat na roudnické nádraží k večerním vlakům. Průvody německy mluvících osob, prohýbajících se pod plnými baťochy, shromažďují se tu ze svých výprav po venkově, kde několik lidí, kteří nemají nic pro své krajany — a několik mlýnů provozuje soustavný obchod s potravinami. Německé ženy, zdánlivé příslušnice proletariátu, ve skutečnosti agentky hotelů a bohatých jednotlivců, platí a to dobrovolně, nesmlouvajíce, každou cenu za mouku, máslo a maso. A jejich vděk české hroudě, jež je živila? Žádají nejostřejší opatření úřední proti českému venkovu vyrekvirovanému a jimi vykoupenému a píší u nás i za hranicemi o »České hladové blokádě«, mezi tím co český dělník i v německém i v českém městě a český živnostník a příslušníci t. zv. středních vrstev trpí největším nedostatkem proto, že českému venkovu tolikráte vybranému pro ně již ničeho nezbývá. Sám místodržitel království českého uznává, jak je v českých krajinách zle a Praha živoří z ukrajinských bobů a křížal, nemajíc ani chleba, ani mouky, ani másla, ani mléka, ani masa, ani brambor. Avšak to je všem našim Němcům ještě málo. Podporuje je vláda a podporuje je německá říše a přes to jsou nespokojenci. Jako v té bajce o vlku, jenž se rozlítil na beránka, pod ním z potoku pijícího, poněvadž prý mu kalil vodu.«

Němci zaplavují nejen Podřipsko, jdou daleko do Čech na Čáslavsko, Kouřimsko, Turnovsko, Boleslavsko. Den co den na tisíce Němců a Němkyň jezdí na český venkov. Nabízejí látky oblekové, prádlo, povlaky, obuv, nitě, knoflíky, klobouky. Zvláště šatstva mají Němci dostatek. Za to si odnášejí z českého venkova potraviny. Není o tom sporu, že český lid vymře.

Dne 10. dubna 1918 přinesl »Večer« tuto zprávu: »Plzeňská »Nová Doba« sděluje: Také jedním z těch, který to chce vydržet, je p. Carl Altschul, ředitel drátovny v Červeném mlýně, patřícím fě. P. Semler v Plzni. Při nedávné rekvisici nalezeno bylo u dotyčného pána hotové skladiště potravin. V 17 bednách uloženo měl 530 kg bílé mouky, 80 kg hrachu, několik metrických centů obilí, 11 q bramborů, cukr atd. — Povedený pan ředi-

tel, který jest z celé své německé duše nadšen pro válku, dovedl zajisté nadšeně snášeti všechny útrapy válečné.«

Takových zpráv najdeme v denních listech na sta. Dosud nikdo nespatřil ve frontě čekat na chléb neb maso nějakého žida nebo židovku. Ani jeden žid ani židovka nemají od hladu sežloutlou tvář jako naši křesťané. Každý žid a židovka jsou vykrmeni jak vepři. Sedne-li si žid nebo židovka do železničního vozu, vytahuje zásoby a jí po celou jízdu. Co nám prospějí všechny přísahy a slavnosti, když při nich zmíráme hlady! Kterak mohu sehnat potraviny nutné k výživě, když cena jich každým dnem stoupá. Koncem května 1918 platilo se v Praze za 1 kilo másla 60 K, za 1 vajíčko 1 koruna, za 1 kilo hovězího masa 22 korun. Kdo může za tyto ceny nakoupiti si dostatek potravin? Z tisíců může tak činiti jen několik lidí. My všichni přijdeme na žebrotu. Hlad řádí ve všech slovanských zemích. V Dalmacii, Přímoří, na ostrovech jaderských, Istrii, v Bosně, Hercegovině, v Haliči, ve Varšavě, všude zmírají lidé na ulicích hladem. Slovanské země jsou vykořisťovány a ničeny.

»Večer« přinesl tuto zprávu 19. dubna 1918: »Ve Lvově vyšla brožura J. Miklaszewského pod názvem: »Lesy v zemích polských a jejich osud v době vpádu«. V úvodě praví autor m. j.: »Utrpěly-li polské lesy v době vandalského hospodaření dvou milionové armády ruské, nestihlo je zničení ve stejném stupni ve všech krajích, ale veškerou tíhou dolehlo především na ty lesy, nad kterými zavládla těžká ruka německá. Autor pak řadou dat a srovnávacích tabulek vyličuje dílo zkázy, jež stihlo polské lesy tak, že — dle slov autorových — »stojí polské lesy dnes na konci řady všech krajů evropských.« Dle dat sebraných ze dvou set okupovaných obvodů německých a dle údajů německého časopisu »Deutsche Holz-Zeitung« nařezalo se za rok v německém okupačním území v Polsku 6 milionů kub. metrů dříví z lesů polských. A počet tento ve skutečnosti je jistě větší, neboť sta a sta vojenských pil německých pracuje ve dne v noci. Něm. správa vojen. vybere v jediném roce z lesů polských čtyřikrát tolik, co dle stavu svého mohou při zabezpečení dalšího výnosu dáti. Dříví toto zužitkuje se v německém průmyslu, pro německé dráhy, doly, telegrafy atd. Zvláště pak slouží polské dříví k vybudování Východních Prus. Z lesních bohatství v Makově, Přasnyši a Pultusku bylo vyvezeno do Vých. Prus jenom sosen celkem 91.000 kub. metrů. Celkem pak vyvezeno do Prus více než dva miliony kub. metrů polského dříví, což potvrzuje německý »Industrie-Kurier« z 20. února 1917 ve článku »Keine Holznot in Deutschland«. (Žádná nouze o dříví v Německu.) Největší pohroma stihla Litvu a Bílou Rus. Dle úřední statistiky německé bylo odplaveno po Němenu do Německa v jednom roce skoro 750.000 metrů dříví. Nehledě k hodnotě vyvezeného dřeva v ceně skoro 12 milionů marek, zanechány byly značné zásoby dřeva ve Vilně, Kovně a Grodně ke zpracování v ceně přes 2½ mil. marek. K tomu třeba připočísti všechen ten ostatní vývoz dřeva, jež všemi možnými cestami proudí do Německa v míře obrovské. V podobných — trochu v něčem odchylných — poměrech octly se polské lesy pod správou rakousko-uherského vojska. I tu zle dolehla vojna na bohaté lesy rekvisicemi dříví. I odtud v masách vyváženo dříví, třeba nikoli bez kontroly, bez ohledu a bez zaplacení, jak se to dělo v území správy německé.

Po čem Němci toužili po celá staletí, toho se dnes dočkali. Světová válka vyhubí Slovany v Evropě nadobro. K tomu pracuje promyšleně celý aparát světové války, který je hlavně soustředěn v generálním štábu Německa. Zdražování potravin, krvavé rekvisi-

ce, zabavení všech zásob na venkově musí národ náš zahubit. Zůstanou zde Němci, Židé, Maďaři, Turci a Bulhaři. Ostatní národové: Čechové, Jihoslované, Poláci zahynou bídou.

Naprostými pány nad českým národem jsou židé a spojenci jejich Němci. Ve středu města Prahy jest široká třída zvaná Příkop. Na jejím začátku jest široká budova s nápisem: Deutsches Hans. To jest pověstné německé kasino, které 16. listopadu 1913 slavilo své padesátileté jubileum. Praha prý jest hlavním městem království českého. Ale ve středu Prahy jsou místnosti, ve kterých nesmí nikdo promluviti česky. Takovou místností jest německé kasino na Příkopě v Praze. Když přijde do některého hostince v Praze nebo na venkově Němec nějaký, to zpravidla si tento Němec hodně hlasitě a nadutě poručí pivo a jídlo a nikde se nestane, aby tomu Němci na jeho německou objednávku hostinský Čech žádané věci nepřinesl. Naopak, kdyby se Čech posadil v kasině na Příkopě a žádal po česku pivo, může býti jist, že ničeho neobdrží, a může být rád, když neutrží vyhazov. Rovněž tak mají se věci v jiných místnostech, jako v kavárnách na Příkopě, kam chodí židi. To jsou poměry pro nás Čechy velice smutné a význačné. Z nich poznáváme, kam to vlastně český národ přivedl. Máme sice v základních státních zákonech psáno, že před zákonem jsou všichni státní občané sobě rovni, ale skutečnost vypadá docela jinak. Němci stále hlásají, že oni jsou nad námi, že jsou vzdělanější a dokonalejší, a proto že jim patří ve státě rakouském vláda a moc. My pak Čechové jsme národem podružným, méně cenným, který může býti rád, že požívá dobrodiní německé kultury. Proč český národ po tolika letech stálého boje nemůže dosáhnouti v Rakousku stejného práva s Němci, toho jsou hlavními strůjci Němci z království českého, tak zvaní Deutschböhmen. Tito Němci měli po dlouhá léta znamenité politické středisko, a sice jmenované kasino, jehožto padesátileté trvání Němci okázale všude slaví. Tak napsal žid Karpeles do »Neue Freie Presse« dlouhý článek, ve kterém velebí zdatnost Němců v Čechách, kteří svým vůdcům z kasina mají co děkovati, že vládnou v zemi jak chtí. Týž žid píše následovně: Roku 1862 byl v Praze založen spolek, který z malých počátků vyrostl v mohutnou moc, kterou mu nikdo předvídati nemohl. Německé kasino stalo se během doby v celém světě známé. Stalo se střediskem veškerého politického života Němců v Čechách a daleko přes české hranice. Abychom seznali, co toto kasino během padesáti let vykonalo, dlužno znáti poměry před padesáti lety v Praze. Zde bylo tehdáž všecko německé, úřady, školy, všechen veřejný život byl německý. Na ulicích nebylo slyšeti jinak než německy. Němci se cítili v Rakousku jako v mohutném státu německém. Vždyť byli Němci před 500 lety do Prahy zavoláni, aby tu šířili vzdělanost. Ještě starší obyvatelé Prahy jsou židé, kteří mají vynikající podíl na kulturním životě toho města. Židé dodávali Němcům nejlepší pracovníky ve všech oborech. Vždyť před 20 lety byla podniknuta sbírka na vydání Jungmannova slovníku, aby česká řeč, když ne živá, alespoň mrtvá v tomto slovníku byla světu zachována. A na tuto sbírku přispívali hojně také Němci. Tak žili Němci v Praze jsouce si vědomi svého panství. Tu ale v letech šedesátých nastal obrat, který nikdo nepředvídal. Nová politická úprava státu vyvolala nové skryté síly. Němci tu stáli najednou před seřaděnými řadami Slovanů. Němci byli tím překvapeni proto, poněvadž k národnostnímu boji byli nuceni teprve sbírat své síly. Češi chtěli stát na základě práv jednotlivých království a zemí, Němci chtěli stát jednotný, zcelený ve Vídni. Němci v Čechách měli dvojí úlohu, hájit starou kulturu, z které přeci také Čechové čerpali, a na druhé straně seřaďovat národní německé vojsko. A tu konalo v Praze zřízené kasino neocenitelné služby. Prvním vůdcem Němců v Čechách stal se advokát Schmeykal, rodilý z České Lípy. Týž

pracoval po mnoho let v kasině a odtud vycházely nitky veškerého politického a národnostního boje Němců v Čechách. Odtud řídil Schmeykal volby a veškeré ostatní záležitosti z celé říše. Z kasina vycházeli nejlepší mužové a vůdcové Němců, jako Eduard Herbst, pak Leopold Hasner, tvůrce školského zákona. Zde v kasině se scházeli Němci z Čech a z německé říše. Tito cizinci teprve v Čechách dostávali národnostní vědomí německé. Zde působili profesoři německé university Krasnopolski, Knoll, Schulte a jiní. Ke Krasnopolskému chodil sám ministr Streemayer na radu. Vůdce Němců Josef Bayer pravil r. 1862 v kasině, že k národnostnímu míru mezi Čechy a Němci jednou dojde, až si budou oba národové vědomi, že jsou ve všem sobě rovni. Tolik napsal žid Karpeles do »N. Freie Presse«. Pro nás je ten článek velice poučný. Žid Karpeles tu výslovně uvádí, že sám vůdce Čechů Rieger přišel do kasina k Schmeykalovi a nabízel mu národnostní vyrovnání. Ale Schmeykal odepřel, vymlouvaje se, že sám jednati nemůže. Jaké následky má národnostní spor v Čechách, jest všeobecně známo. Nejhůře při tom se vede našim lidem, kteří si vydělávají chléb v tak zvaném zněmčeném území v Čechách. Žádný příslušník našeho národa není tu jist ani svým životem, pakli by se chtěl veřejně hlásit ku své národnosti. Němci všude se zákonům veřejně posmívají, tak si vedou soudcové a úředníci na dráhách, tak i továrníci, kteří zaměstnávají české dělníky. Němci prosadili, že jest rozdělena zemská školní rada, že jest rozdělena též zemědělská rada, oni dále chtí, aby i ostatní úřady v Praze pro celou zemskou správu určené, byly rozděleny. Tak mají nejvíce nabroušeno na zemský výbor, jehož rozdělení horečnou silou chtí docíliti. V tomto trhání je dokonce podporují i velcí páni z Vídně. Kdyby tak šlo po vůli našich Němců, byli bychom již dávno přivtěleni ke království pruskému. Ve Vídni to vše znají, ale slaboši jsou a netroufají si tomuto zrádnému řádění Němců učiniti přítrž. Vždyť jsou ve Vídni proti nám tak zaujati, že si raději přejí prušácké písně než české.

Jest ku podivu, jak lehkomyslně žijeme. Člověk nestará se o budoucnost svoji, ani svých dítek, žije takřka jen pro zítřek. Jednotlivci i národ jsou si v tom podobni. Český národ měl před 50 lety poctivé a skromné vůdce, buditele, ale nyní padá český národ hloub a hloub. Rozklad mravní i hmotný úpadek šíří se na všech stranách. A nyní si představme, že bydlíme vedle souseda, který nás po staletí rdousí a usiluje z nás učiniti své poddané. Nesčíslných knih a letáků vyšlo v Německu od té doby, kdy Bismarck roku 1871 sloučil všecky bývalé státy německé v jednu říši pod panstvím Hohenzollernů, ve kterých knihách a novinách se projednává záměr, že Německo musí zabrati celou Evropu, jak se mu zlíbí. Tato šílená myšlenka jest podporována nejen Němci v říši, ale i Němci v Rakousku. Žid Harden vydává v Berlíně týdenník »Zukunft«. Zde napsal 16. prosince 1911 odpadlý katolický kněz Karel Jenč článek, nadepsaný »Gross deutschland« — Veliké Německo. Musíme tento článek seznati. Jenč píše takto: »Němci se scházejí na hranicích v Krkonoších, dále na hranicích Alp v Tyrolsku, na hranicích Dolních Rakous a Bavor, všichni se cítí za jedno. Podíváme-li se na zeměpisnou mapu, tu seznáme snadno hned, že země, prostírající se od severu Baltického moře na jih na moře Jaderské, patří přirozeně Německu. Nesměli bychom činiti nároku na to, že jsme národ, pak-li bychom chtěli ztratit 10 milionů našich příslušníků, kteří dosud k velikému Německu přivtěleni nejsou.«

Tak to stojí psáno černé na bílém v »Zukunfu« str. 349, roč. 1911. J e n č rozumuje dále následovně: »Všichni národové chtějí svoje území rozšířit. Dnes jest jasno, že Německo má veliký průmysl a nemůže rostoucí obyvatelstvo uživit. Potřebujeme nutně

nové půdy a tu si musíme opatřit od souseda. Všeněmci chtějí jen pohltit Rakousko a chtějí Rusko nechat v klidu. Tomu odporuji, k Německu musí patřit také baltické země. Ty musíme Rusku urvat. Nás nemůže nikdy odvrátiti od našich rozpínavých plánů Anglie. Říše tato je pouhým strašákem. Ve Vídni vychází list »Reichspost«, patří křesťanským sociálům, tam napsal jistý poslanec následující věty: Škoda je, že před 30 lety nikdo si netroufal vystoupit proti Angličanům. Tito pánové se usadili jakoby nic v Egyptě a stali se pány této obrovské země. Tehdáž mohli Rakušané urvati několik kusů z Turecka, ale neučinili tak. Maďaři jsou proti tomu a Němci beztoho budou přivtěleni k Německu. Každý národ musí míti tolik pozemků, aby se uživil. Celý svět vidí, že Německo potřebuje pro svoje množství lidí nové pozemky. To vidí dobře v Anglii i ve Francii. Proto se všude zbrojí. Dva naši soupeři by přestali zbrojit, kdybychom přestali i my. Nyní ale dokázal Richard Tannenberg ve spise »Gross deutschland, die Arbeit des XX. Jahrhundert«, Veliké Německo dílem XX. věku, že všecko spěje k rozhodnutí. Německo, Anglie a Francie by se mohly spojit a svět si rozdělit, ale nestane se tak. Německo musí dostat volnou ruku na východ a na jih, pak musí dostat západní Asii, Anglie i Francie mohou býti spokojeny s tím, co již mají, zbývá tu jen válka s Ruskem. Rakousko bude přivtěleno k Německu. Nyní se nám celý svět posmívá, že nemáme státníků. Státníci vyjdou z lidových proudů. Nemáme dnes žádný lidový proud. Myšlenka Velikého Německa je té síly, že by mohla vzplanouti v ohromný požár národní v celém Německu. Tannenberg chce, aby Slované byli poněmčeni. To však není chytré. Chceme-li my Němci zvítězit, musíme si přivtělené Slovany nechat, aby nám dělali polní práce. Na příklad dnešní Anglie nemůže podniknout válku, poněvadž nemá domácí polní obyvatelstvo. V Anglii selský synek jde do města a zde hledá místo třeba sluhy v obchodě, jen když nemusí na pole. V celé zemi je všeobecný útěk z venkova do měst. Totéž je u nás v Německu. Kdybychom neměli slovanských zemědělců, měli bychom v Německu rovněž tak prázdno na polích, jako to mají v Anglii. Německo nemůže proto postrádati Slovanů jako zemědělských dělníků. Škoda, že i tito dělníci počínají se kaziti sociálními demokraty.« Tolik jsme přinesli ze článku Karla Jenče. Nápadno je, že se podobné knihy a články v novinách v Německu mohou bezvadně a hromadně rozšiřovati. Zde se dává zcela veřejně dynastie našich Habsburků na papíře takřka do pense a přivtěluje se Rakousko k sousední říši Německa. Dosud žádný poslanec na tyto zjevy v Německu hromadně rozšiřované ukázati si netroufal. Není možno, aby o tom naši poslanci nevěděli. Pak-li nevědí, nechť si tento článek přečtou. Pak-li ale ví, a mlčí, bylo by to zbabělostí, anebo zradou. Někdo si myslí, že jsou přece od toho naši státníci a vůbec naše slavné úřady, že ty budou chránit dynastii, říši a národ. Je známo, že myšlenka zničit Rakousko a přivtělit ho k Německu, počala se šířit od vítězství Němců u Sedanu r. 1870. (Viz o tom dílo; Österreichs-Bedränger« od Rudolfa Vrby.) Od té chvíle myšlenka ta stále se pěstuje veřejně i tajně a hlavně od Němců v Rakousku. Mlčeti k tomu se vymstí!

Jednou z nejzáhubnějších vlastností Slovanských národů jest snaha po drobení se na různé množství větví národnostních, z nichž každá s houževnatostí a úporností snaží se uplatniti, zapomínajíc, že každý z nás má být v první řadě Slovanem a pak teprve Čechem, Polákem, Chorvatem atd. Nepěkná tato vlastnost stala se pravou kletbou Slovanstva a byla a jest dosud jedinou příčinou, že Slované ač počtem ohromní, v historii hráli a hrají dosud po většině smutnou úlohu porobených a také v přítomné době vidíme, že na všech stranách ustupovati musí před nepřítelem sebevědomým a sjednoceným. Dro-

bivost tato bude také příčinou konečného utonutí a zániku slovanských národů, — tak jako se stalo se Slovany polabskými, — pakliže v čas neprohlédnou; tomu však bohužel přítomnost nenasvědčuje. Není-liž to smutným a zahanbujícím zjevem, když stamilionový národ slovanský vysílá »výkřik k Evropě«, aby tato mu pomohla proti utlačovatelům? Miliony zdravých junáků slovanských žádají vetchého stařečka Björnsona o záchranu! Když národ český po dlouhém spánku počal se probouzeti a hlásiti se k životu, bylo to jedině vědomí příslušnosti k velké rodině slovanské, jež vlévalo mu jarou krev do žil a pobízelo chabé jeho tepny k rychlejšímu tlukotu. Všichni tehdejší vynikající mužové slovanští a zejména křisitelé českého národa prodchnutí byli tímto duchem a byli upřímnými Slovany. Kde bychom dnes byli, kdyby všichni jejich následovníci, učenci a politikové naši pěstovali tuto myšlenku a kráčeli cestou svých předchůdců! Avšak, bohužel, sotva národ promnul si trochu oči a rozhlédl se kolem, připadal si pojednou opozdilcem, i snažil se dohoniti, co zaspal, a myslil, že učiní tak pouhým opičením se po národech vyspělých. Vědomí příslušnosti národní odvrženo a vydána hesla »kosmopolitismu«, světoobčanství; celá práce buditelů národního vědomí zničena neb aspoň ochromena několika zbrklými jednotlivci, kteří neprohlédli nebezpečí stále nám hrozícího a tak věci dospěly tam, že v přítomné době Čech ve vlastní své domovině pro slovo v mateřském jazyku pronesené není si jist životem! Teprve teď počíná se uznávati chybný směr, a jeví se snaha pokračovati tam, kde přestali naši buditelé, jenom že — zdá se mi — je již pozdě!

Jak jsem v předu uvedl, nejzhoubnější vlastností Slovanstva je chorobná ješitnost jednotlivých větví národnostních, snažících se uplatniti svoji individualitu — na úkor celku. Vizme ty trapné spory mezi Rusy a Poláky, Poláky a Malorusy, mezi Čechy a Poláky, Srby a Chorvaty! Co záleží na tom, jsem-li Čechem nebo Polákem, Rusem či Chorvatem? Nic! Jen když zůstávám při tom Slovanem! Této nepěkné vlastnosti Slovanstva dovedou náležitě využíti naši nepřátelé a kde mohou, rozpory mezi slovanskými kmeny zúmyslně vyhledávají a podporují.

V první řadě jest to otázka jazyková, kde třeba mnoho pracovati, aby se napravilo, v čem bylo pochybeno. Kde jsme mohli dnes býti v této věci, kdyby naši učenci a vědátoři věnovali píli svoji soustředění, sjednocení neb aspoň značnému sblížení spisovného jazyka kmenů slovanských! Dnes chceme pracovati na př. pro Slovensko. Jak jinak stály by věci, kdyby Slovensko používalo s námi jednoho jazyka spisovného! A toho mohlo být lehce docíleno, kdyby nebylo svého času umíněných jednotlivců, za jejichž chyby musí pak pykati celá pokolení! Píšeť roku 1851 Karel Havlíček Borovský: »Znamenitější duchové jak z Čech, tak z Moravy i ze Slovenska od jakživa směřovali k úplnému spojení těchto zemí jednoho národu a považovali sebe vždy za údy jednoho kmene. Předsudky prostého, zaslepeného lidu, podporované a podpalované vždycky od našich nepřátel a bohužel i od některých chybujících našinců, nesmějí nikoho mýliti! Chybná politika p. Štúrova, který nedbaje na národy usiloval o to, odtrhnouti Slovensko literaturně od nás a založiti tam novou, zcela samostatnou národnost slovanskou, ukázala se nejlépe v r. 1848. Několik set povstalců proti Maďarům byl celý resultát politiky páně Štúrovy. Jak zcela jinak mohlo vypadati národní hnutí na Slovensku, kdyby se byl starý svazek s Moravou a Čechy nezrušil! Tisíce smělé a slovanskými zásadami rozhárané mládeže stálo by tu bývalo jako jeden muž v boji za své osvobození od Maďarů«. A na jiném místě píše Havlíček: »Mezi rozličnými důvody, které uvádí pp. Štúr a Hurban pro to, aby se psalo na Slovensku v místním nářečí, byl také hlavně ten, že se spíše vyrovnají s maďar-

skou vládou, která by jim byla mnohem nepříznivější, kdyby psali česky. Nyní (1851) není žádná maďarská vláda, naopak vláda nyní panující ustanovila český jazyk spisovní také za vládní orgán a vyučovací jazyk na Slovensku a přece p. Hurban vede staré způsoby své. Dokázali bychom panu Hurbanovi skutkem, že Slováci lépe po česku rozumí a také raději čítají než jeho neslovanským a nesrozumitelným slohem psanou novoslovenčinu, které neumí p. Hurban jinak národního rázu dáti, nežli užíváním slov nejvulgarnějších, o kterých on často myslí, že nejsou pouze slovenská, kterých však zatím u nás v horáckých vesnicích také užívají.«

Téhož roku vystupuje J. K. Viktorin ve Slovenských Novinách proti nářečíčkářům slovenským a navrhuje, aby se zřídila Slovenská Matice, která by vyřkla ve stanovách svých, »že přijímá pravopis československý, že se ve formách gramatických společného od věků s Čechy a Moravany jazyka držeti bude«. Avšak marny byly všecky boje proti rozkladné a drobivé činnosti několika umíněnců. Podobný poměr jeví se v novější době mezi Rusy haličskými a Rusy v carství. I zde několik zaujatých drobičů zbytečně vymýšlí a dokazuje novou, zcela samostatnou národnost a zavedlo nesmyslný, na pouhém místním nářečí a výslovnosti spočívající pravopis: rusínský, ukrajinský. Co tím zvítězili? Nic! Přispěli k rozdrobení a dalšímu rozmnožení bez tak nadbytečných nářečí slovanských, na místo aby hleděl k odstranění růzností jazykových a k sblížení literárnímu s bohatou kniževností velkoruskou. Starší vydání, na př. vydané Naukovým Tovarišstvem »Prosvěta« r. 1894 tištěny pravopisem, jenž málo se liší od velkoruského, zejména všude je tištěno »ě« a »e« ve slovech na př.: »Prosvěta«, »selskij«, »pověst«, atd. V novějších vydáních všude je psáno fonetické »i«, tedy: »Prosvita«, »silskij«, »povist« atd. Zdali se tím stal jazyk příbuznějším a srozumitelnějším ostatním slovanským národům, musí pochybovati každý na první pohled. Ale jen když bylo vyhověno choutkám několika jednotlivců, vyrábějících stále nové slovanské národy, ovšem za známým účelem. Dle této logiky musili bychom považovati i naše moravské Hanáky za zvláštní národnost, neboť jejich nářečí liší se tak značně od spisovného jazyka českého! A možná, že se najde nějaký vědátor, jenž na základě »hlubokého studia« dokáže, že Hanáci jsou zcela samostatným národem, jenž obýval Moravu dříve než ji »panovační« Čechové osadili… Zcela případnými jsou slova, jež ve svém článku uvedl maloruský časopis »Nauka« r. 1882: »Náš list vyhýbal se vždy zhoubné nevraživosti mezi Velkou a Malou Rusí, kteréžto nevraživosti neznali naši staří předkové ani první ruští letopisci, kterou však vymyslili lidé krátkozrací anebo zlomyslní, k radosti odvěkých našich nepřátel, nepřejících si ničeho více, jako našich domácích bojů: za písmo, jazyk a gramatiku. Ačkoli píšeme náš list v nářečí haličském, přece pečujeme, aby nářečí přiblížilo se pokud možno spisovnému jazyku velkoruskému, a bohudík ještě nikdo neřekl, že by pravopis náš byl národu nesrozumitelným.«

Zakončuji krátké své pojednání významnými slovy Havlíčkovými: »Dle všech okolností dá se jen čtyřem kmenům slovanským prorokovati jak občanská tak literaturní samostatnost, totiž kmenu: ruskému, polskému, jihoslovanskému a českému a bude zajisté snadněji utvořiti mezi nimi přátelský svazek jednoty, nežli zničením tří učiniti jeden jazyk panujícím a jediným. Co se literaturní vzájemnosti týče, jisto jest, že při podobnosti a příbuznosti slovanských jazyků každý vzdělaný Slovan nanejvýš za rok všem hlavním slovanským jazykům tak dalece se naučiti může, aby jim rozuměl a knihy v nich sepsané čísti mohl a tím jest tolik docíleno, jakoby všichni Slované užívali jednoho jazyka«

Profesor gymnasia v Brandenburku dr. Heffter vydal r. 1847 v Gotě u Perthesa spis: Der Weltkampf der Deutschen und Slaven seit deim Ende des 5ten Jahrhunderts. Zápas Slovanů a Germánů od 5tého století. Nevíme, zda Palacký spis ten znal. Heffter vyličuje zde dopodrobna vyhubení Slovanů v Lužici, Braniborech, Pomořanech a Pobaltí. Totéž ničení se odehrává dodnes v českých zemích na hranicích jazykových.

»Ratibor« přinesl 7. března 1904 následující zprávu: »Nedávno »Nár. Listy« přinesly sensační telegram o listě císaře německého Viléma caru ruskému Mikuláši, v němž nabízí Rusku pomoc za jistých podmínek spolu s dobrozdáním ruského ministra zahraničních záležitostí hr. Lambsdorfa o listu tomto. V dobrozdání hr. Lambsdorfa ukazuje se k tomu, že v Německu je úmysl po smrti císaře Františka Josefa okupovati země koruny Svatováclavské. Telegram »Nár. Listů« většina časopisů prohlásila za novinářskou kachnu, kterou také skutečně asi je. Ale co v něm vypráví se zejména o zálusku pruském na země koruny Svatováclavské, je známou, starou historií. V Německu nejen v časopisech, nýbrž i ve společnostech dávno již přetřásá se otázka přivtělení Čech, Moravy a Slezska k říši německé a za nejvhodnější okamžik pro to naznačuje se úmrtí císaře rakouského. Prušáci již r. 1860 předpovídali, že ještě jednou přijdou do Čech a pak že jim je více nikdo nevezme. Že jim Čechy nejsou nikterak lhostejny, dokazuje pozornost, kterou stále jim věnují. Co jen listy v Německu napíší se o Čechách a naštvou proti českému národu, co příspěvků různým podnikům v uzavřeném území českém věnují, ale mimo to každého roku přichází množství Prušáků, zvláště do severovýchodních Čech, k návštěvě bojišť z války roku 1866 a mezi nimi četní důstojníci. Dávno jich tu však tolik nebylo, jako roku loňského. Dokonce i korunní princ pruský dlel na zapřenou v Náchodě. Prušáci dále starají se o ještě lepší spojení se zemí českou pro všecky možné případy. Tak stavějí novou dráhu v Kladsku přes Dušníky a Chudobu k hranicím českým u Náchoda a hodlají vystavěti novou silnici přes Sněžku. Dle zpráv novinářských císař Vilém o obě stavby velice prý se zajímá.«

X.

Zánik Ruska.

»Národní Listy« přinesly 23. května 1906 tuto zprávu: »Židé v Rusku zorganisovali se a vystupují jako národnost, a to národnost sebevědomá a výbojná, která chce, aby podle jejích zvláštních potřeb upravena byla celá říše. Jeden z orgánů ruských Židů, »Novosti«, uveřejnily plán, podle kterého Židé chtějí Rusko uspořádati. Plán záleží v tom, že by z Ruska vykrojeny byly kusy území podle toho, jaká národnost na tom území má většinu, načež by zavedena byla »národní samospráva« všech národností, v Rusku obývajících. Židů je v Rusku 5-6 milionů. V celé řadě měst v západních a jihozápadních guberniích tvoří většinu. Ve všech se živel jejich rozptyluje a ztrácí, ale za to ovládá maloruské sedláky hospodářsky. Uskutečněním projektu národní samosprávy bylo by v Rusku zřízeno židovské království, ke kterému by přimykalo silné Židovstvo zemí sousedních: Rumunska, Uher, Haliče, království polského.

Hlavním městem židovského království v Rusku byl by podle »Novosti« Berdyčev, kde by také zasedal židovský sněm. »Novosti« lichotí carovi, že má dobrou vůli dáti všemu obyvatelstvu širokou samosprávu, ale praví, že ani nejširší samospráva nepostačí k rychlému a důkladnému rozřešení všech otázek, zajímajících jednotlivé oblasti, ježto Rusko je příliš rozsáhlé a přirozené i bytové podmínky jeho obyvatelstva příliš různé. Fysicky je nemožno, přesvědčují »Novosti«, aby jediný střed ozýval se ku potřebám každé národnosti, v Rusku osazené. Nechať tedy každá národnost a každé místo, mající svůj zvláštní charakter, má svůj zvláštní střed a v něm svůj zvláštní sněm. Myšlenka o »zemském soboru« nenašla si v »Novostech« příznivce. Zemský sobor pořád ještě znamená centralisaci, a orgán pana Notoviče je proti všeliké centralisaci, pro úplné rozčlenění ruské říše. Jako prý celá západní Evropa nemá ústředního parlamentu, nemá ho mít ani Rusko. »Novosti« připouštějí, že jejich projekt znamená rozdrobení Ruska; ale namítají, že »na zeměkouli není žádné kulturné a spolu veliké země, která by nebyla rozdrobena na samosprávné části.« Ukazují na Spojené státy, Německo, Rakousko-Uhersko. Nutno tedy rozdrobit i Rusko. Všechnu výmluvnost nasazují, aby získaly pro rozdrobení Ruska i Rusy.«

Od počátku rusko-japonské války židé v Rusku horečným úsilím pracovali se socialisty, čili bolševiky na zničení Ruska, které se jim nyní podařilo. Ruský venkovský lid byl otravován vodkou. »Právo Lidu přineslo následující číslice: »Rusko, nesmírné Rusko, stát selský a proletářský, v němž největší bída sousedí s největší mocí feudalů, toto Rusko má jen dva veliké nepřátele. Jsou to c a r s t v í a a l k o h o l i s m . A bez carství by nebylo dnešního nesmírného alkoholismu, jako zase carství se udržuje hlavně tím, že do žil svých poddaných vstřebá jed »zelené zmije«. To, co tropí ruská vláda, tedy ruský car, s alkoholismem v Rusku, to představuje jeden z největších zločinů století. Stát má na alkohol, jeho výrobu i prodej v Rusku, celém širém státě, zabírajícím polovinu Evropy a velikou část Asie, monopol. Jeho 27.000 státních skladů kořalky degenerovalo celé generace. 27.000 otvorů proudí do ruského těla jed zelené zmije. 27.000 hrotů nasazuje na nesmírné tělo ruských národů, 27.000 dlaní vyprazdňuje kapsy mužíků a proletářů. V Rusku příjem z kořalky tvoří hlavní část státních příjmů a budova ruské korupce a militarismu není bez kořalečního monopolu a bez kořaleční suggesce možná. V 65 monopolních guberniích, zabírajících celé Rusko bez Kavkazu, střední Asie, Kamčatky a Sachalinu, vypilo v roce 1910 úžasné moře 89,542.467 věder kořalky. Avšak tato cifra byla hned v následujícím roce překonána způsobem zarmucujícím. V r. 1911 vypilo se již skoro 92 milionů věder kořalky a v roce 1912 dokonce již 96 a půl milionu! To znamená, že pití kořalky stoupalo v procentech o 2.4 a 5.32! Letošek bude rokem rekordním, neboť dle pololetních výkazů stouplo letos pití kořalky úžasnou měrou, o 12½ procenta, proti roku loňskému! Nutno uvážit, že poměr, v jakém roste požívání kořalky, převyšuje šestkrát poměr, jak se množí obyvatelstvo. Stát má z tohoto národního otravování zisk přímo plantážnický. Loni vydělal na »vodce« — tak se jmenuje v Rusku kořalka — neméně než 620 čistých milionů, při čemž hrubý příjem obnášel 824 milionů. Z těchto cifer je patrno, proč se ruský car odhodlává své národy soustavně otravovati carskou vodkou. Při poměrně nepatrné režii obnáší čistý zisk více než tři čtvrtiny hrubého příjmu. S takovými zisky nepracuje ani ten nejsurovější kapitalista na všech pevninách. Rozpočty ministerstva války a ministerstva spravedlnosti jsou nemožny bez tohoto alkoholického rozpjetí. Zájem carství a ruského fisku jsou neodlučitelně spjaty s tímto národním otravováním

ve velkém. Jest ohromujícím faktem, jak všestranně se carství stará o — zlo svých národů. Pěstování alkoholismu není zlem posledním. Risiko alkoholismu jest známé. Bez alkoholismu by se zločinnost snížila o padesát procent, bez alkoholismu by se o stejný počet procent zvýšila kultura.«

»Hlas« přinesl 28. března 1914 následující úvahu: »Není v Evropě národa, který by tak nenáviděl Rusko jako Maďaři. Nesmíme ovšem zapomenouti, že to Maďaři vlastně nejsou, nýbrž maďarští židi, kteří Uhry ve všem a všudy ovládají. Židovstvo nenávidí Rusko, poněvadž tento stát alespoň jen na papíře zachovává ochranné zákony pro křesťany proti židům. Začátkem měsíce března začaly četné listy v Německu psáti o domnělých válečných přípravách Ruska, o nichž říšskoněmecké listy tvrdily, že jsou namířeny proti Německu a Rakousku. Hlavní štvaní proti Rusku vedly židovské listy v Berlíně, známý »Berliner Tagbatt« a »Der Tag«. List zahraničního úřadu německého »Hamburger Nachrichten« a »Der Post« psaly mnohem věcněji. Co však napsal o zbrojení Ruska židovský list »Pester Lloyd« 6. března, stojí přece za úvahu! Jmenovaný list přinesl následovní úvodní článek: Co chce Rusko svým zbrojením? Chce svoji armádu postaviti na moderní základ, aby ruská armáda byla vždy připravena k válce. Rusko chce se ukázati vděčným svému spojenci Francii za to, že mu půjčuje potřebné peníze a chce vojenskou nedostatečnost Francie takovým způsobem vlastní větší silou nahraditi. Rusko chce svým zbrojením činiti vojenský nátlak na Rakousko-Uhersko a Německo, aby docílilo diplomatických úspěchů, chce zbrojením hospodářsky poškozovati své sousedy roztrušováním zpráv o rozsáhlých zbrojeních v Rusku prováděných. Najdou se lidé, kteří Rusku věří a dají se zastrašit a ztrácí při tom celé miliony na bursách. Proč pak my v Rakousko-Uhersku se bojíme tolik Ruska? Vždyť to ruské nebezpečí nás tlačí jako nějaký přízrak, kterého se stále bojíme a nevíme vlastně proč. Německo se Ruska nebojí a dává toto svoje smýšlení všude na jevo. V Německu se právě pracuje na zvětšení brané moci, doplňují se stále válečné zásoby, a tak se cítí Německo úplně jisto a bezpečno, vědouc, že si Rusko na něj nemůže troufati. Rusko zná již před vypuknutím opravdové války svého protivníka znepokojovati, seslabiti. Ruská armádní správa pracuje nyní s takovými prostředky, které naše rakouská vojenská správa vlastně nezná a nezkouší. V Rusku nesmí denní tisk přinášeti žádných zpráv, týkajících se armády ruské a vojenských záležitostí ruských vůbec. Ruský generální štáb se stará o to, aby o ruské armádě žádný nepovolaný neměl žádných určitých vědomostí.

Poněvadž ruské listy nesmí nic o ruské armádě uveřejňovati, nemůže se ani cizina pravdy dopátrati. My v Rakousku nevíme vlastně praničeho o tom, jak ruská armáda pracuje a k válce se připravuje. Rusko sleduje zásadu, kterou nejvíce praktikoval Moltke, že nepřítele dlužno obklopiti mlhou, aby nic neviděl a nevěděl. Touto neproniknutelnou mlhou je obestřena celá armáda Ruska. Jen tu a tam prošlehne hluk a překvapí Evropu o ruském zbrojení, aby se evropské velmoci bály válečné moci ruské. Tím způsobem dovede Rusko soustavně zastrašovat své západní sousedy. Může Rakousko tento způsob Ruska obmezit neb odrazit? Zajisté, a sice pilným a soustavným zbrojením. Rakousko může do boje vypraviti dva miliony vojínů. Rakousko má celou řadu generálů, kteří rozumí dokonale válečnému umění. Rakousko se nemusí strachovati Ruska. Pakli bude habsburská monarchie střežit svého souseda a nenechá se přepadnout z nenadání, tak se Rakousku nemůže ničeho stát. Rakousko-Uhersko vydalo v posledních letech několik set milionů korun na vybudování armády a válečného loďstva. Jakmile bude provedena

úplně reorganisace dělostřelectva, která se zdržuje jen tím, že generalita vyčkává, zda by neobdržela lepší technický model děla, pak bude rakouská armáda na takovém stupni dokonalosti, že mohou občané této říše klidně spáti. Ruský generální štáb naučil se od Japonců různým věcem. Tak by hodlal vyslati při vypuknutí války hloučky dynamitardů, kteří by provedli ve velkých městech dynamitové útoky, bořili by dynamitem dráhy a vojenská skladiště. Tím by způsobena byla veliká panika v obyvatelstvu a nástup armády Rakouska i Německa proti Rusku by byl touto panikou znemožněn. To jsou nové plány ruského generálního štábu. Vláda rakouská pilně střeží haličské hranice a zatkla již celou spoustu ruských špehounů. Do Haliče byly komandovány značné vojenské síly, aby dozor na dráhy a vojenská skladiště byl dokonalý. Tolik napsal židovský list »Pester Lloyd«. Jest zřejmo, že tu jde o fantasie židovského novináře. Zda by se nějakým četám ruským podařilo vtrhnouti do Rakouska s dynamitem, tomu jistě ani sám »Pester Lloyd« nevěří. Jest všeobecně známo, že Rusko žádnou útočnou válku ani proti Německu ani proti Rakousku v úmyslu nemá. Rusko pracuje na svém asijském programu klidně dále a chce si pro ten případ zabezpečiti západní hranice. Každý si může doma hospodařit jak chce a i Rusko si nedá od nikoho nic zakazovat.«

»Národní Listy« přinesly 18. dubna 1918 následující úvahu: Nejrozšířenější ruská kniha je proslulá již brožura spisovatele Vladimíra Galaktionoviče Korolenka, vydaná loni z jara, po březnové revoluci petrohradské, prý z popudu prof. Miljukova, jenž sledoval při tom účel, aby populární a lidovými vrstvami stejně jako inteligencí milovaný auktor nejširším kruhům vyložil výmluvně a všeobecně srozumitelně, proč musil padnouti carský režim, proč byl odstraněn car, a jaké jsou další cesty Ruska, jaký cíl říše a všeho jejího obyvatelstva ve světové válce. Vlad. G. Korolenko napsal tudíž svoji brožuru »Padenije carstva« (Pád carství), čili, jak podtitul praví: »Výklad prostým lidem o událostech na Rusi«. Brožura, které prý až doposud vydáno bylo na 3 miliony exemplářů, před nějakým časem přetištěna byla a volně kolportována v Německu. Nyní čteme v některých německých žurnálech také o vydání, vyšlém v Lausanne ve Švýcarech, a němečtí kritikové velmi si pochvalují kapitoly, líčící stíny carské vlády, a především vinu Nikolaje II., odpykavšího svoje chyby před válkou i za války svým pádem a ztrátou trůnu. Ale velmi rozčarováni, ba zklamáni jsou němečtí kritikové kapitolou, nadepsanou: »Veliká válka«, v níž ruský spisovatel samozřejmě zdůrazňuje, jaký rozdíl byl mezi válkou rusko-japonskou 1904-1905, tak nepopulární kdysi, a nynější světovou vojnou, v níž jde o osudy a útvary příští Evropy, o existenční základy Ruska a všeho Slovanstva. (Psáno na jaře 1917). Proto prý duma hosudarstvenná, veškerá zemstva a široké vrstvy obětavě a se vší energií byly pro válku, a musí v ní vytrvati až do šťastného konce. Na porážkách ruských ve Východním Prusku (1914 a 1915) byl dle úsudku Korolenkova vinen jen Suchomlinov a jeho stvůra Mjasojedov, který vyzradil nepříteli důležité zprávy. Až příliš rychle byl za to pověšen. A vinou carovou i jeho nejbližšího, neschopného okolí jest, že v Karpatech (1915) byla ruská armáda nucena couvnouti, poněvadž neměla děl, pušek a střeliva.

S touto kapitolou, a vůbec s celým závěrem Korolenkovy brožury je německá kritika velice nespokojena. Tak jakýsi pan C. E. Gley v »Deutsche Warschauer Ztg.« vytýká spisovateli, jak prý zklamal německou účast a oblibu, která prý mu jakožto pravdomluvnému a pravdymilovnému ruskému básníku vždycky byla v Německu věnována… To prý Tolstoj byl přece jen větší karakter, vzdychá pan Dr. Phil. C. E. Gley. Škoda, že už nežije, ten by byl tu brožuru jinak napsal! A zejména by jinak byla dopadla kapitola o světové

válce při známém a světově ctěném stanovisku Tolstého proti válce. Neboť ve Lvu Tolstém prý byla »nejlíp vtělena skutečná, pravá lidová duše ruská«. Korolenko ji zradil svou výzvou k dalšímu válčení… Mravní naučení: ruský spisovatel, dokud kritisuje ostře ruské poměry, cara, dvůr atd., je v Německu oblíben, ctěn a všeobecně ví, »třináctému apoštolu«, budovateli království božího na zemi, vtělovateli zhoubné ideje »neodpírání zlu«. Jeho učení z valné části inkasovali Němci beztoho v chaosu druhé ruské revoluce, ovoce z něho trhali z valné části také při uzavírání míru v Brestu Litevském. Ale sami si Němci luxu tolstojovství nedopřejí, neboť lidové duši německé nic není tak vzdáleno, jako čisté, ideální, až příliš křesťanské učení Tolstého. Kdyby se byl Lev Tolstoj dožil světové války a žil při tom v Berlíně, oč, že by byl skončil ve Špandavě?«

Židé, socialisté, bolševici se zmocnili s Němci nyní celého Ruska. To je dílo Tolstého, který otrávil ruskou inteligenci svými romány, hlavně Annou Kareninou celý ruský národ, připravil ho o lásku k vlasti a křesťanskému náboženství.

Šimon Štern, rabín v Žatci, vydal spis »Tolstoj, Zola und das Judentum«. Spis vyšel ve Frankfurtě r. 1906. Zde rozebírá rabín Štern anarchistické zásady Tolstého, které uveřejnil ve spise »Vzkříšení«. Zde potírá Tolstoj všechnu státní moc, ovšem v první řadě ruskou. Těchto spisů Tolstého rozšiřovali Židé mezi ruským lidem na miliony a nešetřili při tom žádných výdajů. Dílo to se jim zdařilo. Zda lid ruský procitne a obrátí se, nevíme.

»Nár. Listy« přinesly 21. března 1906 tuto zprávu z Petrohradu: »V sobotu k večeru a včera po celý den budily na hlavních třídách petrohradských sensační pozornost nové letáky, nabízené celými hejny prodavačů kolemjdoucím. Tato pouliční literatura není už žádnou novinkou od několika měsíců, kdy politisování stalo se vlastně nejpřednějším zaměstnáním, a kdy všechny třídy obecenstva, od tisíců nezaměstnaných, kteří se v petrohradských předměstích kolem poledních hodin tísní ve smutných houfech kolem lidových jídelen a čajoven, až k nejvyšším kruhům buržoasie i státních úřadníků. V Petrohradě čte se v těchto měsících horečně, a velmi mnoho, jako dosud nikdy. Teprve poslední týden začaly vycházeti zase dva nové velké politické denníky — »S t r a n a« (Země) a »Ř e č«, jež pro svůj radikální obsah docházejí rychlé obliby. Různých drobnějších lístků, týdenníků, časopisův odborových (včera právě vyšlo první, ukázkové číslo »Hlasu izvozčíka«) a především satirických obrázkových objevuje se denně několik — většina z nich ovšem zaniká po prvním čísle, nanejvýš po dvou, třech číslech, kdy následuje obyčejně z trestu zároveň i zavření tiskárny, která závadný tisk vytiskla. Avšak sobotní letáky, prodávané zprvu po dvou kopejkách, a včera dokonce na některých místech i zdarma nabízené, vzbudily přec jen pochopitelnou sensaci — svým neobyčejným prudkým útokem proti ministerskému předsedovi Vittovi a jeho ženě, židovce. Tento sensační dojem pak stupňovala okolnost, že leták vytištěn je v tiskárně petrohradského gradonačalstva a nahoře nese povědomou poznámku »censurou dovoleno« — poznámku, s kterou se v posledních měsících již nadobro rozloučila většina periodických ruských publikací. Leták je v celém svém obsahu neobyčejně štvavý, psán patrně úmyslně jen k pobouření nejnižších instinktů nevzdělaných mass. Štve dělníky a sedláky proti židům jako hlavním původcům všeho ruského neštěstí — od poslední války přes všecko krveprolití, revoluční bouře, nepořádky, až k nynějšímu hladu, který se v některých guberniích citelně ozývá. Leták má býti odpovědí na nedávné Vittovo přijetí židovské deputace — i hlásá zcela otevřeně: »Kde se vám jen namanou tito zrádci Kristovi, řežte je a bijte, aby se ani neodvážili k vám přiblížiti. V této právě chvíli čestní ruští lidé, kteří Rus milují,

zasazují se u Hosudara, aby nejdříve zahnal s předsednického stolce největšího nepřítele ruského národa a hlavního židovského pomocníka i s jeho ženou židovkou.« Leták velmi živými, přímo příšernými barvami líčí, co všecko čeká ruského sedláka od židů, kteří jej připraví o všecku půdu, i dělníka, jehož zotročí ještě více, a vypočítává na konec 22 bodů programových, jimiž vláda musí proti židovskému vředu zakročiti. Jednotlivé ty body opakují dávno již známé, štvavé požadavky ruských antisemitů, přidávajíce k nim ještě řadu nových, dosti originálních — na příklad bod 8. radí: nepřijímat za žádnou cenu židy do armády, ale za to vymáhat poplatky z každé hlavy, jež by jinak vojenské povinnosti podléhala. Bod 12. žádá: vláda ať vystěhuje židy i s jejich rodinami do Jakutské oblasti, a dá jim po 15 desjatinách na duši bezplatně (!) atd. Konečný bod 22. prohlašuje kategoricky, teprve vnukům těch židů, kteří přestoupí na křesťanství, přiznána buďtež plná lidská práva! Sensační leták budí rozruch a odpor i u těch politických vrstev, které z ohledů vnitřně politických i hospodářských nechtějí a nemohou v ruské říši hráti si na otevřené filosemity.

Dva pruští Němci, Johannsohn a Semgall, byli vojenským soudem v Rize odsouzeni na šibenici pro vynikající účastenství v baltickém povstání. Odsouzení se odvolali k hlavnímu vojenskému soudu v Petrohradě. Líčení bylo veřejné. Advokáti dokazovali, že odsouzení byli zatčeni dříve, než byl prohlášen stav obležení, že tedy nemohou za své provinění býti potrestáni smrtí. Soud odročil vyřízení na dvě neděle, aby se tato okolnost zjistila. Ministr spravedlnosti Akimov požádal státního zástupce v Oděsse, aby pohnal na soud rektora tamní university Zajončkovského proto, že se zúčastnil protivládních schůzí, a prof. Ščepkina za to, že studentům v říjnu m. r. opatřoval zbraně. Státní zástupce ministru odepřel, že jeho žádost je nevčasná. Ministr na to svou žádost změnil v rozkaz. — V Opatovci nedaleko Kališe v Polsku při nenadálé prohlídce vojska objevena továrna na falešné peníze. Dům zapečetěn. — V Jekaterinoslavi protižidovské proklamace způsobily nový poplach. Židé houfně žádají o pasy do ciziny. V několika dnech jich vydáno 1500. Opouštějí majetky a utíkají z města. — V Poltavě městě i kraji policie nachází množství zbraní. Tyto dni budou do Poltavy převezeny skonfiskované v gubernii zbraně. Oznámeno, že jich bude na 10.000 kusů pušek a revolverů. — V Poltavě městě i kraji rozšiřují se protižidovské proklamace, nazvané »Ruský Žid«, »Tajemství velikého rabína« a »Rusko hoří«, vyzývající k pobíjení židů. Židovské obyvatelstvo je krajně poplašeno. V Kijevě nalezeny zbraně v bytě porodní báby Calmensohnové. Kromě toho nalezeny u ní revoluční brožury, proklamace, spisy a věci k hotovení falešných pasů. — V Lodi nová stávka dělníků. V továrně Scheiblerově jich zastavilo práci 800, v Benichově 948, v Buketově 212, v Richtrově 960. Všech stávkuje 4500. Továrna Richterova zavřena. — Ve Varšavě lupiči, nazývající se anarchisty, nepřepadají už jen boháče, nýbrž i nejdrobnější živnostníky a obchodníky, vydírajíce od nich sumy, které nejsou v žádném poměru k jejich zámožnosti. Na př. vrazili k jisté hokynářce na Kačí ulici, a když ji postrašili výstřely z revolverů, poručili, aby jim vyplatila 25 rublů. Hokynářka prosila o smilování, že tak ohromné sumy nemá! Lupiči, že se přesvědčí. Prohledali jí krámek a nalezli všeho všudy 24 kopejek.«

Nezapomínejme, že toto se odehrávalo v Rusku před 12 lety. Nedivme se proto, že Rusko propadlo. Při sčítání voličů Hosudarstvenné dumy byla zjištěna zajímavá data o pozemkové držbě Židů, malé i velké. Ukazuje se, že je velmi značná a velikými skoky roste. Nejvíce židovských voličů má ovšem Polsko, kde pozemková držba Židů je zvláště

silná. R. 1860 měli tam Židé okolo 6000 desjatin půdy; r. 1870 tato číslice vzrostla na 25.000 desjatin, r. 1880 na 40.000 desjatin, a roku 1905 již na 400.000 desjatin půdy. V západních guberniích židovská pozemková držba r. 1860 činila 16.000 desjatin, r. 1905 ale již 1,300.000 desjatin, zvětšila se tedy osmdesátkrát. V celém Rusku Židé mají ve svých rukou přes 3,000.000 desjatin půdy. Číslice tyto výmluvně objasňují některé bolavé stránky Ruska, mezi nimi neustálé napětí mezi židovským a ruským obyvatelstvem.

»Novoje Vremja« přinesla 11. dubna 1905 tuto zprávu: »Na počátku vojny židé v Rusku byli velikými vlastenci. Vzpomeňme jen, co druhdy povídal caru v Oděse rabín; kdyby se v takých věcech soudilo dle slov, car by mohl věřiti, že nemá oddanějšího živlu ve své říši nad židy. Pravda, potom, zejména u nás, psalo se o ruských »vojenských deserterech«, objevujících se za ruskými hranicemi. Každý takový »vojenský úskok« ruský z novin, ať vídeňských, ať pešťských, či jiných, byl — žid, který utíkal před mobilisací. Inu a nyní, když armádě ruské v daleké Asii neustále zle se vede, ruští židé nemluvějí již tak, jak druhdy hovořil oděsský rabín. Dnes již, jak tvrdí »N. N.«, vystupují s nároky, s požadavky. Zaplavují ministerstvo války peticemi. V jedné také petici žádají, že prý nechtějí ničeho z milosti či velkodušnosti, neboť jejich požadavek za rovnoprávnost prý je věcí »cti a spravedlnosti«. »Výborně«, volá k tomu »Nov. Vrem.« — »Čest a spravedlnost« a vypočítává, že loni v Rusku bylo 1,004.075 mladíků, povinných dostavit se k odvodu, ale z tohoto počtu nedostavilo se jich 41.480. Židů, povinných dostavit se k odvodu loni bylo 57.440, ale nedostavilo se jich 21.164. Ale dle jednotlivých gubernií, najmě v severozápadním kraji, procento židů, vyhnuvších se vojenské povinnosti, dosahuje o mnoho větších a místy i obrovských rozměrů. V kovenské gubernii z každých 100 branců židovských nedostavilo se 84, ve vilenské 63 proc., v grodenské 50 proc., v minské 42 proc., ve vitebské 41 proc. Dle zásad všech kulturních i nekulturních národů brániti otčinu před nepřítelem jest nejpřednější »věcí cti a spravedlnosti« a ukládá občanům jednu z nejtěžších povinností — vojenskou.«[9] Jak této povinnosti Rusové dostáli, vidíme. Stačila na to jedna Němkyně, princezna hesenská, carevna Alexandrovna, stačilo na to 6 milionů židů ruských, stačilo na to 2 miliony Němců v Rusku usedlých a 150 milionů Rusů se jim vydalo na milost a nemilost. Nyní židé drancují ruské kostely a shrabují šlechtické ruské statky.

»Národní Listy« přinesly 1. ledna 1911 tuto úvahu: »Nebude nezajímavo dnes, kdy smrt L. N. Tolstého zvířila veřejnost a vyvolala tolik diskusí o otázkách, kdy se tolikrát vyslovují slova »náboženství« a »víra«, povšimnouti si jednoho z četných proudů, jež v přítomné době nesou ruské lidi. Je to tak zvané »novokřesťanství«, jež má svou literaturu a své stoupence jak mezi graduovanými, tak v širokých vrstvách inteligence i lidu. Vlastně to ani není zjev nejnovější. Minula pěkná řada let, co Vladimír S. Solovjev, syn slavného historika ruského S. M. Solovjeva, vydal postupně svých devět svazků filosofie, na níž novokřesťanství ruských inteligentů tak říkajíc rostlo. Ve svém díle provedl V. S. Solovjev podrobnou analysu dějin filosofie až po naše dny a vytkl nedostatky a neúplnost jednotlivých theorií. Při rozboru i odkrývání nedostatků počíná si podivuhodně geniálně, nikde nenapadaje, ale přesvědčuje. Je překvapujícím dialektikem a jedním z nej-

[9] Tato problematika je mj. velice podrobně popsána ve vynikajícím spisu A. Solženicyna – Dvě stě let pospolu. Dějiny rusko-židovských vztahů v letech 1795-1916; pozn. editora.

důležitějších logiků. Vychází s hlediska křesťanství. Lidé, kteří ho znali osobně, praví jej býti člověkem neobyčejně jasného rozumu, prostým všelikých lživých nazírání, lokalisovaných sektářskými bludy, jakýmžto nazíráním je zakalen zorný úhel na týž předmět na př. Merežkovského, Rozanova a j., což je příčinou, že tito staví své argumenty napříč čistému, tak řečeno kosmickému křesťanství, jehož se přidržuje Solovjev. Tak vedle atheistické literatury Andrejeva, Bunina, Gorkého a j., židovské, tak rázovité v Šolom Ašovi, a konečně — pornografické Arcibaševské, Sologubovské atd. (mimochodem řečeno je tato v Rusku ve vážně uměleckých kruzích v pravém opaku k našim reklamám velmi málo ceněna jako dílo literární) plyne silný proud literatury novokřesťanské.

Jak z věci samotné patrno, mají v literatuře novokřesťanské prim spisy filosofické. A že produkce v tom směru v Rusku je silná, tomu nasvědčuje již hloubavá duše ruského člověka. Kde každý mužík na ulici, každý izvozčík, s nímž se dáš cestou do řeči, filosofuje o kamínku vedle cesty, o mráčku na nebi a o hlubinách duše člověka — tam věru je půda pro filosofii jako stvořena. Velmi čtené jsou na př. levné publikace, vlastně řada brožur a knih, vydávaných pod titulem »Nábožensko-filosofická bibliotéka«. Mnohé z těchto knížek vyšly i v několika vydáních. Některé jsou zcela originelní, jako na př. č. 2. »Hledání Boha«. Řada osobností líčí tu formou dopisů, jak se staly znovu — vědomě — křesťany. Psychologicko-autobiografické črty tyto psány seriosně a se suggestivní životností. Mezi autory jsou bývalí vyznavači snad všech evropských myslitelů (také bývalý revolucionář). Mravní opravdovost je signálem takřka každé řádky. Jiné z uvedených publikací obsahují: »Smysl historie vesmíru« Solovjeva, »Poměr socialismu k náboženství vůbec a ke křesťanskému zvlášť« Koževníkova, »F. M. Dostojevskij jako propagator křesťanského znovuzrození«, »O poctivosti ve víře i v nevěře« Tichomírova, »Altruismus a křesťanská láska« atd. atd. Jak se dostali Rusové do tohoto proudu? Uvázli snad v nedostatku kulturnosti tam, kde jsme byli my před 500 až 600 lety, kdy k nám Chelčický mluvil o Bohu Ježíši Kristu? Nebo předstihli nás, západníky, naleznuvše v sobě vyšší smysl, jakož snad je třeba člověku, by mohl pochopiti věci, které se lidským mozkem změřiti nedají a proto za nemožné a nejsoucí přijaty jsou? …Ruští učitelé náboženství měli v Petrohradě r. 1909 sjezd, na němž promluvil zajímavou řeč N. D. Kuzněcov. Vydal ji jako brožuru pod názvem »Duch doby, potřeby společnosti a principy vyučování zákonu božímu.« Během řeči dotýká se stavu věci v západní Evropě, tedy i u nás, a praví: »… západoevropská společnost s umírajícím životem duchovním. Aby tam byl život tento probuzen, je třeba patrně již celých katastrof, jež by zvrátily ustálené vztahy k životu a běžné náhledy a pojmy.« Příčiny stavu toho pak vykládá následovně:

»Celými dějinami Evropy se vlekoucí snaha římsko-katolicismu, přivlastňovati si zevní panství, a nemírné stavení hierarchie a jejích stavovských zájmů do popředí zkreslily ve vědomí evropské společnosti ideu církve, a dovedly ku popletení církevnosti s klerikalismem. V přítomné době došlo tak daleko, že, jak nám říkal člen rakouské říšské rady, čítají v jeho kraji ke klerikálům dokonce lidi, kteří navštěvují ve svátek bohoslužby ve chrámě. Na této půdě ovšem snadno došly velkého rozšíření představy, že náboženství se udržuje duchovenstvem ve vlastním prospěchu tohoto, a proto býti věřícím je hloupé, a v každém případě nepřípustno pro lidi kulturní. Snaha zříditi církevní život podle typu monarchie s papežem jakožto samovládným imperatorem, s celým zástupem dvořanů v osobách kardinálů, s církevním učením v podobě donucovacích juristických norem, s tribunálem, jenž určoval čisté zevní tresty a dosáhl krajního výrazu v instituci

svaté inkvisice — to vše vyvolalo v kulturním lidstvu přání, sprostiti se církve. Počal proces saekularisace osobnosti, provázený nepřátelstvím ke všemu církevnímu. S počátku se projevil v oblasti filosofie a vědy, pak v praktickém životě vůbec, a na konec v oblasti náboženství formou protestantismu. Na vědu, jež se vymanila z tlaku římského katolicismu, přirozeně jali se pohlížeti jako na cosi kontrerního[10] náboženství, a ve vědomí lidí vyrostl problém o srážce vědy s náboženstvím. Všem nám na př. je dobře známo dílo J. W. Drapera »Dějiny konfliktů mezi náboženstvím a vědou«. Věda se tu líčí jako pravda, pronásledovaná náboženstvím a vycházející ze zápasů, dík své pravdivosti, vítězně. Ve čtenářích se ponenáhlu probouzejí nepříjemné pocity; ale místo aby se obrátily proti nevzdělanosti a nesprávnému počínání si tehdejšího katolického duchovenstva, vlády i lidu, obracejí se jaksi nepozorovaně proti samotnému náboženství a duchovenstvu vůbec. Umístění vědy a náboženství do jedné kategorie svědčí ovšem o tom, že sám pojem náboženství se zatemnil, a v lidových massách, nezpůsobilých rozebírati podobné otázky, náboženská víra se počala zaměňovati — věrou ve vědu. Přispěl-li pak římský katolicism ku vyvrácení idey církve, protestantism již působil ku plnému jejímu rozkladu.«

Pojednav pak o různých theoriích, spolupůsobivších při podvrácení ducha křesťanského v evropské společnosti, rozebrav L. A. Feuerbacha, M. Stirnera, Nietzscheho a j., končí své uvažování o stavu víry, vlastně nevěry dnešní doby slovy: »Za takových podmínek je přirozeno, že duch současně vládnoucí klade množství lidí do úst výrok anglického poety W. Whitmana: »Má hlava je výše všech biblí, a věr, a církví.« Z předchozího je patrno, že je ruská společnost věřící dobře informována o motivech nevěry; tedy slepota v tom směru to není, jež by byla umožnila vzniknutí novokřesťanství. Spíše snad mají tu slovo kvality ruského člověka a potřeby společnosti. Stačí pohled do řad ruských literátů: různé motivy, různá forma, různé popudy, ale jedno je společno všem — žízeň po smyslu života, touha po ideálu, jenž by dal možnost žíti rozumně a vší plností života. Od prostičkého Koljcova po velmože poesie Puškina, Lermontova, Někrasova, od Gogolja celou tou nepřehlednou řadou jasných bodů ruského Parnassu, jež zoveme ruskými klassiky, až k zesnulému L. N. Tolstému, zní tento tón, ať sám, ať v akordu s jinými, ale najdeš ho jistě. A nejen u klasiků. Je tu mladé pokolení literátů; naslouchej jen chvíli — — a ozve se ti i u nich. A tohle, co vyvolení dovedou vysloviti, je uloženo v hrudi každého ruského člověka. Ústy knížete Myškina vyslovil Dostojevskij v »Idiotu« tuto žízeň: »Naši, jakmile dospějí břehu, jakmile uvěří, že to je břeh, pocítí z něho takovou radost, že neprodleně docházejí krajních mezníků. Čím je to? A nejen nás, ale celou Evropu naplňuje podivem naše ruská horlivost: u nás, přejde-li ke katolictví, tedy už jistě jezuitou se stane, a ještě jedním z nejpotutelnějších; stane-li se atheistou, začne jistě požadovati vyvrácení víry v Boha násilím, t. j. tedy i mečem. Proč to najednou takové vytržení? Což pak nevíte? Proto, že našel otčinu, kterou zde přehlédl, a zaradoval se; břeh, zemi nalezl a vrhl se líbati ji. Vždyť ne jedině ze slávomamu, ne vždy jen ze špatných slávomamných pocitů povstávají ruští jezuité a ruští atheisté, ale z duchovní bolesti, z duchovní žízně, z touhy po vyšší věci, po pevném břehu, po vlasti, v niž přestali věřiti, poněvadž jí nikdy neznali. Atheistou však se státi je ruskému člověku tak snadno, snadněji než všem ostat-

[10] Příd. jméno kontrérní, vyskytující se jen v knižním jazyce s významem „opačný, protivný, nesrovnalý", píše se podle výslovnosti s dlouhým é; pozn. editora.

ním ve světě. A naši se nestávají jen prostě atheisty, ale rozhodně uvěří v atheism jako v novou víru, nepozorujíce nijak, že uvěřili v nulu. Taková je naše žízeň.«

Od pramene ku prameni putuje ruský člověk, hledaje pravého doušku. Kolik zdrojů vystřídala ruská inteligence jen v XIX. století! V první polovině vládlo hegelianství, v šedesátých letech opanoval materialism, pak nacionalism, marxism, a dnes celá spleť: i atheism i spiritism, i volnomyšlenkářství, i emersonství atd. atd., a v celé té spleti pramenů a pramínků plyne dnes i tok čistého křesťanství, čistého jako za prvních dob, kdy lidské příměsky neznečistily ještě svatého učení Ježíše Krista. Ruský člověk jeví hlubokou snahu k synthesi toho, co jest a toho, co má býti, tedy k synthesi reálného s ideálným. Nejen L. N. Tolstoj, ale každý člověk s čistě ruskou duší cítí bolest nad neshodou toho, co jest a co dle jeho názoru býti má. Sama věda i filosofie zajímá ruské lidi ne tak tvou theoretickou konstrukcí, logickým rozvinutím svých ideí, jako účinkem všeho toho na skutečný život, a způsobilostí odstraniti nesrovnalosti ideálného s reálným. A bolest ta ho žene, že spěje za každou bludičkou, jež se na obzoru ukáže, by ji ohledal, není-li snad ona světlem. Jakmile pak se přesvědčí, že ho zmámila bludička, odvrací se od ní a hledá dál. — Odtud nesmírné množství směrů, jež se po naše dny v ruské společnosti vystřídalo. Není pro ruskou povahu život klidného buržoy západu, jenž usedl na výsluní svého blahobytu a raduje se ze všeho, co mu život dáti může. Když mluvil Dostojevskij při odhalení pomníku Puškinova 8. června 1880, pronesl mezi řečí, že »státi se pravým Rusem snad značí i jen státi se bratrem všech lidí — všečlověkem… Ruskému člověku je třeba právě štěstí vesmíru, aby došel klidu…« A proto hledá, stále hledá. Sama vážnost toho, co hledá, pak je příčinou, že ruský člověk naráží vždy a vždy znovu na otázku náboženskou. Neboť přežily-li se formy, zhořkla-li slupina, nepřežilo se přec jen jádro, a idea náboženská, ať si toho jsme vědomi nebo ne, zůstává v lidstvu jako kdykoli před tím, jedním z nejdůležitějších faktorů. Naraziv na ni, nemůže prostě ruský člověk rozřešiti otázky náboženské jen theoreticky, bez velikých důsledků na vlastní život — to je jasno z předchozího.«

Divíme se, že Kuznicov se odvolává na dějiny náboženství Draperovy. Naši pokrokáři a kde jaký agitátor socialistů četl toto dílo, aby z něho mohl psáti do »Záře«. Draperovo dílo má takovou cenu jako Bílkovy spisy proti Jesuitům. Zášť a nenávisť proti katolické víře zde slaví hody. Jsou to práce zaslepených fanatiků a protivníků náboženství vůbec.

Ruský Ilja Muromec leží poražen na zemi. Stačila na to jedna Němkyně, generál Suchomlinov, který na rozkaz carevny zastavil v ruských továrnách na střelivo výrobu nábojů a zbraní, stačili na to generálové Rennenkampf, Evers a jiní, kteří činili opak toho, co jim nařídil Nikolaj Nikolajevič, stačili na to židi a Němci v Rusku usedlí. Před tím ale porazili Ilju Muromce židovská kořalka, Miljukovci, socialisté, Tolstoj, university otrávené marxovinou z Německa dovezenou. Socialisté a židé jsou jedno v Rusku, jsou jedno ve Francii, jsou jedno v Anglii, Americe. Čemu jsme už dávno u nás uvykli, to pozorují nyní teprve ve Francii: velcí finančníci bratří se s proletáři. »Ti časové už minuli,« píše znalec pařížské společnosti Alfréd Capus, »kdy milionáři si brali šlechtické dcery, teď milionář provdá raději svou dceru za vynikajícího předáka na burse práce, teď milionář, jako jest Cailaux, jest nejlepší přítel Jaurésův a ve sněmovně hlasuje se soc. demokraty.« — A jest tomu tak: Jaurésův list »La guerre sociale« už by dávno nevycházel, kdyby velcí finančníci Dreyfus, Cohen, Ephrussi jej finančně nepodporovali, pařížský baron Rothschild získal

si dělníky milionovou fundací na malé byty, do voleb proletářských tekou zlaté pramének mamonářů. A tak i ve Francii se opakuje naše zkušenost: sociální demokrat buší do vlasti, vojska, církve, — ale jisté milionáře nechává úplně s pokojem. Bursy, banky, velkoobchody, spekulace a praktiky finančních agentů, hromadění zlata na jeden kopec — u nás i ve Francii jsou pro soc. demokraty netýkavka.

Vůdce českého národa dr. Kramář, který pro český národ tolik vytrpěl, začal v »České revui« vykládati příčiny zkázy Ruska. Dovozuje tu v první řadě vinu dynastie Romanovců a celé vlády. V tom se dr. Kramář klame. Jako dlouholetý přítel Masaříka a Herbena dívá se na svět skrz brýle židovské a ne křesťanské. Kdyby si naši vůdcové alespoň jednou do roka přečtli malý katolický katechism, přemýšleli o těch hlubokých naukách zde obsažených, které se jako děti sice učili, ale nepochopili a neztrávili pro přílišnou mladost, kdyby se nestyděli chodit do kostela, jako se žid nestydí jíti na každý šábes do synagogy, pak by židovské brýle nenosili.

Uvedeme zde jen příklad. Prokurátor Pobědonoscev byl mužem na výsost vzdělaným, poctivým ruským člověkem, od židů šíleně nenáviděným. Dr. Kramář proto usuzuje, že lidé rázu Pobědonoscevova porazili Ilju. Ne tak, baron žid Günsburg, židovská hraběnka, Witte a všichni tací činitelové porazili Ilju.

»Večer« přinesl 6. června 1918 následující zprávy: »Z Kijeva se oznamuje: Ke zprávám o provolání Trockého k železničním společnostem proti Čechoslovákům oznamuje »Kijewskaja Mysl« ještě toto: V rozkaze Trockého praví se doslovně: »Veškeří Čechoslované buďtež odzbrojeni. Kdyby u nich přes to později nalezeny byly nějaké zbraně, nechť jsou ihned zastřeleni. Když v jednom oddílu nalezen bude jen jediný ozbrojenec, nechť za to celý takový oddíl československý je internován v táboře válečných zajatců. Jen s těmi Čechoslovany, kteří dobrovolně odevzdají zbraně a uznají vládu sovětů, bude zacházeno jako s bratry. Žádný vagon železniční s Čechoslovany nesmí odjeti východním směrem. Čechoslované nesmějí dále použíti ani telefonu, ani telegrafu na ruských železnicích.« — Z Vídně se oznamuje »Lidovým Novinám«: O konfliktu mezi Trockým a československými legiemi v Rusku se oznamuje, že ústřední moci naléhají na ruskou vládu, aby jako neutrální stát nedovolila průchod ozbrojených sborů územím, aby odzbrojila československé legie a konečně aby Rusko vydalo rakouské zajatce, kteří stojí v řadách těchto legií. Zdá se, že česko-slovenské legie jsou již v bezpečí a že opatření Trockého minou se účinkem. — Německé listy, především »N. Fr. Presse«, oznamují z Lugana, že odboj československé brigády skončil vítězstvím vojsk bolševických v Pense. Češi bránili se zoufale a nechtěli se dáti odzbrojiti, ježto Trocký dal rozkaz, aby hned byli zajatí vůdcové brigády postříleni. — Včera zaznamenali jsme zprávu francouzské tiskové kanceláře, která tvrdí opak, uváděje, že 80.000 mužů československého vojska přiblížilo se k Tomsku. Předevčírem pak uveřejnili jsme jinou zprávu o československém vojsku — úřední sdělení bolševické vlády o boji s Čechy, dodané c. k. koresp. kanceláři — a v té se mluvilo teprve o území evropského Ruska, o tom, že bolševici bojují s Čechy v krajích k Sibiři již přiléhajících. Možno tedy, že běží o dvojí brigádu, o dvojí armádu československou, z nichž jedné poštěstilo se prodrati se až k Tomsku, druhá pak bojuje ještě 2500 kilometrů na západ odtud. — V posledním čísle »Soc. listů« čteme: Ještě nedávno byl soudr. Modráček jednotlivými soudruhy prudce napadán, že nepříznivě soudil o politice a jednání bolševiků. Jsme zvědavi, jak se tento rozkaz Trockého bude dotyčným soudruhům zamlouvati. Čechy dá Trocký postříleti a Marxovi postaví pomník! — Dle

moskevských časopisů konala nová vláda autonomní republiky sibiřské se sídlem v Charbině poradu o opatřeních pro likvidaci bolševické vlády na dálném východě. Admirál Kolčev poukázal, že nová vláda sibiřská smí počítati na plnou podporu Ameriky, ježto byla utvořena z podnětu Ameriky. Ministr vnitra Ustrovov prohlásil, že také Japonsko bude podporovati novou vládu. Nová sibiřská vláda se usnesla poprositi o podporu severní Ameriku. Dále se oznamuje ze Sibiře, že tam generálové Dutov, Samjónov, Polivanov a Chorvat zorganisovali vojsko, s nímž postupují proti červeným gardám, které jsou víc a více zatlačovány na západ a na sever.«

Z těchto zpráv jasně seznáváme, kdo uchvátil v Rusku všechnu moc na sebe. Červené gardy, vojsko to židovské vlády, které se rekrutuje ze židů, Němců, lupičů, zlodějů a všech možných zlosynů, ovládají Rusko. To jsou všichni průkopníci ruské revoluce, která započala současně s rusko-japonskou válkou. Kdo dnes uchvátil moc i vládu v Rusku, ten dříve pracoval na zničení carského, slovansko-pravoslavného Ruska. To dá prostý rozum. Na to nepotřebujeme čísti spisy Miljukovovy ani jiné spisy. Strašlivý tento boj židů spojených s Němci proti Slovanům Ruska i jiným je toho důkazem.

Těžko rozhodnouti, kdo více hanobil carské Rusko, zda Poláci nebo Němci, nebo Maďaři, nebo židé. Kdo zničil Polsko a polský národ? Viděli jsme je, ty postavy, na pražských ulicích. Stačí jen vidět jen jednoho polského žida. Pan dr. Kramář jich viděl ve Vídni ještě více. Chápeme vše, co s Polskou a Ruskem se stalo.

»Čech« přinesl 18. února 1911 tuto úvahu: »O bídě haličských výčepníků jsou známy v Polském kole mnohé anekdoty a ovšem i zprávy, z nichž jde na jevo, že bída ta je z větší části přehnána a předstírána. Židovská deputace ve Vídni před ministry prováděla pravou komedii, na niž třeba blíže si posvítiti. Židovské obyvatelstvo v Haliči obnáší 17% obyvatelů křesťanských a požívá již od věků přízně časových poměrů, že se smí tam roztahovati. Nikde se židé netěšili přízni takové, jako v Polsku, zejména za krále Kazimíra, neprávem »Velikého« zvaného, jenž židům hranice Polska otevíral dokořán. Tisíce židů přitáhlo tehdy z Německa a Francie do Polska, kde těšili se svobodě a rovnosti. Polák od jakživa rád válčí a nerad — teprve nyní — se věnoval řemeslu a obchodu, což ponechal veskrze židovi. Že však i Polák obchodu a průmyslu, když chce, porozumí, toho podává skvělé důkazy v Poznani. A tak se stalo, že již od XVI. a XVII. věku, kdy polské království dosáhlo na pohled nejvyšší moci a slávy, všechen obchod v Polsce soustředil se v rukou židů. Krakov stal se tehdy residencí židů, v níž si nahromadili ohromného jmění. Jmění to polským králům neotevřelo oči, a židé byli tak chytří, že je zásobovali nejen židovskými milostnicemi, ale i půjčkami. Následek toho byl, že židé v zemi měli úplnou moc. Ale špatně se židé polskému národu odměnili za jeho přízeň. Když na polské království přicházely špatné časy, tu byli židé prvními, kteří přebíhali k nepříteli. V době neblahého povstání provozovali židé za peníze špehounství, jehož obětí stali se tisícové šlechetných synů národa. Tisíce Poláků zahynulo v sibiřských lednicích následkem židovského udavačství. Je sice pravda, že mezi množstvím židů vyskytli se někteří též ušlechtilého charakteru, avšak výjimky ty nejsou s to vymazati těžké skvrny v povaze polských židů. Židovstvo zapsalo se do polských dějin nesmazatelně svojí zradou. Z téže příčiny se slovem: »polský žid« — spojuje se špatný charakter. Stali-li se židé neštěstím Polsky v ohledě politickém, stali se pravou katastrofou v ohledě hospodářském, a to především propinačním právem k ochromení polského lidu. Kořalny v rukou židů staly se mu záhubou. Tisíce tisíců existencí bylo jejich propinačním právem zničeno, na čemž

ovšem velikou spoluvinu nesla a nese dosud polská šlechta. Kde již mohl býti národ polský, kdyby v něm nebylo židovských kořalen! Polské kněžstvo kde jak mohlo zdrželivost podporovalo (slubováním). V celé Haliči není vesničky, aby v ní nebylo kořalny. Lid byl alkoholem v pravém slova smyslu otravován. Jednoho sedláka kořalkou vlákali do dluhů, druhý jim za kořalku zastavil úrodu a dřel se židu na poli, třetí dal se opilstvím oblouditi k podpisu na směnky, jichž právních následků neznal. Nejhorší ze všech morů — kořalecní — vyhlodával z lidu všecku energii ku práci, ba i lásku k Bohu a rodině. Který sedlák zabloudil do židovské kořalny, byl ztracen. Halič poskytuje mnoho dokladů, kde sedlák pro několik zlatých dluhů byl dán do exekuce a konečně se ženou i dětmi vyhnán ze statku, na nějž žid již dávno měl spády. Zde bylo neúprosně využito talmudovské morálky v nejhorším extrému a to v uvážení, že polští páni vůbec nepostarali se o vzdělání lidu školami. Polský sedlák měl jediného ochránce ve svém knězi, který polský lid varoval před vodkou a též chránil před zkázou. Panuje-li teď v Haliči bída a nouze, pak je toho především vinno prokleté propinační právo. Je poměrně mnoho židů-kořalečníků, kteří mají v Krakově, ve Varšavě, ve Lvově, ve Vídni, v Pešti své domy. Tyto pijavice polského lidu v létě se roztahují ve světových českých lázních a ti právě teď hráli ve Vídni před ministry hnusnou komedii se svou bídou. V bídě hyne polský lid, ale nikoliv polští židé, kteří lid hmotně i mravně hubí. Lichva v Haliči podnes slaví orgie, a je svrchovaný čas, aby pomohlo se lidu, ale nikoliv židům.«

XI.

Pravoslavná církev.

»Věstník katolického duchovenstva« přinesl 20. listopadu 1911 tuto úvahu: »V dubnu r. 1905 byl uveřejněn v Rusku císařský toleranční edikt, dle kterého mohou všichni poddaní volně vyznávati své náboženství a víru svoji měniti. A od toho času oznamují denní listy stále přestoupení ke katolické církvi. Toto přestupování orthodoxních vyznavačů naplňuje již svatý synod velikou nevolí, a proto přemýšlí o prostředcích, kterými by tomuto hnutí k církvi římské zabránil. My obyvatelé západní Evropy hledíme však s velikým napětím ku schismatickému východu, církevně-náboženské poměry říše carovy budí v nás stále větší zájem, a to tím více, ježto koluje u nás o ruských církevních poměrech mnoho bájí a ruská říše pro nás zůstává nerozluštitelnou záhadou. Pokusíme se o to, bychom podali na základě spolehlivých zpráv krátkou charakteristiku náboženských poměrů v Rusku.

Největší díl obyvatelstva ruské ohromné říše — 70 procent — náleží k církvi schismatické. Téměř ze 150 milionů obyvatel jest skorem 90 milionů orthodoxních, k římsko-katolické církvi náleží jen asi 11 a půl milionů, většinou Poláků (tedy 8 a půl procenta). Rusko jest hlavou a vůdcem schismatických křesťanů. Od svého obrácení na víru křesťanskou — koncem X. a začátkem XI. století — bylo Rusko pod patriarchou cařihradským a mělo za metropolitu biskupa Kijevského. V době byzantské upadlo ve schisma. Od XVI. století hledělo však Rusko, aby nebylo závislým na Stambulu. »Metro-

polita Kijevský a celého Ruska«, který přesídlil do Moskvy, obdržel r. 1589 od patriarchy stambulovského hodnost patriarchy. V XVII. století bylo zrušeno i právo potvrzovací patriarchy stambulovského. Ježto se však Petru Velikému zdálo, že má ruský patriarcha příliš velikou, jak církevní, tak politickou moc, dosadil na jeho místo »svatý vládnoucí synod«, vrchní konsistoř ve smyslu protestantském, která sestávala z osob duchovních a světských pod předsednictvím generálního prokurátora, který byl laikem. Car jmenuje členy, na jeho souhlas jest kolegium vázáno ve všem. Synod jest nejvyšším vůdčím celé ruské církve, jest nejvyšším soudním dvorem a správním úředníkem carovým. Car jest zároveň papežem a má svrchovanou moc nad duchovenstvem a církevní správou. Tak sklesla ruská církev s výše církevní jednoty na schisma a se schismatu na poddanství státu. Dějiny ruského schismatu nám podávají klíč, bychom porozuměli dnešnímu postavení ruské církve. Rusko-schismatická církev se jmenuje orthodoxní, pravověřící a tvrdí, že jedině ona má pravé a neporušené učení Ježíše Krista a lidu že je hlásá. Ve skutečnosti však »duch pravdy, lásky, života a svobody v církvi orthodoxní vymřel« (Aksakov). Schisma zrodilo schismata — sekty se neutvořily a nebují nikde tak, jako v Rusku. Ruská církev nemá žádného vlivu na její přívržence, a proto panuje nevěra ve všech vrstvách lidu. Pohanství se všude vzmohlo a celé vesnice přestupují k islámu. Klerus úpí v poddanství státním a trpí velikou nouzi a bídu. Různé sekty, atheismus ve všech vrstvách lidu, odpadávání kléru, nihilismus — to vše jsou plody na stromě církve, která se s pýchou jmenuje »pravověřící«.

Jak již bylo řečeno, byl Petr Veliký prvním, který zastával plnou měrou úřad papeže. Tím zavedl co nejužší organické sloučení autokracie a theokracie. Tato záhadná idea carismu jest příčinou, že v Rusku každá vzpoura a vzbouření proti absolutní moci carově musí čeliti i proti jeho hierarchickému postavení a nadvládě. Tím dostává tamnější revoluce sama sebou náboženský nátěr. Tím se vysvětluje tvrzení, které nám obyvatelům západní Evropy tak paradoxně zní, že při revolucionářství v Rusku hraje náboženství velikou úlohu. To však budiž jen mimochodem řečeno. V Rusku, kde jest vláda přísně autokratickou a theoretickou, jest, přísně vzato, dovoleno jen jedno vyznání, které jest alespoň officielně uznáno. Přes to však, že má vláda veliký vliv na víru ruského lidu, vznikla již v XVI. a XVII. století různá odštěpení, která oficielní theokracii neuznávají. Především jsou to tak zv. »staroVěřící«, které jmenuje státní církev »odpadlíky«. Je to sekta bez kněží, která zavrhuje vojenskou povinnost a modlitbu za cara jako ustanovení ďábelská. Sekta tato jest velice rozšířena, čítá na 13 milionů členů a dělí se zase na mnoho menších sekt, z nichž některé provedly hrozným způsobem a důsledně své zásady, mnohdy anarchistické. Jednou z nejrozšířenějších sekt jest sekta »Beguny« či uprchlíků. Její přívrženci prchají přede všemi závazky a povinnostmi, které jim ukládá stát, společnost a rodina, potulují se jako tuláci a živí se žebrotou. Její hlavní učení jest: vůdčím státního a církevního pořádku jest antichrist; bohoslužba a svátosti kazí jen pravou víru, manželství jest smrtelným hříchem. Kdo chce se ženou žíti, může tak činiti mimo manželství, pohlavní výstřednosti u nich přicházejí tedy velmi často. Zcela zvláštním zjevem, ve kterém se mísí mystika a filosofie na jedné a divoké revolucionářství na straně druhé, jest sekta tak zvaných bosonohých, které Čechov a Gorkij k literárnímu dílu znamenitě použili. Sekta bosonohých jest filosofie tuláků, osob vyděděných, typická společnost, která se skládá z nejrůznějších tříd obyvatelstva. Většinou jsou to lidé z nejnižších vrstev, jsou však mezi nimi i někteří z lepších rodin, kteří se zvrhli a minuli cílem, kteří se měli

dříve velmi dobře. Sekta tato se kloní k pessimismu, který kolísá mezi anarchismem a fatalismem. Různé sekty v Rusku se přes krvavé pronásledování vlády a církve vzmáhají a ukazují vzácnou přesvědčivost a náboženskou vroucnost, jak toho u orthodoxních vyznavačů nenalezneme nikdy. Orthodoxní církev se vyznačuje slepou vírou jejich vyznavačů, má mnoho formulí a příliš mnoho svátků. Asi třetina obyvatelstva ruského se se státní církví rozdvojila. »Na ruských zemských synodách,« praví dr. Knie, »ukázala se jejich pravá víra v ritualistických vynalézavostech a maličkostech — zpívá-li se Alleluja dvakrát či třikrát, dělá-li se kříž dvěma či třemi prsty a pod. — o důležitých věcech a učení dogmatickém není ani řeči.«

Ruská orthodoxní církev neklade hlavní váhu na jednotu dogmatu, nýbrž na jednotu ritu. Přihlížela s největší lhostejností k tomu, jak řádí pod »pláštíkem uniformované liturgie nejdobrodružnější, přímo nekřesťanské a pohanské sekty. Viktor Frank praví: »Nikoli křesťanská víra božská, nýbrž lidová víra ďábelská řídí motivy jednání prostého muže v Rusku.« Touto náchylností k nejhroznější ďábelské pověře utrpěly hroznou měrou názory křesťanské. Od dob byzantických Rusko stále více duševně odumíralo. Ruská orthodoxie jest již jen mrtvou formulí beze všeho živého vlivu na lid.

»Poznávám s nevýslovným bolem, že náboženství u nás nic nepůsobí,« praví Čadajev. Pochopujeme tuto stížnost, pozorujeme-li ruský klerus a jeho přípravné vzdělání v semináři. Přípravné vzdělání popů není mnohem více než »cvičení ritu«. Systematické theologické učebné knihy jim chybí úplně, a tak studují ruští theologové většinou protestantská díla. Ruská theologie se živí hlavně panujícím protestantismem, a tím se stává, že jest ruský profesor theologie racionalistickým skeptistou a ruský seminarista nihilistou. Proto pravil Custin již před 50 lety: »Vypukne-li kdy v Rusku revoluce, vyjde z duchovního semináře.« S velice skrovným a nedostatečným vzděláním opouští budoucí ruský duchovní seminář, vyhledá si pravidelně družku života, skorem vždy ze svého stavu, dceru některého duchovního a po uzavření sňatku jest poslán na ves. Co tam zažije, čteme v »pamětech venkovského duchovního«. Přijde na místo. — »Kde bydlí sakristán?« Ukázali mi bídnou chatrč. »A kostelník?« Ukázali na mnohem ještě bídnější chatu. »Jeďme ke kostelníkovi!« Jedeme tam a spatříme malý, kamenný, nakloněný kostelík, obehnaný rozbitým plotem a spuchřelou, polo zbořenou hlídačskou chatu. Vstoupíme tam, podlaha jest hliněná, obě okna, vysoká 15 palců, jsou záplatovaná, stěny vlhké, kouty plesnivé.« Ubohý kostelnický párek jest ubytován u jednoho sedláka, který má dvě světnice a s celou svojí rodinou se spokojí s jednou. Pak se začne vyjednávati s obcí, která má stavěti popovi zvláštní příbytek. »Po mnoha prosbách, poklonách a ponižování s jedné strany, a poučování a zpupného jednání se strany druhé, dali mne po dvou týdnech zavolati, abych prý přišel do schůze obecního zastupitelstva a poprosil tam o přenechání nějakého bytu, že mi poukáží nějakou místnost. Konečně se na tom usnesli — a dostal jsem vyrozumění, bych se stěhoval k jednomu sedlákovi. Místnost, která mi byla u sedláka poukázána, byla jen o něco málo lepší než v onom hlídačském domku, a v této špinavé díře jsme bydlili dohromady se selským párkem manželským. K svačině se dostavil i kostelník, avšak opilý. Pop se ho táže, proč se tak spil. »Baťuško, ještě jsi nepoznal zdejší život. Až zde budeš rok, budeš píti ještě více než já!« A vskutku, nebylo by divu při životu, jaký takový duchovní zde musí vésti. Peněz má velmi málo, musí si vydělávati křty, pohřby atd. Musí jezditi po menších vesnicích v okolí, by si přivydělal zde 2 haléře, tam kuřátko,

trochu mouky atd. Jezdí celý den a vrací se obyčejně s 20 haléři; a stále ho všude pobízejí: pij! — —

Mnohý pop bydlí někde v nějaké díře nebo ve vesnické šenkovně. Dá se tedy snadno pochopiti, že se zlozvyk opilství mezi ruským duchovním stavem vzmáhá. Rus jest opilec obdobný, pop opilec ze zvyku. Viktor Frank nám líčí postavení ruského duchovního těmito slovy: »Nalézaje se v trudných a bídných oekonomických poměrech, jsa vázán žíti v manželství, ve kterém má pravidelně mnoho dětí, nemá skutečně obyčejný ruský světský kněz, jmenovitě vesnický farář, skorem žádného jiného zájmu než vydělávati peníze, a snahu získati si přízeň svých představených, by si jejich vlivem zabezpečil lepší postavení. Aby si vydělal na živobytí, vzdělává vesnický duchovní v potu tváři pole jako každý jiný sedlák, pokud mu to jeho úřední činnost dovoluje; tato pak záleží ve křtění, v oddavkách, pohřbívání, zpovídání atd., a především v zakořeněném tam exorcismu příbytků — chlévů, ze kterých vyhání každý měsíc ďábly; — k opravdové duchovní správě a duchovnímu poučování lidu nezbývá absolutně žádného času.« Jak bídné jsou příjmy ruského venkovského duchovního, seznáme z toho, že si vydělá za nejpříznivějších okolností na své cestě k exorcismu, které měří 25 kilometrů, denně nejvýše 33 kopejek (= 72 hal.). A přece myslí každý sedlák, že je takovýto ubohý duchovní příliš mnoho placen a rád by se ho zbavil, kdyby jen nebylo závazných církevních výkonů, měsíčních vymítání ďáblů ze dvorů a chlévů atd.

Při obchůzce duchovních o velikonocích a na nový rok zavírali obyvatelé dvéře, by myslil, že není nikdo doma a nečekali ani, až bude duchovní z doslechu a zahrnovali ho posměchem a nadávkami. »Nestává-li se to pravidelně, je to přece velice smutným příznakem! Popem se všude pohrdá, nikdo si ho neváží. Kdo viděl tyto špinavé postavy, jak závodí s muzikanty v pití, kdo viděl popa s jeho ženou a poznal jeho výdělkářství, pochopí snadno, že jest pop jen pro posměch lidem. Popové patří k vrstvám úřednickým, kterými se nejvíce pohrdá a na které Rus nejvíce nadává,« píše dr. Kine. Stalo-li se i v poslední době něco ku zlepšení postavení světských duchovních, jest postavení jejich přece ještě velice bídné při všem bohatství, které jest nahromaděno v klášteřích. Duchovenstvo klášterní má tak veliké finanční prostředky, jaké nenalézáme v žádném klášteře v některé z jiných zemí. Mezitím, co pop na vsi co nejbídněji živoří, žije duchovenstvo klášterní co nejskvěleji. Tak veliký rozdíl v postavení nepodporuje ovšem svornost mezi duchovenstvem klášterním a světským. K tomu se ještě přidruží okolnost, že se biskupové volí z řad svobodného, neženatého, řádového kleru. A tak nastává a otevírá se mezi »černým« (mnichové) a »bílým« klerem (světští duchovní) nepřehledná propast různých názorů; — tito spatřují ve mnichu usurpatora, oni zase v popu nejnižší bytost, které se právem vyšší svěcení upírá. Ostatně řádový klerus v Rusku jest skutečně pečlivě vychován a má vyšší vzdělání než světští duchovní. Žádný ruský duchovní však »neučinil ničeho pro život a vědu, čím by byl proslavil své jméno pro budoucí věky.« Na náboženskou výchovu lidu nemají řádoví duchovní však též žádného vlivu, ježto žijí jen ve zdech klášterních, odloučeni od celého vnějšího světa. A výsledek toho jest: Ruská církev nemá žádného vlivu na své členy. Ruskému lidu jest othodoxní učení církve vůbec neznámým. A odkud by lid nabyl o ní vědomosti? Nevykládá se ani katechismus, ani se nekonají kázání.

»Církev učící jest nakažena protestantismem a nihilismem, církev slyšící se skládá z velice málo věřících, avšak z velmi mnoho osob lhostejných, sektářů a v novější době

i z celé řady atheistů.« Nastane v Rusku konečně jednou lepší doba? Různí velcí slovanští theologové snili o přestoupení ruského obyvatelstva k církvi katolické, tedy odstranění schismatu. I papež Lev XIII. si činil veliké naděje v opětovné získání odpadlé orthodoxní církve a věnoval jí stále svoji otcovskou pozornost. Bude někdy cíle toho dosaženo? My to říci nemůžeme — cesty boží jsou nevyzpytatelné. Tolik však jest jisto: nebude to dílem okamžiku. Jako bylo odloučení výsledkem dějinného procesu, jehož charakter byl dle vývodů Erhardových stanoven spíše kulturními než specifickými církevními faktory, tak můžeme také jen doufati, že opětné spojení bude jen výsledkem procesu vzájemného sblížení a dorozumění. Jest snad smělým tvrzení ediktu, který konečně vydal ruský car-papež pod tíhou porážek, které utrpělo mocné Rusko v boji s Japonskem, vzhledem ke vzpouře, která následovala v nitru říše, spatřují první vycházející ranní červánky?

Universitní profesor ve Vídni Dr. Stanislav Smolka vydal r. 1916 dílo »Die reussische Welt«. Zde je vylíčen církevní život všech ruských národností velice důkladně. Smolka je polský vlastenec, nadšený zastance habsburské monarchie. Patrně myslí, že celé Polsko připadne k říši Habsburgů.

»Nár. Politika« přinesla 8. června 1918 tuto úvahu: »Za vlády bolševické zavládly v rozkouskovaném Rusku poměry, jež neuspokojují pomalu nikoho, ani krajní živly. Jakmile v hlavních městech, v Petrohradě a v Moskvě, přestala tovární práce, není co jíst a není řádného zásobování z venkova, dělníci i nedělníci z hladu opouštějí město. Bolševici měli až dosud plno práce diplomatické při uzavření míru brestského a při vyjednávání s novými domácími republikami, jež se odtrhly buď úplně anebo přejí si velký svaz ruských republik. Zároveň nastala bolševikům těžká práce na vybudování celého státního ústrojí na podkladě revolučním, což naráželo na odpor všech, kdož nejsou bolševiky. A síla těchto nespokojenců jest přirozeně zvláště v Rusku mocná, neboť i když kde kdo byl posléze odpůrcem zkostnatělého samodržaví, není ještě stoupencem bolševickým, ač přál by si také lidovládu, ale za účasti zástupců všech vrstev.

Bolševici musili potlačit také hnutí anarchistické a nyní se sděluje, že v Moskvě, dle jiných zpráv v Petrohradě, odhaleno protirevoluční spiknutí, jež jest asi dosti mohutné, prý po celé říši rozšířené, neboť Lenin rozkázal mobilisovat 12 ročníků vojska. Bolševici praví, že jde tu o protirevoluci dohody, kadětů a jiných »nespokojenců«. Sotva bolševici odzbrojili, domnívajíce se, že odzvonili navždy militarismu, již musí na svou obranu volati lid do zbraně. A tak začíná nová domácí válka v samotném Rusku, zatím co na všech stranách od severního moře po Kavkaz a Vladivostok jest válečné napětí a Němci uvažují, jak zabezpečiti si přes Rusko a Kavkaz spojení se střední Asií, aby zasadili ránu anglickému spojení přes Egypt, Mezopotamii, Persii na Indii. Angličané však uplatňují se po odchodu Rusů v Persii, kde staví také již železnice. Berlínská »Tägliche Rundschau« praví, že jest jaksi mravní povinností Německa dle brestského míru osvobodit Persii. Jest těžko si učinit jasnou představu o ruské rozháranosti, když jsme odkázáni jen na kusé, protichůdné zprávy z ciziny. Ještě v uplynulých dnech byla uveřejněna zpráva v berlínských listech, že všichni na Rusi jsou nespokojeni s brestským mírem, a že bolševici vidouce své osamocení, přidružují se k hnutí, jež má na mysli sjednotit opět Rusko a učinit ho silným. Dle »Nové Žízni« ztratily dělnické rady (sověty) spojení s dělnickými vrstvami a organisacemi. Bolševická vláda vybudována jest jen theoreticky. Ani »sestátnění« půdy a pozemků prakticky se ještě neosvědčuje. Stejně jest se znárodnostněním průmyslu a jinými národohospodářskými pokusy. Také odluka církve od státu prý velice uškodila

bolševikům. To se ukázalo zvláště, když musila býti »červená armáda« organisována proti německému útoku. Všade jeví se nespokojenost. Gorkého list praví, že nesporně kráčí Rusko opět ke kapitalismu. Co se nazývá »komunistickou hospodářskou soustavou«, jest prý ve skutečnosti obnovený kapitalismus v krajně zpátečnických formách. Potrvá-li proces do konce, pak prý bude Rusko hospodářsky o sto let zpět vrženo. Bolševici napínají poslední síly, aby zastřeli svůj nezdar a zažehnali všeobecnou nespokojenost. Rozklad očividně postupuje a choroba se nedá zastavit. Rána se musí vyčistit. »Novaja Petrogradskaja Gazeta« napsala 11. dubna: »Co nám může přinésti budoucnost? Zpět již nemůžeme, navždy prokleta budiž tato minulost. Ale co teď? Zbývá jediné viditelné východisko — jest to uznání vlastních chyb. Začátek musí učinit vláda. Další mýlení musí přestat. Lid cítí, že se v duši jeho odehrává nový přerod. Jsa dalek stran, chce lid jen žíti, aniž by měl možnost pro to. Toto poznání šíří se všeobecně jako tížící břemeno. Lid sám neví, co má dělat, aby věřil v život a začal nový život. Toho dosáhli bolševici u lidu …« Jak vidět na Rusi odehrávají se události, připomínající líčení nejslavnějších spisovatelů ruských. Ruská sebeobžaloba a hned zase vraždění a nové běsnění. Vynikající ruský umělecký kritik se ondyno vyslovil o Petrohradě: »Žijeme jako ve snu anebo správněji jako v blázinci, úplně odříznuti od světa.« Snad se to hodí na celé Rusko.«

»Leipziger Neueste Nachrichten« přinesly 5. července 1918 tuto zprávu: »Komisař Jakowlew přijel 10. května do Tobolska. Šel k bývalému carovi. Občane Romanove, sovět mi nařídil, abych vás z Tobolska odvezl. Zítra ve 4 hodiny z rána odjedeme. Carevna se ptala, zda car má býti od rodiny odloučen. Odvětil mu, že s carem má celá rodina odjeti. Car Mikuláš zesílil a cítí se dosti šťasten. Carevna Feodorovna tlumí v sobě zármutek. Jest dosud pyšná, ale pokořená. Na cestě jsem se přesvědčil, že car Mikuláš je velmi duševně obmezený. Za to carevna je pravý opak. Jest velice chytrá, hrdá, ovládá úplně svého muže.«

»Večer« přinesl XI. července 1918 tuto zprávu: »Petrohradské listy sdělují: V posledních dnech uspořádány byly v Petrohradě veliké projevy lidové pro obnovení carské vlády. Tisíce vyhladovělých ubožáků sestavilo se v průvod, ve kterém neseny byly tabulky s těmito nápisy: »Byli jsme podvedeni!« — »Nechť žije car!« — »Vraťte nám cara!« Průvod chtěl se odebrati na Něvský prospekt za zpěvu carské hymny k Smolnému paláci, avšak hlavní třída petrohradská uzavřena byla řetězem strojních pušek. Z těchto pak páleno bylo na slepo na zástup, který se musil rozptýliti.« Máme za to, že Rusko bude osvobozeno od svých vrahů, židů, lupičů. To vše již v Rusku se odehrálo, jak patrno z obsahu Dostojevského »Z denníku spisovatelova«.

XII.

Brest-Litewsk.

Poslední boje, které podnikly ruské armády za vlády Kerenského, odehrávaly se v červnu a červenci r. 1917. Netrvaly dlouho. Ruské pluky zahazovaly u Brodu zbraně a odešly prostě z fronty. Dílo zkázy bylo dokonáno. Carevna Alexandrovna vyhodi-

la z armády Nikolaje Nikolajeviče a to ostatní dodělali židé, Němci a Poláci. Od počátku r. 1918 opouštěly ruské pluky hromadně zákopy, vracely se domů, vzaly si na cestu zbraně a střelivo. Německé armády odebraly Rusku celé dělostřelectvo a odvezly ho na Francii. V Brest-Litevsku sešla se pak veliká židovská rada, Trocký-Chlum-Bronstein, Lenin-Zederblum, Kameněv-Goldstein a jiných více. S nimi projednal mír s Ruskem hrabě Černín a přinesl do Vídně bohatou kořisť. Dne 4. června 1918 popisuje ve »Frankfurter Zeitung« jakýsi Eckhardt tento mír v Brest Litevsku uzavřený následovně.

»Nowy denj,« orgán socialistů, napsal 11. dubna 1918, že den ze dne přeměňuje se Rusko v německou osadu. Až bude evropské Rusko německou mocí opanováno, přijde pak na řadu Sibiř. Zkáza Ruska spočívá v jeho zotročení Německu. Nyní je Rusko poddaným státem Německa. Rusko může však žíti jen jako stát neodvislý, jinak zahyne. Patriarcha Pipon vydal provolání, ve kterém praví, že mír v Brest-Litevsku uzavřený odtrhnul od Ruska ruské země, obydlené obyvatelstvem pravoslavným, dokonce odtrhnulo Německo od Ruska mateřskou jeho zem se střediskem všech svatyň ruských, celou jižní Rus s Kijevem. Ruská církev nikdy se nesmíří tímto hanebným mírem. Mír Brest-Litevský jest počátkem nové války. Ruský národ nesnese toto pokoření. Vláda socialistů-bolševiků je bez moci. Cokoliv nařizuje, nikdo se o to nestará. Budoucí historikové označí, že vláda bolševiků nebyla ničím jiným než hrůzovládou nespořádaných divokých vrstev nejhoršího obyvatelstva, všeobecný rozklad, neobmezená anarchie. Největší jásot nad vládou bolševiků-socialistů se ozýval z venkova. Veškeren pozemkový majetek soukromých vlastníků byl prohlášen za propadlý pro stát bez jakékoliv náhrady. Kdo se přihlásil, že chce sedlačit, dostal pozemků, co chtěl. Rozdělování provádělo státní komité v každé vesnici, vyvolené od mužíků. Tyto komitéty podléhají zemstvu, zemstva pak ministerstvu orby. Velkostatky rozdíleny nebyly, předávaly se v celosti mužickým družstvům. Plodiny sklizené odvádějí se státu, který za to dává mužíkům stroje a ostatní hospodářské potřeby. Mlátičky užívají se pro celou obec. Lesy, řeky, rybníky, doly patří státu. Nikdo však nevidí nové sedláky pracovat na polích. Všecky pozemky leží ladem. Rozdělování pozemků děje se velmi krvavě.

Celé vesnice svádějí o pozemky pravé bitvy, ve kterých je dost mrtvých a raněných mužíků. Následkem tohoto dělení nikde se neprovede. Lenin-Zederblum dal mužíkům na pospas majetek statkářů. Jejich statky se rabují a spalují. Lesy se staly sice majetkem státu, ale lid se na ně vrhnul a pokácel je. Statky větších zemědělců byly vypleněny a zapáleny. Továrny jsou většinou rozbity, nikde v továrnách se nepracuje. Dělnictvo se rozuteklo a před tím stroje rozbilo. Nejrychleji to šlo s bankovními závody, červené gardy do bank vnikly, všecky bankovky a cenné papíry rozebraly a banky prostě zavřely. Tak se prováděl socialism v Rusku. Nyní chápou všichni Rusové, že tak žíti nemohou. Bolševikům jde ze všeho toho hrůza. Nyní všichni volají, že nutno zavésti soukromý majetek a začíti znova s kapitalismem. Dále nařídili bolševici odloučení církve od státu, a zabrání veškerého církevního majetku. Patriarcha vyhlásil na bolševiky kletbu. Kostely ruské byly po celý den naplněny rozechvěným a rozčileným lidem. Ruské duchovenstvo bylo všude od lidu nadšeně oslavováno. Když za cara činovníci v státních úřadech, ve školách, církvích, v kasárnách, na poštách, na drahách lid utlačovali a pro sebe hrabali, reptal a naříkal lid, ale přeci tu byly úřady, život proudil plným tokem. Dnes není tu ničeho. Není tu škol, kasáren, soudů, pošty ani dráhy, vše je zničeno. Z celého Ruska je ve-

liká zřícenina. Tolik napsal Eckardt o poměrech Ruska. Jak daleko a kam až do Ruska sahá moc německých generálů a vojsk, nevíme.

»Národní Politika« přinesla 8. června 1918 následující zprávy z Vídně: »Večerní listy »W. Alg. Zetg.«, »Zeit«, »8 Uhr Blatt« uveřejňují totožnou zprávu, z níž vyjímáme: Ve dvou článcích rozepisuje se tajemník české tiskové kanceláře v Anglii Vladimír Nosek o svých názorech o novém utváření Rakouska. Oba články svědčí nejenom o nenávistném nepřátelství proti Německu, nýbrž také o nejradikálnějších snahách namířených proti habsburské monarchii! Jeden z článků uveřejněn je v časopisu »World« a praví: Cíl Němců je zříditi všeněmeckou střední Evropu, ve které 70 mil. Germánů přímo nebo nepřímo, pomocí Maďarů a Turků, ovládati bude asi 100 milionů Slovanů a Románů. Těžisko spočívá v Rakousko-Uhersku, kde německo-maďarská většina s podporou německé říše vykořisťuje 30 milionů Slovanů a Románů. Dnes pracují v Čechách všecky české strany i se socialisty v úplném souhlasu pro úplnou neodvislost národa. Srbové a Chorvaté nejsou již odděleni náboženskými rozdíly. Slovinci, Srbové a Charváti jsou si dnes vědomi, že dohromady tvoří jednotný jihoslovanský národ a mají nárok na neodvislý vlastní stát. Češi a Jihoslované spolupůsobí v úplné shodě. Také polská oposice staví se den ze dne hrozivěji. Úzký spolek mezi sjednoceným Polskem a českým státem znamenal by protiněmecký blok o 40 milionech silný, v ohledu hospodářském a politickém. Při tom Poláci dostali by námořní přístav v Gdaňsku. Na jihu bylo by Německo vyloučeno ze své expanse k Jaderskému moři, k Balkánu a na blízký východ a to spojenectvím mezi Italy a Jihoslovany. Rumunsko a Jugoslavie čítaly by dohromady 25 milionů duší. Vším tím bylo by prý německé říši zamezeno utvořiti všeněmeckou střední Evropu, která by prý ohrožovala celý svět a zasela by příští války.

Večerní listy vídeňské rozepisují se o obtížích, které hrozí vyskytnouti se při berlínských poradách o polské otázce. »N. Fr. Presse« píše v čele listu o chystané cestě zahraničního ministra hr. Buriana do Berlína. Neochota proti tak zvanému austropolskému řešení polské otázky v Německu neochabla, nýbrž spíše se v poslední době ještě sesílila. Zásadní námitky proti austropolskému řešení vznášejí se v Německu, jak tvrdí konservativní »Kreuizztg.«, dokonce z úředních míst berlínských. Hrabě Burian po svém návratu z Berlína, jak končí »N. F. P.«, sotva bude moci podati zprávu o docílené dohodě.«

Z Berlína, 8. (Telef. zpr.) Dnešní »B. T.« žádá rychlé řešení polské otázky a doporučuje střední cestu mezi austrofilským a německopolským řešením, totiž řešení středoevropské. Především bylo by prý nutno, aby varšavská vláda působila nátlakem na Kolo polské na říšské radě ve Vídni, aby Kolo polské podporovalo rakouskou vládu. Polsko samo musilo by se státi úplně neodvislým v státním ohledu na vlastních nohou, nesmělo by býti rozkouskováno anexemi a musilo by býti uvedeno do nejužšího spolkového poměru s Německem a Rakousko-Uherskem. Bylo by nutno sjednati smlouvy celní, železniční a mincovní. Přistoupila by k tomu vojenská konvence, ve které německá říše jako nejvíce zúčastněná musila by ovšem míti přednost. Němečtí instruktoři a důstojníci by vybudovali a vycvičili polskou armádu a pro případ války by německá armáda a polská armáda měly společný generální štáb. Zahraniční politika Polska byla by ovšem samostatná, ale nesměla by se uchýliti od směrnic středoevropských mocností. Polská doprava zboží k moři dála by se přes Rigu a Gdaňsk. Po Visle a železnici mohla by Polsku býti poskytnuta průvozní doprava beze cla. Rovněž bylo by podobným způsobem možno docíliti kompromisu o dynastické otázce polské. Obtíže vyskytují se pouze v otázkách teri-

toriálních. Za řádných okolností nebylo by možno postoupiti novému polskému státu ani Poznaně ani Haliče. O těchto návrzích nemohlo by vůbec býti ani řeči.

Týž list oznamuje z jižního Ruska následující: Většina novin v Ukrajině vychází v ruštině (velkoruštině), jako v Moskvě a v Petrohradě a jako v míru, kdy vycházel jediný denník maloruský (ukrajinský) v Kijevě »Rada« v nepatrném nákladu, asi tří tisíc výtisků, kdežto jiné měly až sto tisíc. V úřadech a školách všade byla ruština. Maloruština nebyla připuštěna. Lid mluví malorusky. O Haliči říkalo se v Rakousku, že jsou tam Rusíni, nyní Ukrajinci, ale jejich spisovná řeč, nyní užívaná a upravená, jest cizí Malorusům, běžnější jest jim ruština. Horní vrstvy maloruské na Ukrajině, zvláště městské, odvykly maloruštině a čtou noviny ruské a píší rusky. Novinám se proto posílají zprávy »Ukrajinské telegrafní kanceláře« — v ruštině. Pádem staré vlády v čele s univ. profesorem Hrušovským ze Lvova, nejhorlivějším šiřitelem ukrajinství již v míru, zanikly též dva vládní listy v řeči ukrajinské a nedávno zakázány ostatní čtyři v Kijevě. V úřadech jest sice zavedena ukrajinština, ale dělá to ještě potíže a mnozí úředníci se mají za určitý čas naučit ukrajinsky. Přípisy v ruské řeči se přijímají dále. V staré ukrajinské radě mluvilo se většinou rusky.

Německé vojsko sedí již v Oděse a pracuje. Z Oděsy jezdí nákladní lodě do Rumunska a zde se nakládají menší parníky o nosnosti 6000 metrických centů obilím. Jsou stavěny pro plavbu po Dunaji. Jsou opatřeny vodními loukotěmi. Parníky ty jedou do Řezna. Německo má nyní po Dunaji přímé spojení s jižním Ruskem, Tureckem, Kavkazem a Malou Asií. To je výsledek míru Brest-Litevského. Osamocení jižního Ruska bylo dlouho připravováno již před válkou. Vlády v Berlíně, ve Vídni a v Budapešti vydržovaly a platily ukrajinské hnutí, které celou tuto věc dokončilo v míru Brest-Litevském. Ve jmenovaném díle »Die reussische Welt«, které vydal polský vlastenec, universitní profesor dr. Stanislav Smolka, ve Vídni, dokazuje tento vědátor, že Rusko má tři samostatné národy: Velkorusy, Malorusy neboli Rusíny a Bělorusy. Malorusové či Rusíni tvoří samostatný stát s hlavním městem Kijevem, Velkorusové Rusínům samostatnost urvali a nyní jest jim zase vrácena. Tento německý a polský švindl má ospravedlnit před světem mír v Brestu Litevském.

»Kmen« přinesl 30. června 1918 úvahu s nadpisem »Hydra«: »... nemylme se: matkou úskoků, udavačství a vůbec jakéhokoliv rozkolnictví je vždycky jen zbabělost. Po té ji vždycky poznáte. Českou hydru. A aby mi bylo rozuměno: Dr. Šmeral et consortes.[11] Útok na dra K. Kramáře v »Právu lidu« z 8. června 1918 je jen novou její perfidností, novým rozkolnickým kouskem, důstojně se přiřaďujícím ke všem předchozím. Když dr. K. Kramář měl svou tribunu, s níž by se byl mohl obratem ruky vypořádat s těmito nájezdy, »Právo lidu« mlčelo. Nyní, kdy přituhlo, kdy tribuna mu byla vzata, »Právo lidu« před celým českým světem uráží člověka, jenž za války ztělesňoval českou ideu, českou při a za ni propadl hrdlem a statky. V nenávistné socialistické zavilosti a podskočnosti vyčítá mu továrnu, cihelnu a velkostatek. Způsobem vlastním jen jí: »Představte si, co by znamenal takový dr. Kramář, kdyby neměl továrnu, cihelnu a velkostatek, na němž lidé naň pracují, proň strádají a umírají? Kdyby o něm listy jeho nemohly rozhlašovat, že jako silný jedinec je proto oprávněn, aby si vynucoval neobmezenou poctu celého národa a bezpodmínečnou poslušnost všem svým příkazům, co by z něho zbylo?« Mohlo by se

[11] A společníci; pozn. editora.

zdát, že šmeralovština jest jen novým projevem českého odštěpenství nebo rozkolnictví historicky již ověřeného. Že jde o nové exempláře Caherů a Mystopolů, jichž rozkolnické rejdy a plasir z matení situací pragmaticky a psychologicky zvěčnil E. Denis v »Konci české samostatnosti«. Že snad Šmeralovi panoši nastoupili prostě na místo odbojné a podryvné katolické menšiny tak z dob Jagielovců a prvních Habsburků, té menšiny, jež měla proti sobě celý národ a za sebou jen císařské. Nikoli, případ není výlučně český; máme tu co činit s hlízou rázu internacionálního, jež bují právě tak dobře u nás jako bujela ve Francii, s hlízou, jež rozežrala Rusko a chystá se, jak vyhrožuje, bujet v našem zítřku. Francie, prozíravá, zbavila se hlízy v začátcích. Jaures padl výstřelem »nepříčetného individua« a Francie řítíc se vstříc tolika nebezpečím, oddychla si po prvé aspoň zde. V Německu hlíza zaschla na dvorních parketách, skončila v scheidemannovštině. Na Rusku učiněn s hlízou pokus. M. Gorkého srovnání Rusi s pokusným králíkem není nepřiléhavé. Pokus se zdařil, ale králík, ovšem, pošel. Hlíza zvítězila! Nechť bují proto dál! Co na tom, že svět už našel pro vše pravý název: rudý teror. Protože rudý, čeští rozkolníci jásají.

A proto »Právo lidu« přineslo 8. června 1918 v čele denních zpráv svůj článek »Ruská revoluce se netěší přízni českých měštěnínů«. Článek vedle surových výpadů tak věrolomně stylisovaný, že může sloužit příkladem povedeného myšlenkového fixlu. Fakta na ruby, logika ad hoc. Česká odnož německé species. A že skoro vždy žák nad mistra, usvědčuje i tento případ. »Jak to musí bolet takového českého kapitalistu, když bolševická vláda svrhne vládu liberálního měšťáctva, zavede osmihodinnou dobu pracovní, rozděluje velkostatkářskou půdu a obmezuje movitý majetek! Jaké to hrozné pomyšlení pro továrníka a statkáře Kramáře, jenž tolik nadšeně vždycky hájil carské násilnosti jako nevyhnutelně nutné prostředky k zachování celistvosti Ruska a opory Slovanstva. A nyní? Ruský car povalen; čeští měštěnínové se už nebudou moci vítězoslavně chlubit zpátečníkům celého světa: Ejhle, veliká říše ruská s bílým carem je nejspolehlivějším útočištěm konservatismu, jedinou nejbezpečnější hrází proti všem moderním snahám socialistickým, jež usilují o podvrácení dnešních svatých řádů výrobních, podkladu to největšího našeho majetku!«

Kdy hájil dr. Kramář carské násilnosti? Kdy se z nich těšili čeští měštěnínové? Protest »Času«, tuším 1913, proti násilnostem carského režimu, proti jeho nakládání s vězni, specielně politickými, nebyl ničím? A o revoluci ruské mluví již fakta. Nebyli to bolševici, když povalili cara, nýbrž kaděti a inteligence, ale byli to bolševici, když ve chvíli, kdy Rusko se chystalo odčinit chyby a záludnosti carismu, hlízou rozežrali Rusko. A my, »měštěníni«, přiznáváme, že nás musí bolet — a bolelo by nás to při kterékoli říši v kterémkoli zeměpásu — vidíme-li, jak nejvyšší svrchovaná idea záchrany vlasti padá za oběť nejpustší demagogii rudého teroru. Carismus nebyl bez chyb, nebyl bez násilí, nebyl bez vražd, ale zní skoro paradoxně, že přes všecko kletbou Ruska nebyl. Věřím slovům velkých lidí, jimiž rasa promlouvá slovy sudebnými. A byl by se mýlil F. M. Dostojevský, jemuž rodná země v nejvyšších chvílích tvůrčího jasnozření ležela u nohou průhledným horským jezerem, díval-li se na carism, ovšem zkřesťanštělý, jako na jedině možnou, osudně nutnou formu života veliké Rusi? Či myslíte, že má pravdu proti němu zavilý socialistický dogmatikář z vídeňského přijímacího salonu, dr. Šmeral? Není to však po prvé, kdy česká hydra zdvihla svou hlavu. Vzpomeňme jen situace, v níž dr. Šmeral jako místopředseda »Českého svazu« vpadl tomuto svazu, ba celému národu a jeho

jednotě vzad pověstným článkem o nárazníkových státech. A vždycky byl to útok na jednotu národa. Nejmarkantnější byl po projevu českých spisovatelů, třebaže byl veden ve jménu nedotknutelnosti politikovy. »Tlak z venčí« byl praporečkem na útočníkově kopí. Přišel Stivínův článek v červenci 1917, kde manifest českého spisovatelstva oceněn jako »kavárenský projev«. Hydra byla sražena k zemi 20. září 1917 v žižkovské Bezovce. Schůze nezapomenutelná.« Šmeral byl nucen z této schůze prchnouti. Šmeralovština je v českém národě rozšířena pomocí listů od vlády podporovaných. V první řadě tu stojí »Právo lidu«, k němu se druží »Hlas Národa«, majetek dra Baštýře, který pochází z národa vyvoleného. Dále to jsou v Brně vycházející »Hlas«, orgán dra Hrubana a jeho přátel. List ten psaný je v Brně známým alkoholikem Němečkem, dříve zaměstnaným ve straně Masaříka. List ten po smrti Šilingra stal se úplně majetkem Němečkovým a škodí nesmírně českému duchovenstvu. K nim se druží list »Česká Svoboda«, který patří dru Tobolkovi, Maštálkovi a celé družině, která odpadla od dra Kramáře. Dále se k nim druží týdenník »Mír«, který vydává Kordač, který zavedl do litoměřického semináře bohoslovce Němce z říše, aby vypudil české spolubratry kněze. Tímto listem má býti otravován český klerus. To jsou bolševické podniky v českém národě.

Z Pešti 20. října 1917 sdělil maďarský list »Az Est« z »Morning Postu« výtah z obšírného dopisu o ruských vůdcích revoluce: »Velmi se divím, že anglický tisk si představoval »sovět« jako čistě ruskou organisaci. Ani slova pravdy na tom. Téměř všichni vedoucí mužové »sovětu« jsou německého původu. Bývalý ministr orby Černov, který nyní zuří proti Kerenskému, se jmenoval původně Feldmann; autor známého provolání k armádě Steklov jmenoval se původně Nahimkeš. Ze čtyř členů »sovětu«, kteří nedávno cestovali po západní Evropě, jsou Goldberg a Ehrlich německo-židovského původu. Jako zprostředkovatelé mezi Leninem a Německem pracovali ve Štokholmu a Kodani dr. Helfandt, německý žid, který vystupoval i pod jménem Parons a Ganetski, jehož pravé jméno zní Fürstenberg. Tři hlavní spolupracovníci Leninovi jsou Sinověv, Trockij a Kameněv. Jejich pravá jména jsou Apfelbaum, Bronstein, Rosenfeld. Výbor sovětem ustanovený, aby prozkoumal věci Leninovy, sestával z těchto pánů: Gotz, Handelsmann, Liber, Dahn a Krochmal. Vzpomenouti třeba i Goreffa, který se jmenoval původně Goldmann a Meckovského, dříve Goldberga. I vedoucí mužové »Sovětu« jsou téhož původu. Často jmenovaný Martov se jmenoval Zederbaum. Z Himmera se stal známý Šukanoff, a nynějšího politika Zagorského jsem znal dříve pod jménem Krachmann, Meškovský byl nedávno Holländrem, Bogdanov Scheffrem. Dopisovatel »Morning Postu« na konec tvrdí, že Lenina dobře zná už po mnoho let. Změnil si jméno nedávno ze Zederbluma na Lenina. Zde vidíme, že vládnoucí předáci bolševické vlády v Rusku jsou vesměs židé.

Počátkem června 1918 uveřejnila londýnská »Daily Chronicle« list Tereščenka, bývalého ministra zahraničního v kabinetě Kerenského, zaslaný socialistovi Burcevovi, jenž byl jeho druhem ve vězení. V psaní praví mimo jiné: »Pracovat s bolševiky je marno. Nestvoří armády a znovuzrození Ruska je nemožno s nimi. Rusko a svět má dva nepřátele: Němce a bolševiky. Oba dva jsou spojeni. Žádnému z nich nelze pomáhat, žádnému z nich nelze důvěřovat. Německo jedině těží ze stavu v Rusku. Rukama bolševiků zničili ve 12 měsících to, co bylo dříve udatnou armádou ruskou vybojováno. Bolševici zradili Rusko v Brestu Litevském a zničili všechno, co mu bylo drahým. Hr. Mirbach, vyslanec německý v Rusku, vládne v Moskvě. Lenin a Trocký mají moc jen následkem toho, že je to v zájmu Německa. Jediná divise stačila by je porazit, ale Němci tomu nechtějí. Není-liž

paradoxní, že v Ukrajině, která je přítelkyní Německa a pod jeho diktaturou, je nutna armáda tří set tisíc Němců a Rakušanů, kdežto ve Velké Rusi, dík bolševikům, Německo nemá potřebí armády, neboť jiní za ně provádějí dílo. Německo nechce, aby se Rusko pozvedlo před mírem, i s jeho pomocí, neboť Rusko je hádankou budoucna. Chtěl bych, aby můj hlas byl slyšán, i varuji ty, kdož míní, že je možno zachránit Rusko bolševiky. Nepomáhejte jim!«

»Nár. Politika« přinesla 6. července 1918 tuto zprávu: »Do úvah o možnosti nového válečného zasažení Německa v události na Rusi zabírají také všeněmecké »Leipz. N. Nachr.« statí o možnostech budoucího vývoje věcí v Rusku. Jako s nezměnitelnou skutečností počítají jen s odpadnutím území, obsazených německým vojskem, od Ruska, tedy s odpadnutím Finska, Estonska, Kuronska, Livonska, Litvy a Polska. Neznámými veličinami jsou však dosud Kavkaz, kde původní jedna republika rozpadla se již v republiky tři, Krim, kozácká území i Sibiř, přes tamní protirevoluci a čechoslovácké legionáře. »Ani Ukrajina«, praví »L. N. N.«, »nemá v sobě ještě nikterak záruku trvalosti. Jakmile tamní sedláci budou nasyceni pozemkovým vlastnictvím, zmizí snad státní potřeba v Ukrajině. A národnostně? Je-li vůbec ještě nějaká života schopná ukrajinská řeč, o tom se učenci dosud neshodli. Již je hádka o tom, zda je haličské nebo ruské její nářečí pravé a pokusy, utvořiti vlastní spisovnou řeč, nebyly provázeny valným úspěchem. V Kijevě jsou v ministerstvu Rusové a přátelé Rusů. Přes ujišťování svá o vůli míti vlastní stát, nezahladí skutečnosti, že hořejší vrstva obyvatelstva v Ukrajině je buď poruštěna nebo popolštěna. Je možno, že dříve nebo později Kijev a Moskva se zase shledají, nejdříve ve formě Spojených států ruských, později ve spojení ještě těsnějším. To závisí na tom, jak vyvinou se věci ve vlastním Rusku. Německu pracuje se snáze s Leninem, než by se pracovalo s novým carem z dynastie Romanovců, kaděty, okťabristy nebo Kerenským, kteří vesměs se pokusí o to, aby nepokoje vnitřní překonali ranou zevně, kteří budou poddanými dohody, budou-li chtít udržeti se.« »Leipziger N. Nachr.« oznamují také, že sibiřská republika vydala oficielní zprávu, v níž se prohlašuje, že Sibiř uzavřela spojenectví s Amerikou. »N. Korr.« dovídá se z Charbina, že po boku bolševiků ze Zabajkalsku bojuje 20.000 úplně vyzbrojených rakousko-německých válečných zajatců, mezi nimi 4000 Maďarů, kteří jsou nejpevnější oporou bolševiků a záchranou před jejich poražením. V Omsku je 40.000 rakouských válečných zajatců; v Irkutsku velí ruský renegát, generál Taube, gardovému sboru složenému z Maďarů. Z Petrohradu se oznamuje: Dle zpráv z Vladivostoku byla veliká skladiště zbraní a střeliva v přístavu vladivostockém, která byla dosud přísně střežena japonským vojskem, dána admirálem Katem k disposici Čechoslovákům. Také vojsko admirála Kolčaka, sibiřští revolucionáři a zabajkalští kozáci jsou pro boj proti bolševikům zásobování střelivem z Vladivostoku.«

Ze všeho toho lze souditi, že Německo bude nuceno opět na ruské frontě k novému boji. Wilson vyjádřil se ve Washingtonu 5. července 1918 následovně: »Spojenečtí národové bojují za tyto cíle, které musí býti uskutečněny, dříve než může dojíti k míru. 1. Zničení každé libovůle a moci, která sama o sobě a tajně může rušiti mír světa, a není-li její zničení nyní možno, aspoň její stísnění ve skutečnou bezmocnost. 2. Úprava všech otázek jak teritoriálních tak otázek suverenity, hospodářských a politických otázek na základě svobodného přijetí této úpravy národem, který bezprostředně jest při tom postižen, nikoli na podkladě materiálního zájmu nebo výhody kteréhokoli jiného národa, který si přeje jiné úpravy ku rozšíření svého vlivu nebo svého panství. 3. Svolení všech

národů, že svoje vzájemné poměry upraví týmiž zásadami cti a úcty před zvykovým právem civilisované společnosti, jaké platí pro jednotlivé občany moderních států, a to tak, že všechny sliby a smlouvy se svědomitě šetří, že nečiní se žádných zvláštních útoků a spiknutí a že vzájemná důvěra se vytvoří na podkladě vzájemné úcty před právem. 4. Utvoření mírové organisace, která zaručuje, že veškerá moc svobodných národů zabrání každému porušení práva a že mírová organisace vytvoří rozhodčí soud, jemuž mají býti předloženy všechny mezinárodní spory. Tyto veliké cíle můžeme shrnouti v jednu myšlenku: Usilujeme o vládu práva, založenou na souhlasu vlád, opřenou o organisované mínění lidstva. Těchto velikých cílů lze dosáhnouti tím způsobem, že se rozbírají přání a plány státníků a že snažíme se jich dosáhnouti. Mohou býti uskutečněny jenom souhlasným přáním myslících národů světa s jejich touhou a nadějí na spravedlnost. Mír poskytuje k tomuto dobrou příležitost. Mohu si představiti, že vzduch tohoto místa obzvlášť rád přijme projevení takových zásad. Kde počínají veliké síly, které velký národ, proti němuž s počátku směřovaly, pokládal za revoltu proti svému oprávněnému panství. Avšak od té doby spatřil v nich dávno krok k osvobození právě tak národa vlastního, jako národa amerického a stojím zde dnes pln pýchy, abych s důvěřivou nadějí mluvil o rozsahu této revolty a tohoto osvobození na velkém jevišti světovém. Zaslepení držitelé moci Pruska vyvolali v život síly, jež málo znali, síly, jež jednou probuzeny, nikdy již nemohou býti povaleny, neboť mají ducha a konečný účel, jež jsou nesmrtelny a zaručují triumf.«

Badenský tajný rada, universitní profesor ve Frýburku Bedřich Meinecke uveřejnili v červnu 1918 v měsíčníku »Die neue Rundschau« článek pod názvem »Grundfragen deutscher Nationalpolitik«.[12] V článku tom Meinecke dokazuje, že Německo si musí přivtělit mimo Belgie také baltické země, Kuronsko, Livonsko, Estonsko a Litvu. Tyto baltické země mají rozlohu 220.000 čtverečních kilometrů, takže pak Německo bude, nehledě k prostoru belgickému, mít i rozlohu 759.847 čtver. kilometrů, kdežto nyní má 540.857 čtver. km. Baltické tyto země mají roční úrodu 20 milionů metrických centů pšenice, žita, ječmene a ovsa. Německo proto ve světové válce neustane, až vše, co vydobylo, si zajistí. Dne 4. července povolil říšský sněm v Berlíně nových 15 miliard marek na válku. Tím dostouply válečné dluhy Německa 140 miliard marek. Jak si stojí finanční síla Německa, seznáme z valutní stupnice. V míru platila Anglie za 1 marku 12 pence, koncem června 1918 platila 9 pence, Amerika platila 24 cents, nyní platí 17 cents za německou marku. Francie platila 124 centimů, nyní platí 99 centimů za marku. Italie platila 124 centesimy, nyní 160, Rusko 47 kopejek, nyní platí 130 kopejek. Švýcary platily v míru za 1 německou marku 124 centimy, nyní platí 67. Rakousko platilo 117 haléřů nyní platí 178 haléřů. Zajímavá to stupnice. Mulhall odhadnul na r. 1898 státní dluhy Evropy na l00 miliard marek. Veškeré státy celého světa měly r. 1898 státních dluhů 120 miliard marek. Anglie měla před válkou 710 milionů liber šterlinků státních dluhů. Dne 1. června 1918 stouply státní dluhy Anglie na 6282 milionů liber, to jest 126 miliard marek. Válečné výdaje Anglie do konce června 1918 se odhadují na 7460 milionů liber, čili 150 miliard marek.

Když německá ponorka počátkem května 1915 potopila americkou loď Lusitanii, na které zahynulo 1447 civilních cestujících, z velké části amerických občanů, připravoval Wilson zvolna a jistě vypovězení války Sev. Ameriky Německu, což se stalo v únoru

[12] Základní otázky německé národní politiky; pozn. editora.

1917. Německo bylo až do března 1917 obklíčeno na východě ruskou bitevní čarou od Rigy k Dunaji na černomořském pobřeží, která byla 1700 kilometrů dlouhá. Zde stálo 200 divisí německého vojska a k tomu asi 30 divisí rakouského. Mimo to bylo obklíčeno Turecko v Kavkaze od černomořského břehu, podél Arménie, uvnitř Turecka k břehům palestýnského moře. To byla střelecká čára asijská. Tyto čáry odpadly a zůstala pouze fronta v Mezopotamii a Palestyně. Tu drží Anglie. Amerika nyní dováží vojsko do Francie a do Vladivostoku. Z Vladivostoku hodlá Amerika pomocí dráhy sibiřské posunovat své síly do Ruska, aby Rusko bylo vyrváno spárům bolševiků a Německa. Současně vyloďují se vojska americká v zálivu archangelském, by postupovala se severu k Petrohradu. To jsou podniky, které budou vyžadovat času snad několika let. Zda se spojeným velmocím podaří znovudobytí Ruska pro čtyřdohodu, ukáže budoucnost. Současně jsou tu příznaky, že i na Balkáně následkem úmrtí sultána a nastolení nového panovníka a sporu Bulharska s Tureckem o Drinopol mohou nastat převraty. Světová válka přivádí stále nové a nové změny.

XIII.

Ztráty na obyvatelstvu.

Nevíme, jaké následky světová válka bude míti na obyvatelstvo Evropy. Odehrává se tu před námi hromadné vraždění a odumírání, jakého dosud svět nikdy nezažil. Rakousko mělo r. 1827 obyvatelstva 15,131.362, to bylo po válkách napoleonských. R. 1912 mělo Rakousko 28,748.850 lidí. Obyvatelstvo Rakouska rostlo ročně o jedno procento. Na jeden milion obyvatel přibylo ročně 10.000 lidí. Německo mělo r. 1816 obyvatel 24,833.000, r. 1914 čítalo Německo 66,835,000 lidí. R. 1911 přibylo v Německu 739.945 lidí, v Rakousku 271.910, v Uhrách 208.271, v Rusku 1,863.329, v Italii 351.209, ve Francii 34.869, v Anglii 432.000 lidí.

Němci křičeli, že nemohou na ploše Německa uživit 70 milionů lidí, že nutno pro toto obyvatelstvo získat nové země. Mnoho-li dosud zahynulo lidí ve světové válce, nemůže býti zjištěno. Socialista poslanec dr. Quidde tvrdil v bavorské sněmovně, že na světových bojištích padlo přes 10 milionů mužů do konce r. 1917. Největší počet narozených mělo Německo r. 1908 a sice 2,076.606. R. 1910 klesl počet narozených v Německu na 1,927.039. V prvním roce války r. 1915 mělo Německo nově narozených 1,416.000, roku 1916 mělo Německo 1,316.000 nově narozených dítek. Z toho seznáme úbytek obyvatelstva v Německu. Jest samozřejmo, že vraždění mužů musí míti za následek vymírání celého obyvatelstva.

Městský rada Bolina v Praze sestavil následující číslice: V Holešovicích bylo ročně nově narozených 1100, r. 1914 narodilo se tu 642, r. 1915 jen 420, r. 1917 jen 422 dítek. Z toho bylo narozeno ale 133 v porodnickém asylu. V Žižkově narodilo se r. 1914 celkem 680 dítek, r. 1916 jen 263. V Praze se narodilo r. 1914 dítek 5326, r. 1916 jen 3227, z toho v zemské porodnici 2094. Roku 1916 měla Praha 453.777 lidí, koncem r. 1915 čítala Praha a předměstí 448.703 lidí. Za rok 1916 činil tedy přírůstek pouze 5074 lidí. Po vál-

ce třicetileté čítalo prý nynější Německo 5 milionů lidí, království české mělo r. 1650 asi veškerého obyvatelstva 700.000 lidí. Dle »Tägl. Rundschau« ztratilo mrtvých Rusko 9½ milionu mužů, Francie 4,400.000, Anglie 1,600.000, Italie 1,600.000, Belgie 240.000, Srbsko 500.000, Rumunsko 300.000. Počet ten platí do konce r. 1917. Spojení národové ztratili ve světové válce 12.000 děl a 10 milionů tun lodního prostoru. Německo obsadilo do konce r. 1917 území v Belgii, Francii, v Rusku a na Balkáně 548.000 čtverečních kilometrů. Německo samo má rozměr 540.000 čtv. km. Nyní zabírá Německo skorem celé Rusko až k Volze.

V Pešti bylo r. 1913 narozených dítek 23.315, r. 1917 bylo jen 14.594 narozených. R. 1913 zemřelo v Pešti lidí 14.610, r. 1917 stoupnul počet úmrtí na 17.270. R. 1917 ubylo v Pešti 2676 lidí.

Dr. Julius Wolf tvrdí, že Francie má nyní tolik obyvatel, jako měla r. 1850. Rusko ztratilo světovou válkou dle něho 30 milionů lidí. Mnoho-li ztratilo Německo a Rakousko-Uhersko, o tom Wolf mlčí. Samozřejmo jest, že následkem války přestalo také vystěhovalectví. Ještě r. 1913 přišlo z Evropy do Severní Ameriky 1,378.318 lidí, r. 1914 klesnul počet ten na 688.495, r. 1915 na 258.587, r. 1916 bylo vystěhovalců 355.587, r. 1917 asi jen 200.000. Zdali český národ světovou válku přetrvá a co z něho tu zbude, nevíme. Smrt z hladu nám hrozí všem.

Večerník »Práva lidu« 28. května 1918 přinesl následující výzvu: »V neděli učinilo zastupitelstvo československé sociálně demokratické strany toto usnesení: »Zastupitelstvo československé sociálně demokratické strany dělnické protestuje co nejdůrazněji proti dosavadní jednostranné politice vyživovací v Rakousku (část zabavena). Vznášíme obžalobu na úřad pro výživu lidu, z jehož popudu veškeré tyto nespravedlnosti se dějí. Rovněž protestujeme proti duchu, panujícímu v ústřednách, jež při přídělech státem opatřovaných životních potřeb tuto jednostrannost a nespravedlnost stupňují. Zastupitelstvo strany protestuje proti všem nezodpovědným a krajně pobuřujícím činům ústředních vyživovacích orgánů a varuje v posledním okamžiku příslušné činitele před dalším drážděním a vyhladovováním českého dělnictva. Zastupitelstvo žádá, aby výkonný výbor strany vyzval českou stranu agrární, aby učinila co nejpronikavější akci za příčinou levného zásobení chudého českého lidu městského i venkovského českými zemědělci. Za tím účelem zřízeny buďtež v každém místě výbory, v nichž by zastoupeni byli zemědělští výrobci i zástupci dělnictva, které by dbaly toho, aby zemědělští výrobci přenechávali své výrobky chudým vrstvám městským i venkovským za ceny, o nichž by se dohodly české strany socialistické se stranou agrární. Ve včerejší schůzi Českého svazu byl pod tlakem poměrů přijat apel k celému národu. V době nejvážnější naposled volají zástupcové lidu českého, jeho důvěrou k vedení politických jeho věcí povolaní, k celému národu: Národ československý, desetimilionový, musí se postarati o to, aby nehynuly jeho děti a má také síly jistě dosti, aby záštitou byl trpícím rodinám. Poslanci čeští vybízejí všechen lid český, aby okamžitě zahájil a pokračoval v záchranné akci pro trpící lid. Přímou povinnost mravní a národní mají ti, kdož neucítili sami dosud vůbec aneb v míře nepatrné těžké údery válečných svízelů — největší povinnosti ti, jichž majetkové hodnoty snad docela za války vzrostly. V dohodě s organisací Českého srdce a organisacemi okresů, měst i obcí, musí býti organisována okamžitá mobilisace mravních sil humánních a okamžité pomoci strádajícímu lidu nejobětavější všeobecnou dobrovolnou daní. Dnes platí: kdo rychle dá, dá dvakrát! Nejhorší měsíce útrap máme před sebou. V hodině

dvanácté celý národ musí k sobě a musí sdíleti solidárně všechny strasti omezením pohodlí a blahobytu nečetných a úlevou obrovské většiny národa. Český svaz poslanců na radě říšské.

V záležitosti svépomoci národa proti hladu bude ještě dále jednáno ve smyslu usnesení našeho zastupitelstva a budou učiněny kroky k větší kontrole zástupců trpícího lidu nad svépomocnou akcí. »Nedejte zahynouti!«, toť hlavní a první heslo, které má letět národem, a jež má ukázat, co je v nás síly, a zdali jsme schopni svornosti. Na těch, kdož mají, je řada, aby to dokázali!«

Máme obavu, že volání to bude na zmar. Kde není víry v Boha, kde není křesťanské lásky k bližnímu, tam je sobectví. Každý sociální demokrat je stoupenec třídního boje. »Právo Lidu«, »Zář« a veškeré orgány demokratů posmívaly se katolické víře, hanobily a spílaly kněžím podvodníků. Nyní se dostavuje ovoce. Marné volání. Svatého Václava jste špinili a nyní voláte marně, nedej nám zahynouti. Sobectví a veřejné lupičství se šklebí na nás se všech stran. Kněze a náboženství jste vyhnali a ďábla ziskuchtivosti jste si nechali. Jím také všichni zahyneme.

XIV.

Světová válka — židovská válka.

V každém směru je světová válka pro židy. K vůli nim se vede a pro ně se vede. Rabín Bloch ve Vídni to dosvědčuje ve svém týdenníku »Österreichische Wochenschrift«. Tu čteme každý týden celé sloupce jmén ausgezeichnete jüdische Helden. Vyznamenaní židovští hrdinové. Řády a vyznamenání na židy přímo prší, ale ještě větší příval peněz na židy jde. Není snad už žida v Rakousku, aby nebyl milionářem. A což teprve v Rusku. Tam baťušku Mikuláše II. cara vyhnali, do Tobolska zavřeli a do carského zámku žida Chaim Bronsteina-Trotzkého posadili. Ani prorok Jesaiáš takovou slávu židům neprorokoval, jaké nyní židé prožívají na celém světě. Když žid Benedek a jeho soudruh generál-žid Henikstein prohrál u Králového Hradce bitvu, nikdo neměl o tom tušení, že tito dva generálové jsou ze židovských rodičů. Celý státní stroj Rakousko-Uherska je v rukou židů. Rovněž tak v Německu. Bismarck sjednotil Německo pomocí žida Bleichrödra a jeho peněz. Císař Vilém II. měl v míru stále ve své družině žida Ballina. Všichni židé ve Vídni koncem července 1914 každého večera táhli před palác ministerstva války ve Vídni a řvali: wir wollen Krieg. My chceme válku. Židům jednalo se o to, aby Rusko bylo rozvaleno, ono Rusko, jediný stát na světě, který ještě rozlišoval křesťana a žida. Tento stát musí padnout. Stalo se. Válka světová vede se od židů a pro židy. To jasně dokazuje žid Davis Trietsch ve spise Juden und Deutsche, Vídeň 1915 (Löwit-Verlag). Židé a Němci. Trietsch uvádí následující číslice. Roku 1800 mluvilo na světě německy 30, francouzsky 31, anglicky 90 milionů lidí. Za 100 let, to jest r. 1910 mluvilo na celém světě lidí německy 101, francouzsky 52, anglicky 152 milionů lidí. Jak vidno, rozmnožili se Němci na celém světě za 100 let z 30 na 100 milionů lidí. Z toho lze poznati, že Němci budou vládnouti nad celým světem. Proto se k nim přidali všichni židé.

Všichni židé na celém světě mluví německy. Koncem r. 1914 jest počet židů odhadnut následovně: V Rusku 7 milionů, v Sev. Americe $2^{1}/_{3}$, v Rakousko-Uhersko $2^{1}/_{3}$ milionů, v Německu 620.000, Turecku 400.000, Anglii 275.000, Rumunsku 275.000, Francii 120.000, Holandsku 100.000. Ostatní země mají menší počet, všech židů dohromady na celém světě 14,340.000. Ti všichni až na nepatrné výjimky mluví a smýšlí německy. Žid dr. Ehrlich v Černovcích ve spise Die Aufgaben der Sozialpolitik im oesterreiehischen Osten, úkoly sociální politiky v rakouském východě, praví: es gibt keine andere Lösung der Judenfrage als ein vollständiges Aufgehn der Juden im Deutschtum. Není jiného rozluštění otázky židovské než úplné sloučení židů s Němci. Slovo vollständiges Aufgehn značí vlastně, že židé mají v německém národě zmizeti, jaksi se v něm udusiti. Největším městem židů je Nový York. Zde je přes 1½ milionů židů. Hlavní bankéři Speyer, Strauss, Seligmann a Schift jsou židé.

Všichni židé v Německu, Rakousko-Uhersku, na Balkáně, Rusku jsou organisováni přesně a mají všechno zásobování všech armád centrálních velmocí ve svých rukou. Nejstrašlivější nepřítel Slovanů je žid. Ve všech zemích byl žid udavačem a přivedl udavačstvím na miliony Slovanů o život. Na udání žida byli žalářováni a věšeni Slované ve všech zemích slovanských na statisíce a miliony. Již před 50 lety napsal Dostojevský, že Rusko zhyne od Židů. To se dnes stalo. V měsíčníku Die neue Rundschau, vycházejícím v Berlíně, napsal žid Steffler v sešitu říjnovém r. 1917 následující. Ať si nikdo nemyslí, kdyby stát provedl rozluku od církve, že by tím odpravena byla židovská otázka ze světa, křesťané odporují židu ne pro jeho vyznání, nýbrž pro jeho židovství. Každý žid se honosí, že je příslušníkem vyvoleného plemene židovského. Náboženství a plemeno je u žida jedna jednotka. Všichni židé, ať žijí v které zemi a mezi kterýmkoli národem, jsou jeden celek. Všichni židé jsou nad ostatními národy a cítí jen židovsky. Každý žid se musí rozhodnouti, chci-li býti Němcem, nemohu býti židem. Mohu jako žid současně cítit jako německý národovec? Pak-li žid zapře žida a hlásí se Němcem, může býti připočítán k národu německému. Němci však tomu nikdy neuvěří, že by žid se sebe svlékl žida a cítil by se jen Němcem. Kurt Trübschier vydal spis: »Die Lösung der Judenfrage in Deutschland«, rozluštění otázky židovské v Německu. Zde vyzývá židy, aby zrušili své náboženské obce a přihlásili se k Němcům. Na to mu žid Walter Rathenau odpověděl ve spise »Eine Streitschrift vom Glauben«, spor o víru, že to je nemožno. Žid nemůže svléci žida, nemůže svůj židovský obličej přetvořiti na obličej křesťanský.

V Lipsku vyšel spis »Der Weltfriede«, sepsal Herman Rudolf. Spisovatel ten rozšiřuje po Německu nové náboženství. Vynašel nové jméno, místo Boha je nad námi Atma. Svoji nauku nazývá teosofií. Až všichni lidé se budou cítit jako bratří, vymizí zášť a nenávisť, a umlknou hádky a války. Germánstvo zvítězí nad celým světem. Již staří Hindové prožili světovou válku, která je v indické básni popsaná, známé pod jménem Mahabarata. Herman Rudolf předpovídá, že za sto let se do Evropy přivalí Japonci a Číňané a že Evropu zničí.

Rusové jsou si žlutého nebezpečí vědomi. »Čech« přinesl 25. prosince 1910 tuto úvahu: »Petrohradské »Ruskoje Znamja« uveřejnilo tyto dny následující i pro nás západní národy neobyčejně důležitý a pozoruhodný článek, vyznívající v důrazné memento! Je tomu několik let, kdy císař Vilém II. v alegorickém obraze »Evropští národové, mějte se na pozoru!« ukázal na nebezpečí jdoucí od Východu; ze všech národů těchto stojíme žlutému nebezpečí — budící se Číně — nejblíže my Rusové. Než, jak se zdá, to nás

mnoho netrápí. My lehkomyslně zapomínáme na proroctví nadšeného myslitele V. Solověva, jenž předvídal hrozné ono žluté nebezpečí, nejnebezpečnější především nám. Jako před 800 lety přijalo Rusko první náraz mongolský a nesouc jho divých hord, zachránilo Evropu, tak i teď spadá na nás hrozná úloha nárazníků: my budeme nuceni opětně přijati první vlnu od Východu a zachrániti západ Evropy před potopou. Na ohromných pláních Ruska rozlijí se nové hordy mongolských plemen, zničí celé kraje obětavé naší říše, kdežto ostatní státy evropské utrpí škody jen ve svých osadách. A protože toto žluté nebezpečí jest hlavně nám hrozivé, proto neměli bychom se pouštěti do jakýchkoli sporů s Německem, nechtějíce zaplatiti to svou politickou existencí. Nepřítel je před branami! Probuďte se ze sna — občané! Setřeste se sebe můru snů, oživněte! Na Východě chystá se k hrozným a vážným událostem. Čtěte kdykoliv telegramy a přesvědčte se, že evropské státy ve svém hloupém škorpení nevidí nebezpečí, jež příští historik nazve největším pro soudobý civilisovaný svět! Čína, toť záhadný stát, jenž 1000 let spal, má 500 milionů obyvatelů, ohromné bohatství, lid, vyznamenávající se fanatismem a pohrdáním nebezpečím. A obluda na Východě už nespí! Malý, 40milionový národ japonský učinil první krok. On, cítě sílu idey panmongolismu, odvážil se vypověděti válku největší državě evropské — zvítězil. A co dělaly ostatní státy evropské? Počítaly klidně porážky Ruska, nevidouce, že boj ten je jenom prvním článkem v řetězu bojů Orientu a Occidentu, boje na život a na smrt. Japonsko bylo jen pionérem té strašné asijské moci, jež se valí pomalu, ale jistě na Evropu. S jeho pomocí zbrojí teď Čína! Přes Japan jdou do Číny děla, pušky, browningy! Milionová armáda čínská má japonské instruktory, kteří učí vojáky nejen bojovati, ale i na smrt nenáviděti Evropany. Politické obrození Číny je otázkou zítřka! A pak! Vypukne válka Ruska — ochránce Evropy — s Čínou, Japonskem a ostatními mongolskými državami. Mnoho-li milionů lidí padne, mnoho-li miliard rublů bude ztraceno! Neznáme budoucnosti, ale počítáme-li své síly, tu vidíme ku svému zármutku, že nebude růžovou! Panmongolismus objímá 800 milionů lidí! Fanaticky obětavých. Žluté nebezpečí není mythem, není bajkou a výplodem fantasie, je to smutné nebezpečí zítřka! Neustaneme buditi naše lidi z politického spánku! Vždyť maličko, a Asie vztáhne svou hroznou ruku po nás! Žluté nebezpečí se už na nás valí!«

Nedivme se proto, že hlavně Sev. Amerika nechce, aby Japonsko zaplavilo svými armádami Sibiř a Rusko. Nikdo více by Japonce z Ruska nedostal.

XV.

Osud Polska.

Poslanec Korfanty mluvil 30. června 1918 o mučednictví polského národa. »V pruské sněmovně poslanecké pronesl polský poslanec Korfanty za debaty o reformě volební řeč, v níž co nejrozhodněji kritisoval politiku kasty, nyní v Německu vládnoucí. Desetitisíce Poláků hynuly a hynou ještě — pravil — potoky krve polské tekou za vás, a vy odměňujete se lidu polskému loupením jeho práv občanských! Taková je už vaše povaha. Přes strašné oběti, jež jsme přinesli, nezrušili jste ani jediného výjimečného opatření

proti nám namířeného. Administrativní chikany nepřestávají: důkazem toho je rozpuštění spolku skautů a zákaz oslav našich bohatýrů. Nedostává se mně parlamentních slov, abych pranýřoval toto jednání. Bez národa polského nebyli byste mohli vésti tuto válku. Pane poslanče Immere, kdyby nebylo 700.000 dělníků polských, které zde zadržujete k nucené práci, dávno by se byla vaše hospodářská válka shroutila, což řekla sama říšská vláda v parlamentě. Kdyby nebylo obrovských zásob surovin, obilí, dobytka, koní a dříví, které jste nahromadili z království polského a přivlastnili takovým způsobem, že ho nedovedu parlamentním způsobem náležitě vytknouti, dávno by se byla německá paráda skončila. To, co nyní činíte, je nejvýš nemoudrým vzhledem na politiku zahraniční. Stanovíte křiklavé výjimečné právo proti nám ve chvíli, kdy usilujete získat pro těsné spojení s vámi Lotyše, Litvíny, Poláky mimo Německo a Ukrajince. Dodávám, že snahy o získání národů těch byly podporovány způsobem vám vlastním, působilóť se na ně nátlakem ne příliš delikátním. Jakže mají národové ti nabýti k vám důvěry, když vidí, jak nás po věky týráte? Politické činy vaše vůči nám jsou daleko viditelnými železnými deskami, na nichž je nápis: »Střežte se před Prušáky!« výstrahou těmto národům, aby se vyhnuly všelikému styku s Němci, ovládanými Prusy. Národům těm slibují se zlaté hory. I nám se slibovalo. Král pruský, zabíraje země naše, slavnostně sliboval nám vlast, vládu našeho jazyka, naší víry, naší kultury. Ale přes tyto sliby žijeme v hanebné porobě, která posledních 30 roků stala se naprosto nesnesitelnou. Tento stav chcete ustálit navždy. Víme, že široké massy lidu německého odsuzují politiku vaši, víme, že politiku tu provádí kasta číselně malá, ale vládnoucí, která je neštěstím národa německého a neštěstím celého světa. Nenávist, kterou chová celý svět proti Němcům — vy jste její příčinou. Celý svět se obává toho, že kdyby tato kasta dobyla panství nad ním, proměnila by svět v »Ostmarky«. Okrádáte o občanská práva všechny své dělníky, okrádáte také lid polský o práva mu náležející. Pravda, je to neslýchané, ale pravdivé! Národ německý teprve tehdy nabude pokoje, teprve tehdy klid, pořádek, rovnoprávnost a spravedlnost zavládne ve státě tomto, až národ německý pospolu s národem polským započne válku proti té kastě vládnoucí v Prusku a na prach ji potře!«

Poslanec protestantský pastor Bedřich Neumann rozepsal se v »Neue Freie Presse« 16. června 1918 o úpravě Polska. Neumann rozděluje Evropu dle plánu německého generálního štábu. Rozumí se samo sebou, že dle toho plánu bude sice království polské, ale jenom jako država Německa. Jest zřejmo, že všichni Němci žijí nyní ve stavu nadčlověčském. Jak dlouho tento stav ještě potrvá, nevíme.

Poslanec žid Kohn promluvil 20. června v německém říšském sněmu toto: »Události v Estonsku a Livonsku odporují mírové resoluci 19. června 1917. Německého vojska používá se v Rusku ku potírání revoluce. Nesčetní dělníci byli uvrženi do vězení a nejhorší je, že se jim řeklo, aby si přinesli do vězení dostatečné množství jídla, protože nemůže jim stravování zaručiti. (Slyšte, slyšte!) Obsazená území se stala hroby nejlepších svých synů, kteří dílem od bílých gardistů, dílem od zneužitých německých vojsk byli povražděni. (Bouřlivé výkřiky, volání k pořádku předsedou.) Navracející se zajatci váleční jsou podrobováni sesílenému vlasteneckému vyučování, tedy jistému duševnímu odvšivování. K hlavním thematům patří oceňování zásluh císařského domu a ostatních knížecích rodů o německý národ. Zdá se vůbec, jakoby se tato světová válka pokládala za rodinnou záležitost Hohenzollernnů. »Vilém napadl« zněla před nedávnem vojenská zpráva. Vilém nenapadl, nýbrž tisíce vojáků muselo napadnouti, kdežto Vilém dlel 40

neb 60 km za frontou. Raději mír bez monarchie, než válku s monarchií. (»Výborně!« u neodv. socialistů.)

Hrabě Karolyi v uherském sněmu 15. května 1918 pravil: »V dějinách sjednoceného Německa nadchází nová epocha: nyní má v sobě sloučená míti nejen všecka plemena germánská, nýbrž i všecky ty, kdož chtějí býti otroky Germánů.« — Ne všichni maďarští aristokrati sice tak ostře se vyslovují, ale i když tak činí opatrněji nebo uhlazeněji, přece nemohou utajiti, že mezi názory maďarskými a říšskoněmeckými otevírá se prohlubeň. Že tomu tak, nasvědčuje kritika, kterou čteme v berlínské »Germanii:« (č. 287) o nedávné řeči Tiszově v příčině spolku s Německem. Praví se tu: »Výroky hraběte Tiszy o vybudování svazku přirozeně vzbudily v Berlíně velkou pozornost. Uherský státník si přeje, aby členové říšské vlády své názory o předpokladech pro vybudování a prohloubení spolku dodatečně přezkoušeli. Zdali tomuto přání v Berlíně bude vyhověno, zdá se pochybným, leda že by se strany rakousko-uherské se přistoupilo na různá německá přání. Není ještě proneseno poslední slovo. Požadavek stojí proti požadavku. Uzavření spolku podobá se obchodu, před jehož uzavřením strany prospěchy a nevýhody dobře uváží. Kompromisy jsou vždy možné. Vyrovnání lze mezi oboustrannými požadavky docíliti. Nesmí však také býti zneuznáváno, že obtíže v cestu se stavící jsou nemalé. Přípravy pro velké to dílo jsou v proudu. Zdali se zdaří, závisí nikoliv v poslední míře od oboustranné dobré vůle. Berlín ví, že v Uhrách existuje mocný proud nejen proti hospodářskému, ale i proti politickému spolku. Proti zamýšlené střední Evropě bojuje se v Uhrách živě, poněvadž německá vláda by pod středoevropskou střechu přivedla i Ukrajinu, Rumunsko a Polsko, kdežto zájmy Uher se takové bezprostřední konkurenci vzpírají. Je to ale velmi krátkozraká politika, která se tam jednou skupinou politiků pěstuje. Kdyby se nezdařilo zbudování střední Evropy, musilo by se v Uhrách pochopiti, když by Německo ke škodě uherských zájemníků jiné hospodářské cesty zvolilo, jež by východním a jihovýchodním sousedům Uher byly vítanými.

V Berlíně se konec konců budou ptát, bylo-li by k tomuto rozladění v Budapešti vůbec došlo, kdyby Německo bez zdráhání bylo vyslovilo své amen — staň se k žádanému tam připojení Bosny a Hercegoviny k Uhrám a k spojení Chorvatska a Dalmacie pod uherskou státní svrchovaností. V Berlíně trvá se pevně na stanovisku, že další přesun mocenského postavení v neprospěch Rakouska již se zřetelem na vnitropolitickou situaci Rakouska bez záruk pro upevnění jeho budoucnosti nesmí se státi. V Uhrách by jistě tak nehorovali pro austropolské řešení, kdyby předpokladem jeho nebylo rozšíření Uher na účet rakouských území.« Tento posudek berlínského listu — autorem jest vynikající politik Německa — jest v nejednom směru poučný. Jednak ukazuje plán střední Evropy v nových obrysech: Rakousko, Uhry, Ukrajina, Rumunsko a Polsko s Německem v čele. Proč ne také Bulharsko a konec konců i Turecko? Vždyť se tvrdí, že příští ten hospodářsko-politický útvar má býti jen pokračováním a doplněním svazku vojenského, bratrství zbraní, a to se přece i na Bulharsko s Tureckem vztahovalo? Maďaři seznali, kam Berlín směřuje a plánům jeho se vzpírají. Z Berlína se jim vytýká, že vzpírání jejich má jen tu příčinu, že Německo nedalo souhlas k splnění maďarských choutek po Bosně, Hercegovině, Dalmacii a Chorvatsku. Také otázka polská je v té kritice berlínského listu osvětlena s dostatek, zejména okolnost, proč Maďaři za austropolské řešení polské otázky se přimlouvají. A celá situace, jak »Germanií« byla nastíněna, opět vysvětluje, proč že v Berlíně — viz články Redlichovy ve »Voss. Ztg.« — najednou s takovou pozorností oceňuje se

význam českého národa a věnuje se mu zvýšená pozornost. Snad se přišlo k poznání, že by myšlenka českého státu nebyla ani v rámci střední Evropy tak docela bezcennou a zvláště jako protiváha státu maďarského mohla by vykonati svou službu. Zatím ale všecky tyto snahy a přípravy jsou stavením hradů v povětří, ale ukazují, jak důležité otázky dostanou se na přetřes, jakmile na bojišti padne rozhodnutí. A ty otázky řešeny budou, ať již to rozhodnutí na bojišti dopadne jakkoli.

V říšském sněmu německém poukazoval poslanec středu Bell na okolnost, že v království polském a v obvodu vrchního velitelství východu nemohou si úřady získati srdcí obyvatelstva. Jak může být i jinak — vyslovil se posl. Bell — když se dávají lidu úředníci výhradně protestantští. Obyvatelstvo nemá k nim důvěry, neboť i v okupačním území je známo mínění: Germanisace je totéž co protestantisace.

Protestantská konfese, ať augšpurská nebo helvetská, značí vlastně hrob nauk Kristových. Luther tvrdí, že člověk ku spasení svému nepotřebuje ani kněze, ani svátostí. Dle toho vyhlíží vnitřek protestantských kostelů, jsou tu všude jen holé zdi. Protestantism vrhl se všude na církevní statky, které uchvátil a loupil. Od těch dob jsou ty obrovské latifundie anglických lordů a pruských junkerů. Křesťanský lid byl tu ochuzen a oloupen. Krásné kláštery jako Plasy, Zlatá Koruna, Kladruby jsou v rukou různých těch Metternichů a jiných cizích velkostatkářů. V našich českých románech se vychvaluje protestantství a tupí se středověk. Romány miláčka českého národa Jiráska jsou takovými dějepisnými lžemi přímo vyšpikovány. To táhne. Tak se otravuje lid a nakladatel má při tom dobrý kšeft.

XVI.

Všichni máme stejné právo na život.

Slova tato čteme na první straně socialistického listu »Právo Lidu« ze dne 13. července 1918: Jedu ve vlaku z Bělé do Prahy odpoledne 13. července 1918. Sedím v oddělení II. třídy. V pravo sedí vedle mne vykrmený žid z Warnsdorfu, v levo sedí žid s brýlemi z Haliče, čte básně. Proti mně stojí žid z Haliče, čte Talmud hebrejsky. Tito tři židé celou cestu se živě baví. Žid z Warnsdorfu praví: Meine Schwägerin hat schon 100 Giaser Fleisch eingelegt und 200 Glaser Obst eingekocht. Moje švagrová naložila jedno sto lahví masa a dvě stě lahví zavařila ovoce. Prodal jsem 1700 gramů nití prima lněných, dostal jsem za ně 60 kilogramů potravin. Jaké to potraviny byly, žid neprozradil. Všichni tři židi po celou cestu jedli a kouřili. Měli maso a samožitný chléb, doutníků a cigaret plná pouzdra. Ohromné zásoby potravin na kolik let má každý žid. List Šmeralův »Právo Lidu« spílá jen rolníkům, ale ani písmenem nezavadí o žida. Je to list od židů a židovských insertů placený.

»Právo Lidu« napsalo 13. července 1918 následující: »Všichni máme stejné právo na život! Před zákonem a před odvodní komisí jsou si snad všichni obyvatelé rovni, ale před komisemi pro rozdělování potravin nikoli. Věci vypadají dnes tak, jakoby obyvatelstvo bylo rozděleno co do zásobování na několik tříd: prvou, to jsou velcí producenti,

která si nechá nebo které se nechá kolik chce a potřebuje, nehledě na stav ostatního obyvatelstva. Potom na boháče, kteří si koupí a za trvajících poměrů mohou koupit, co je jim libo a kolik je jim libo. Potom na ohromnou massu ostatního obyvatelstva, venkovských i městských spotřebitelů, kterým jejich potraviny přiděluje stát a jeho jménem různé ty centrály a státní i samosprávné úřady. Prvé dvě kategorie, statkáři na venkově a boháči ve městech jsou sice theoreticky podřízeni stejným předpisům jako obyvatelstvo ostatní, v praxi však mimo jakákoli omezení, jak svědčí celý způsob jejich života ve válce. Ale ani s ostatními, s oněmi ubohými pouze spotřebiteli (ačkoli jsou to právě lidé, kteří svou prací vyrábějí, kdežto pouhými trubci-spotřebiteli jsou kapitalisté) nejedná se stejně. Také zde jsou rozdíly, které se cítí tím krutěji, čím je potravin méně a zápas o každý úřední příděl zoufalejší. Abychom mluvili otevřeněji. Za trvající soustavy rozdělovací a přidělovací jsou tak zvaní spotřebitelé rozděleni z hruba na několik tříd. V prvé jsou ti, kteří »mají s tím co dělat«, a kterým se přiděluje, nebo kteří si přidělují vše, nač dle předpisů mají nárok, a pokud lze ještě nad to a mimo to. To je hlavně ve Vídni a u různých státních orgánů, ale nevyjímáme z toho ani orgány obecní. Pak jsou jednotlivá zaměstnání a organisace, na něž má státní správa zvláštní ohled z důvodů vojenských nebo jiných. Ti toho nedostanou sice mnoho, ale hledí se jim aspoň tu a tam vyjít vstříc.«

Nemáme příčiny, proč bychom tomu odporovali. To vše je známo veřejně. Ale žida »Právo Lidu« šetří, jen tomu nedá ublížit a židovi přeje, aby se zadusil tukem. Sociální demokracie ukazuje se tu židovskou děvečkou.

»Stráž« v Třebíči přinesla 28. června 1918 tuto zprávu: »Vyhrály to centrály — bez — raději sami necháme »bílý flek«, jinak udělá ho censura — zisku se to neobejde; jejich zisky nesmějí se ztenčit; křičeli by, jsou státními věřiteli a proto stát musí »kušovat«; na sedláka jest si možno troufat víc; jedni jsou na frontě a ti, co jsou doma, aspoň se jí bojí; mlčí tedy všichni a proto… hrr na ně. Žně se musí uspíšit, výmlat třeba nuceně musí co nejrychleji býti vykonán, zrno se zabavuje rovnou od mlátičky, na mletí nedá se nikomu povolení, kdo napřed centrálám stejně neodvedl, domácí šrotování se přísně zakazuje atd. atd. Kdo neposlechne: pokuta… fronta… »sebere se a zavře se«; musí to jít, centrálám se musilo povolit, tedy na sedláku se přísnost vynahradí. Uvažujte, není možno všechno psát, ale uvažujte! Vládci centrál — a víme, kdo to jsou — už dnes vítězí nad vládou i venkovem; bez krve — penězi. Hle, komu pomohla válka, v čí rukou upevnila moc. Pustí ji tito lidé po válce z rukou? Konec války ještě v nedohlednu, ale nové jařmo už je přichystáno. Po dobrém to nepůjde; venkovu nastane tvrdý boj o jeho samostatnost; bude oslaben, a ti tam budou posíleni. Je nezbytno soustředění venkova ve svépomocných družstvech, společenstvech, zádruhách a pod. Zdá se, že začínáme chápat. Na Znojemsku, Hrotovsku, Budějovsku, Jemnicku, Jaroměřsku, Kyjovsku jsou družstva a zádruhy již ustaveny, jinde stane se tak v brzké době. Hospodářské výrobky a hospodářské potřeby nesmí již býti bohatým zdrojem zisku dnes centrálám a později se dnes rozlezlým… Venkov náš jest a bude silným dost, bude-li svorným. Lidé té svornosti nás učí.

Uvažujme však i o důsledcích nejbližších z vítězství centrál plynoucích. Řekněme zkrátka: Zrekvirovalo se loni kde co všecko, vypočetlo se, že musíme vyjít do nových sklizní a dnes je všecko pryč, ač byly tu centrály; či je všechno pryč právě proto, že jsou tu centrály? Jisto jest, že lidé v centrálách a blízko nich »to vydrží«, jisto jest, že bychom to vydrželi všichni, kdyby celá sklizeň byla bez centrál a bez … zůstala doma; schází nám to, co shnilo ve skladištích lichvářů a co přes všechny zákazy přece jen bylo vyvezeno —

pokuta pár tisíc neodstraší tam, kde vydělají se miliony. Bude za rok jinak? Zase bude tak, vždyť »centrály zvítězily«. I zde je nutná svépomoc venkova. Žádáme, aby v prvé řadě volno bylo zásobiti se venkovu a všem, kteří v městech s venkovem mají styky a to přímo od výrobců, bez centrál a překupníků; u našich chudáků se to nezkazí, to mohou býti páni jisti. Už dnes se krade, hladoví chudáci vyhrabávají na polích brambory jako třešinky, jak bude dále? Budou »krást« lidé na svém vlastním, a budou jiní krást bez ohledu na hlídky a pokuty. Hospodářství centrál zklamalo nadobro, kdyby nebylo výpomoci z venkova proti nařízením centrál, hynuly by hladem místo statisíců — miliony. Když centrály zvítězily, ať starají se jenom o ty, kteří sami o sebe se postarati nemohou, kteří nemají styku s venkovem; komu však jest možno, pro toho žádáme důrazně volnost samozásobení — bez centrál.«

»Jizeran« přinesl výňatek z »Českých Listů« v Mladé Boleslavi 29. června 1918. Zde čteme: »Agrárníky nezachrání ani »České srdce« — co to pomůže vzíti na prázdniny 600 chudých městských dětí, ale českému chudému člověku prodávati 1 kg. mouky za K 8, litr mléka za K 2, vajíčko za K 1. Po celou dobu války dávají tlustou svíci čertu, a nyní chtějí se vykoupiti maličkou svíčičkou — českým srdcem. Chudý lid vidí tu jejich lásku, a proto bude účtovat s nimi po válce.« — Také my máme o dobrém srdci našeho rolnictva svoje názory a zkušenosti. Jsou velice smutné. Otázkou jest toliko, zda srdce českého kněžstva jest lepší, než srdce »křesťanskou láskou tlukoucího« agrárníka. Kdo nám na to odpoví? — Našim venkovanům, kteří pro své krajany z města nemají ničeho na prodej, pro Němce, mají vše, doporučovali bychom vřele, aby častěji vzali do ruky »Reichenberger Zeitung«, který denně přináší zprávy o tom, jak ubozí Němci jsou našimi sedláky okrádáni. Tituly, jakých se tam našim agrárníkům dostává, jsou tak šťavnaté, že ten, kdo si jednou takovou kapitolu přečte, dobře si podruhé rozmyslí Němci něco prodati. — Nedávno byla v Dnebohu pod Mužským pouť, na které byli náhodou také dva Němci z Liberce. Nějaký dobrý člověk je pohostil a daroval každému dva koláče. Druhého dne byl jeden koláč nalepený na papíře vyvěšen ve výloze obchodu na velkém náměstí v Liberci a pod ním umístěn byl nápis: »Tak se žije v českých krajích!« — Budeme si takovýchto zjevů všímati častěji a přinášeti o nich zprávy. — Opakujeme, co jsme v předešlých číslech již řekli. Není účelem těchto zpráv štváti proti venkovu. Řádky tyto mají ten účel, napomínati venkov ku lidštějšímu zacházení a ku soucitu s bližním svým z města. Není dobře napínati strunu, až praskne. Nechť agrárníci nezapomínají, že jsme odkázáni vzájemně na sebe. Nebudou-li na to mysliti teď, můžeme je ujistiti, že se hříchy nyní páchané brzy po válce na nich vymstí. Nepřestaneme volati: Neděláte dobře! Neděláte dobře!« Všechny tyto zápasy o potraviny přivodila světová válka svojí blokádou Evropy. Do Evropy nesmí přijíti ani jedno zrno z Ameriky bez svolení Anglie. Jde tu zřejmě o Německo a o nás.

V dobách míru jsme si koupili co a kde jsme chtěli, pak-li nám něco chybělo. Jen z Ruska jsme ročně kupovali za 100 milionů korun vajec. To vše zmizelo. Německo zahájilo ponorkovou válku v tom pevném předsevzetí, že zmaří všechnu dopravu na moři. Až do konce května 1918 od počátku války zničily německé ponorky 17,730.000 tun lodního prostoru anglických a ostatních spojeneckých lodí.

Dne 12. července 1918 oznámila Reuterova kancelář následující: »Velitel amerického námořnictva prohlásil při slavnosti neodvislosti Spojených Států, že válečné loďstvo americké čítá dnes 250 velikých lodí se 43.000 mužů, kteréžto loďstvo bude pů-

sobiti ve všech evropských vodách. V minulém roce byl zdvojnásoben počet torpedoborců, jež jsou v činnosti proti Německu. Více než 500 ponorných člunů bude co nejdříve ve válečném území a více než polovina z tohoto počtu nalézá se již dnes v boji. Válka bude trvat tak dlouho, až Německo bude úplně poraženo.« Nevíme proto, co a jak na moři se odehrává. Celá Anglie jest obklopena strážemi vodních létadel, které stráže jsou telefoním kabelem spojeny. Jak se pouští létadla do boje s německými ponorkami, není nám známo. Lord Milner měl v Londýně 14. června řeč, ve které pravil, že Anglie i její osady jsou jako jeden muž svorny. Vojenská vláda v Německu je neobmezeným pánem celého Německa a jeho spojených mocí. Německo chce nepřemožitelnou střední Evropu, která by obsahovala Německo, Rakousko, Uhry, Polsko, Balticko, Balkán, jižní Rus až na Krim. Odtud by Německo zaplavovalo celý svět svými továrními výrobky. Pro tuto obrovskou střední Evropu bude Německo bojovat do posledního muže. Veškeré pokusy ovládat celý svět jsou marny. Nepodařilo se to Římanům, nepodařilo se to Napoleonovi, nepodaří se to ani Německu. Německo dosáhlo nejvyššího stupně moci. Stojí dnes v celém Rusku jako vítěz. Nesmíme zatracovati Rusko, naopak, musíme Rusku pomoci. Naše vítězství nad Německem jest sice daleké, ale jisté.« Tolik promluvil lord Milner.

Máme každý právo na život, jako ti divocí Indiáni, kteří bloudí v obrovských pralesích na veletoku Amazonas v Brasilii, kteří nemají nad sebou četníky, okresní hejtmany, vojenské rekvisice, kterým nehrozí nasazené bodáky, kriminály a šibenice. Nejsou tito divocí Indiáni v pralesích brasilských šťastnější tvorové než jsme my?

Všichni máme stejné právo na život, stojí napsáno v pátém přikázání božím nezabiješ. Kdo mi znemožňuje, abych se najedl, vraždí mne. Musím zahynout hladem. Jíst a pít, toť přece věc čistě soukromá, jako když jde křesťan do kostela nebo žid do synagogy. Co tu nadávali a řvali sociální demokraté červení i bíločervení, že náboženství je věcí soukromou, že kněží, klerikálové, ohlupují lid, chtí ho zotročit.

Antonín Macek, člen redakce Práva Lidu, napsal 27. června 1918 do týdenníku »Kmen« článek s nadpisem »Dělník a náboženství«. Tu čteme následující: »Jakým protikladem zdá se člověku, napíše-li vedle sebe tato dvě slova! A přece cítím, že v době, kdy třeba generálního zpytování svědomí, generální zpovědi, má-li celý život býti napraven, máme-li do doby poválečné vstupovati do života jako noví, lepší lidé, kteří svlékli Adama doby předválečné i válečné, je nutno i s touto otázkou se vyrovnati, zodpověděti si jasně nejbolestnější a nejzávažnější otázku svého vnitřního života, jíti k samým kořenům všech činů zlých i dobrých. Počátek všeho je v nitru lidském. Zde zraje vše, lásky div stejně jako nejšpinavější okrádání, vznešený heroismus stejně jako největší zločiny proti lidstvu — vše má svůj původ zde, dříve je myšlenka, potom čin.

Ale s těmito tajemnými hlubinami bytosti lidské, s místy, o nichž dí latinské přísloví hic leones sunt,[13] zapomínal počítati náš věk, příliš reální a praktický, regulující sice velmi namáhavě a úsilně tok velké řeky života, ale zapomínající na její prameny. Nechápeme dosud života v jeho totalitě. Vidíme příliš jeho zevní jevy, snažíme si vše vysvětliti svými výpočty a dedukcemi, myslíme velmi jasně a přesně, ale jasnost a přesnost tohoto úsilí má přece jednu velkou vadu: podává totiž jasně a přesně jen část různých těch jevů, nesleduje jich až k samým zdrojům, a tak se děje, že i nejpřesnější výpočty jasných hlav

[13] Doslova „zde jsou lvi“. Území bez zákonů a pravidel. Používáno ve starých mapách, jako označení neprobádaného území; pozn. editora.

selhávají, objeví se cosi, co zhatí i plány velmi dobře promyšlené. Netřeba uváděti příkladů; kolik jsme jich zažili nejbolestněji v té nesmírné anarchii, zvané světovou válkou! Bylo to jediné obrovské rozpoutání lvů niter lidských; nejhroznější činy, spáchané v této době, jsou jako ona strašlivá luza velkoměst, jíž není viděti, je úplně přikryta, ztajena pod civilisačním povrchem, ale vylézá v době, kdy nastává všeobecné plenění. A toho plenění v jiném smyslu nežli za dob minulých jsme svědky i nyní: netáhnou loupežné roty od vesnice k vesnici jako v době po válce třicítileté, jiné, horší roty kořistníků zplenily a plení dosud všecky ty, kdož neměli odvahy k nepoctivosti. Vedeme krutý zápas s neviditelnými lvy niter lidských, voláme po lidech a nenalézáme jich. Není bláhovou domněnka člověka odvráceného od života, snílka a mystika, jestliže zamyslíme se nad tím, musí se vynořiti otázka i v mysli člověka, který nepočítá s ničím jiným nežli co vidí, čeho dotýká se prsty svými: jak účinkovati na tyto strašné hlubiny niter lidských, z nichž vyvírá nyní tolik zla, ale běda, tak málo dobra. Řekne si: schází morálka. Ale vždyť o morálce mluvilo se tolik, stala se slovem tak často opětovaným, že se až příčí opakovati je ještě; v žádné škole, v žádné učebnici nebyla opomíjena ona morální stránka; morální výchova stala se čímsi schváleným a předepsaným. A přece takové ubohé výsledky! Kde je vada? Co maří účinek i nejlepších předpisů morálky, hlásaných velkými pedagogy a filosofy? Tolik je jisto: je to nedostatek půdy živné, v níž morálce možno zkvétati, a tu jsme u onoho odiosního, z kruhu našeho přesného myšlení tolikráte nadobro vylučovaného slova: náboženství. Trvám na tom, že třeba nám toho diskreditovaného, pohrdlivě odbývaného náboženství. Znamená to nic více ani méně nežli nejkrajnější upřímnost k sobě samému; člověk, který náboženství nepovažuje za jakýs souhrn nauk té či oné konfese, jak se mu ve škole naučil, pociťuje ve chvílích neúprosného, přísného zpytování sebe sama, že nemůže, nesmí býti lhářem vůči nejskrytějším hlubinám svého nitra, že zde musí začíti, zde musí odstraniti onen strašný dualism, který rozežírá a rozvrací nejen nitro jeho vlastní, ale i celou společnost lidskou. Náboženství, ono pravé náboženství vzniká ve chvíli, kdy člověk si uvědomí velkou představu Boha, nejvyššího dobra, který není slabým kompromisním člověkem, jejž možno ulichotiti, upláceti, naopak tento Bůh je sám nejvyšší velký mravní řád, všemohoucí i nejvýš milosrdný; jestliže člověk dospěje k poznání jeho podstaty, začíná mysliti kosmicky, nikoli malicherně pozemsky. Vůči tomuto Nejvyššímu Dobru musí složiti svou generální zpověď, nahá duše jeho musí předstoupiti před něho, jak líčí symbolicky velká zvěst středověká o soudu posledním. A čím dříve člověk učiní sám nad sebou tento poslední soud, tím blíže je Bohu, bez toho soudu je mu stejně neznámý a daleký, dravci v nitru lidském zuří dále a místo boží harmonie mění se země v hrozné peklo. Ale jak možno uváděti v souvislost náboženství a dělnictvo, ono dělnictvo, jež nechce míti ničeho s náboženskými konfesemi, ano s nedůvěrou hledí na lidi, v nichž vidí lidi náboženské, nechtějíc míti ničeho s »pobožnými?« Jednoduše proto, že v dělnictvu je více prvků náboženských nežli se zdá na první pohled; v hlubinách niter těchto prostých lidí je velká síla religiosního cítění, jež možná v budoucnosti bude důležitější a bude hráti větší roli, nežli všecko vědění, pracně nastřádané a naučené, sorganisované v lidové vzdělávací kursy a lidové university. Jednoduše proto, že náboženství je prvek tvůrčí, bez něho nemožno si mysliti vybudování nové společnosti, nových spravedlivých řádů a také celého svobodného, radostného života. Dělnictvo samo cítí, že v boji s dravci, nazývanými běžným slovem kapitalisté, nemůže se vedle boje čistě materielního vzdávati boje religiosního, byť jej tímto jménem nikdy nenazývalo, označujíc

toto potírání obrovských nesrovnalostí společenským třídním bojem. Ale píseň Internacionála není již bez toho ztajeného religiosního prvku. I ona vyvolává představu onoho velikého Dies irae utlačených a ponížených, představu posledního soudu, poslední bitvy, neodehrávající se kdesi v podsvětí či nadsvětí, ale na zemi samé. Nelze podceňovati tohoto religiosního, byť úplně ztajeného prvku v dělnictvu. Dělník, zpívající Internacionálu, je neuvědoměle religiosnějším. Je lehko, prohlašovati náboženství za odbytou věc. Ale je to síla, již cítíme všude, bije na brány duše, cítíme ji v každé oné chvíli, kdy chceme poctivě rozeznávati, nejíti za heslem slepě jako ovce Panurgovy. A v takových chvílích i střízlivý protiklerikální dělník je člověkem náboženským. V takových chvílích! Snad mnohé bylo by jiné na tváři země, kdyby sociální demokraté říšsko-němečtí byli v osudové chvíli poslechli více onoho vnitřního hlasu religiosity, jež je v každém člověku. Ale jejich chrámy byly studené a mrtvé, a jejich mysl v těžké chvíli plna onoho umrtvujícího rozumu a bázně, těchto dvou strašných pocitů, vraždících energii moderního člověka.«

Soudruh Macek chce a volá po náboženství. Volání to nesměl uveřejnit v »Právu Lidu«, nýbrž byl nucen uveřejnit to v týdenníku »Kmeni«. Soudruh Macek volá, že nutno vrátit se k náboženství. Soudruh Macek nejspíš půjde o šábesu do synagogy, začne se učit hebrejsky a bude studovat talmud. Musí se dát také obřezat. Židé přeci čekají na Mesiáše. Jednoho mesiáše již mají a sice všechny peníze na celém světě, kterými peněžitými silami si koupili všechny továrny a obchody celého světa. Vždyť ani kaiserlich deutsche Kriegsmarine nemůže vésti válku ponorkami, kdyby David Fanto, žid, čili akciová společnost pro průmysl minerálních olejů v Pardubicích nedováželi do Kielu každý den několik vlaků petroleje a jiných naftových výrobků. Výdělky židovské společnosti Fantovy jdou do nesčíslných milionů ročně. Nic se v této strašlivé válce neobejde bez ziskuchtivosti a hrabivosti židů. K těm se tedy soudruh Macek přidá. S katolickým katechismem, který se jako chlapec, než se stal soudruhem, učil, ale nenaučil, nechce soudruh Macek začít. Tak se věci mají! Křesťanský katechism, jak jej učí duchovenstvo katolické, jest základ a jádro učení Kristova. Není jiného náboženství mimo něho. Buďto lidstvo katechism ten pozná a také uzná, anebo musí zahynout v proudech krve, jako se to nyní děje ve světové válce. Červení a červenobílí soudruzi jako placení a předplacení náhončí židovských továrníků a obchodníků zničili dělnictvo hmotně i duševně, otrávili ho svými naukami a tiskem svým, který založil žid Mardochai, rozený v Trevíru r. 1818 ze židovských rodičů, kteří přešli r. 1824 k protestantismu. To byl Karel Marx, jehožto náboženství červení a červenobílí soudruzi přijali.

Nikdy by nebyla tato židovská armáda dělníků povstala, kdyby nebyly zavedeny nemocenské pokladny. Těchto pokladen se agitatoři socialističtí zmocnili a odtud ovládají dělníky.

Roku 1912 bylo v Německu nemocenských pokladen 23.109 v činnosti s přihlášeným členstvem 13,619.148 osob. Výdaje těchto pokladen za r. 1912 byly 357,468.396 marek. To je přece více, jak státní rozpočet některého menšího státu evropského. Nad těmito obrovskými výdaji rozhodují agitátoři červené gardy žida Mardochaje. Počet nemocenských pokladen v Rakousku r. 1910 byl 3365 s přihlášeným členstvem 3,165.289 osob. Výdaj těchto pokladen byl ve jmenovaném roce 79,725.318 K. K tomu úrazovny s výdajem 23,654.566 K. Nad těmito ohromnými obnosy vládnou vůdcové červených gard. Dělnické konsumy dílo to doplňují. Zde mají zlaté doly agitátoři červených gard. R. 1912 bylo v Rakousku 540 konsumů se členy 296.154, s obratem 97,711.948 K, z če-

hož byl čistý zisk 3,939.024 K. Výdělky konsumů dělnických ve válce jdou do set milionů. Hlavní sloup toho je občan Dr. Renner, ředitel knihovny říšské rady ve Vídni. Červení soudruzi si staví milionové továrny v Neratovicích, kupují šlechtické paláce a hotely. Všichni máme stejné právo na život.

Tovaryši žida Mardochaje ovládají úplně Rusko. Židi-bolševici zavraždili knížete Romana Sanguszka, jehož statky na Volyni odhadovány jsou na 100 milionů rublů. Pozemky a všechen majetek knížete si zlosynové rozebrali. Tak to činí na celé Rusi. V Moskvě zabrali veškeré šlechtické paláce, majitele z nich vyhnali a sami se tam usadili. Nyní tam zřídli universitu s názvem »Karel Marx«. Na této universitě sociálních věd jmenováno jen 60 profesorů židů, bolševiků, každému z nich je poukázán měsíční plat 1000 rublů.

»Berl. Tagbl.« přinesl 13. července 1918 tuto zprávu: »Štokholmský »Socialdemokraten« otiskuje z petrohradských listů »Novaja Žizň« (list Gorkého) a »Naš Vjek« následující podrobnosti o moskevském kongresu sovětů, který sešel se dva dny před zavražděním hr. Mirbacha: »Sjezd zahájen byl 4. července ve velikém divadle. Zastoupeno bylo na něm 678 bolševiků, 278 sociálních revolucionářů, 30 maximalistů (zvláštní to skupina bolševiků), jakož i 6 sociálně demokratických internationalistů. V loži seděli zástupci dohodových mocností, mezi nimi anglický generální konsul Lockhart, v jiné loži německý legační rada Rietzler. Bylo ihned nápadným, že sociální revolucionáři se bolševiků stranili a mezi sebou živě rokovali. Po obvyklých pozdravných řečích obdržel slovo ukrajinský delegát Alexandrov. Uvítán bouřlivým potleskem, pravil: »Přicházím z tajného sjezdu v Ukrajině, kde vládne buržoasie a Němci podporovaný Skoropadski, do země železné diktatury dělníků a sedláků, kde však správce vládní moci se Skoropadským vyjednává a u sebe vůdce německých imperalistů, hr. Mirbacha, trpí. (Bouřlivý souhlas sociálních revolucionářů). Řečník líčil pak smýšlení v Ukrajině a žádal, aby jho míru brest-litevského bylo setřeseno. Řeč provázena byla bouřlivým souhlasem, ale i protesty se strany bolševiků. Sociální revolucionáři proti bolševikům hrozivě gestikulovali a volali: »Pryč s Brestem! Pryč s Mirbachem!« Teprve po velké námaze podařilo se opět zjednati klid. K nové srážce došlo, když sociální revolucionáři žádali okamžité zrušení trestu smrti. Bolševici potírali okamžité projednání této otázky. Došlo k bouřlivým scénám. Sociální revolucionáři volali: »Mirbach! Lokajové! Kati!« Poté mluvil Trocký. Připomenul povážlivé zjevy v červené gardě, jejíž část vzdor výslovnému zákazu zahájila na ukrajinské frontě proti německému vojsku ofensivu. Potom odsuzoval Čechoslováky a líčil svá známá opatření na potlačení sibiřského hnutí. Vůdce sociálních revolucionářů Kamkov naň zvolal: »Kerenský!« Trocký odpověděl: »Kerenský plnil pouze vůli buržoasie«. Sociální revolucionáři křičeli: »Vy plníte vůli Mirbachovu!«

Po Trockém mluvil Kamkov: »Nemáme nic co činiti s provokatéry na ukrajinské frontě, ani s opilými vojsky, nýbrž se zdravou ideologií a psychologií těch, kdož nechtí býti svědky, jak němečtí imperalisté ukrajinské sedláky utiskují. Nechtí pokořeni přihlížeti, jak naši bratři v Ukrajině od těchto nectných kanalií jsou stříleni.« Při těchto slovech zahleděl se Kamkov do lože německého legačního rady. Bolševici živě protestovali. Sociální revolucionáři povstali a křičeli celým divadelním sálem: »Pryč s vrahy! Ven s nimi! Pryč s Mirbachem!« Poté byla předložena resoluce, kterou se vkládá všeruskému kongresu sovětů do rukou moc rozhodovati o válce a míru. Jménem sociálních revolucionářů

prohlásil Karelin, že se hlasování nesúčastní, načež všichni opustili sál. Tím rozešli se sociální revolucionáři s bolševiky nadobro a zavraždění hr. Mirbacha roztržku dovršilo.

»Jizeran« přinesl 6. července 1918 tuto zprávu: »Šl. Kühlmann prohlásil ve své poslední řeči, že válku nevyvolala Anglie. O tom nikdo na světě mimo Němce nepochybuje. O tom, že válka byla již dávno připravována, přinesl »Našinec« zajímavý článek, z něhož uvádíme toto: »Roku 1902, tedy již před 16 lety, podal jistý vyšší pruský úředník nástin činnosti, s jakou Německo připravovalo rozvrat Ruska. Vylíčení to přinesla tehdy brněnská »Hlídka« a nebylo snad člověka, který by byl mohl pokládati je za něco jiného, než fantasii. Čteme-li vylíčení toto dnes, působí na nás zcela jinak. Vidíme z něho, že Prusko se na světovou válku dobře připravovalo a na všecko pamatovalo. O prusko-německé politice sdělil nedávno vysoký pruský úředník svému spolužáku — Polákovi — z dob universitních, zajímavé věci, které otištěny byly v »Gazetě Národové«: »Němci musí z příčiny sebezachování vyhubit, assimilovat Poláky. Byly chvíle, kdy jsme vás chtěli užít jako berana na rozbití panslavismu. Ale vy jste čím dále nespolehlivější a stále více se s Rusy sbližujete. Proto musíme hledat nových přátel. A máme jich dnes v Rusku tolik, že kdykoliv můžeme přikročiti k činu. Jsou to předně naši lidé v ruských úřadech a mimo úřady. Z vyšších úřadů začínají nás Němce v Rusku vystrkovat, ale v nižších máme v Petrohradě ještě mocný vliv. Našimi spojenci jsou a budou vždy židé. Žid je povahou Němcem, ať si mluví jakkoliv a přidává se na oko kterékoliv národnosti. Bude-li Rusko židy dále pronásledovati, tím jistěji na ně počítati můžeme, smíří-li se s nimi, rozsadí se v něm a rozptýlí a máme tím mocnějšího spojence. Nepočítáme-li na vás (Poláky), máme jiný celý národ slovanský čelnější vás, na nějž počítati smíme. Na západě jsou to Litvané a Lotyši, na jihu Rusíni, kteří zaujímají celou jižní Rus od Volhy po Karpaty a nemajíce žádné minulosti, spokojí se s jakýmkoliv slibem. Vy v tom ohledu se svou minulostí jste už pro nás mnohožádající a spíš překážkou než podporou. Rusíni se židy, s našimi (= Němci) a snad jinými národy neruskými, ejhle, toť 25 až 30 milionů lidí, na něž s jistotou počítáme. Zatím, až dojde na konflikt (srážku) s Ruskem, na nějž dojíti musí, neboť naše hranice jsou už pro nás příliš těsny, pak kořistí naší bude Varšava, Vilno a provincie baltické. Jižní Rus zůstane svobodnou pod naší svrchovaností. Přes Rakousko vliv náš dojde Malé Asie, přes znovudobyté a rozšířené hranice východní až do Černého moře. Celá historie od dob Tacitových (t. j. od I. stol. po Kr.) není nic jiného, než řadou bojů dojíti k těmto dvěma mořím, Jaderskému a Černému. Nebyli jsme tomuto svému cíli nikdy blíž než dnes (r. 1902!) a nebyli jsme také nikdy silnější, naši sokové nikdy slabší než dnes. Váhu (řece v Uhrách) se Němci vyhnou, ale neleknou se ho.«

Co tu čteme, takových dokladů jsem uveřejnil r. 1903 ve spise Österreichs Bedränger ve stati »Die Bestrebungen der Alldeutschen nach der Weltherrschaft«, snahy Všeněmců po světovládě. Co v tom spise před 13 lety bylo uveřejněno, to se dnes ve skutečnosti odehrává. Němečtí váleční kritikové se posmívají Anglii a hlavně Americe, že Německo nepřemohou. Baron Ardenne v Berl. Tagblattu se posmívá Angličanům, že v roku 1917 v 18 bitvách ve Flandřích nedovedli ani o píď zatlačit Němce. Dne 1. února 1917 tvrdil Helferich na říšském sněmu v Berlíně, že Amerika nepřeveze do Evropy ani jednoho amerického vojína. Americký ministr války Baker uveřejnil tyto číslice. Dopraveno bylo do Francie z Ameriky vojska následovně: r. 1917 v květnu a červnu 12.261 mužů, červenci 12.988, srpnu 18.323, září 35.523, říjnu 28.259, listopadu 22.016, prosinci 48.848, r. 1918 v lednu 46.776, únoru 48.027, březnu 83.811, dubnu 117.212, květnu

244.345, červnu 276.372 mužů. Jak vidíme, roste počet amerického vojska ve Francii jako lavina.

Baron Ardenne se americkému vojsku posmívá, že nemá žádnou vojenskou cenu. Týž tvrdí, že Německo světovou válku vítězně vyhraje. Ofensiva německých armád působí s matematickou přesností. Na 50 kilometrů šířky postaví Hindenburg 7000 děl a začne strašná kanonáda, která trvá tři až 4 dny. Pak vyrazí pěchota v nepřetržitých proudech. Výsledek toho je, že Angličané a Francouzové musí ustupovati. Lhostejno je, kdy Němci do Paříže vniknou, ale že tam vniknou, to jest jisto. Tvrdí baron Ardenne. Týž tvrdí dále, že Rusko nikdy již nepovstane, nezcelí se a nebude proti Německu nikdy již bojovati. Bez součinnosti Ruska ale jest nemožno, aby Německo podlehlo. Naopak baron Ardenne tvrdí, že Rusko i s Japonskem se přimkne k Německu a bude bojovati proti Anglii.

Uvidíme, zda se tato proroctví německých válečných kritiků splní. Pak-li se splní jako předpověď Helferichova, pak to dopadne s Německem trochu jinak. Dnes na počátku pátého roku světové války nelze do budoucna nic určitého předpovídat. My jen tušíme, ale nevíme, co bude. Nevíme, co se bude díti v Rusku, které vlastně má o výsledku světové války rozhodnouti.

Doslov.

Světová válka rozpoutala na celém světě ve všech národech ty nejspodnější náruživosti. »Zájemník« přinesl 21. června 1918 tuto zprávu: »Ponížení žen. (Poznámky k psychologii dneška.) Věrnost a čistota jsou ctnosti, o nichž zpívali básníci činy již před šesti tisíci lety právě tak, jako poetové Indů, Assyřanů, starých Židů i rytířští troubadourové středověku. Čistota a věrnost jsou ideálem básnického snu o ženě. Kolik věrnosti a čistoty podávají nám však ženy dneška v zrcadle našeho přemítání? Na štěstí můžeme ještě i dnes přiznati, že i v těchto zmatcích podléhání vášním a šíleného tance nad sopkou (vzpomeňme si na Jeneweinův »Mor«!) najdou se čisté a věrné dívky. Ale kolik jest jich? V tom je právě tragika přítomnosti. »Chceme konkrétní doklady!« budete volat. A já vám odpovídám: »Hle, přeplněna jsou bia, kde vdané ženy smlouvají si dostaveníčka s naivní prostotou nezkušených žabek. Přeplněny jsou pseudokavárny, kam se chodí nevěstky prodávat a kam se chodí zaučovat nové kandidátky prostituce. Ve vinárnách teče po podlaze víno za brutální vypočítavosti prodejných číšnic, jež stojí o přízeň zaměstnavatele-kuplíře, s nímž dělí se o svá procenta z vína hejly zaplacená. O vypití se ani nemluví… Průchody velkoměstských hotelů oživují stíny padlých a prodejných žen a dívek. Ženy středních stavů a tovární dělnice čňoří se v přepych za hnusný životní kompromis vyzískaný. Sedmnáctiletí chlapci našeho »neposkvrněného venkova« pořádají tancovačky ve prospěch »lidumilných účelů« pro vybouření se vojíny opuštěných nevěst a žen. Může býti více tmy? Klasický případ odehrál se u pražské Jezerky. Tři vdané cizoložnice byly po milkování od náhodných milenců vysvlečeny a potupně nahé přivázány k plotu zahrady… Mužové ztrácejí pro volnost názorů žen úctu k něžnému pohlaví, je nechuť k řádnému uzavírání manželství a pád ženství přivolává úpadek mužů. Sláva čistého věku dívčího propadá se v temnotách odporného zbujnění a nezdravé resignace.

Slova: věrnost a čistota jsou na pranýři. »Žít a užít!« — toť je heslo, které hlásá žena a dívka dneška. Potopa přijde… Ubývá panenské ostýchavosti a důvěry v ideál. Hrubý hlad po vášnivém, lenošivém a přepychovém životě zachvacuje něžné pohlaví tím silněji, čím těžší sociální tíseň doléhá. Nikdy nebyla od žen prostituce ducha a těla tak omlouvána a dokonce i uznávána, jako dnes. Sláva mateřství upadla. Matky dětí ztrácejí rozvahu ženství a upadají v bahno neřestí. Žena, padlá a zneuctěná, šíří kolem sebe zkázu jako morový bacil. Čisté ženství je jí solí ve zraku. Pod rouškou přátelství otravuje duše neposkvrněných, láká je do doupat neřestí a neustává, dokud čistota není zneuctěna a dokud pečeť hanby nezhanobila počestnost. Ženská duše upadá v komediantství. Milencům, ženichům a manželům píší ženy a dívky krásné dopisy, psaní lží, co zatím jich bytostnost se brodí v hanbě a v duševním kalu. Požitkářství, které dříve bylo hanbou mužů, je okřídleným heslem žen. Velkoměstské ulice hemží se za dne i za noci prostituovanými a opilé ženy po zavření zábavních místností za noční doby jsou dnes všedním zjevem na velkoměstské dlažbě. Mužové dobře chápou ponížení žen. Ženství upadlo a ztratilo důvěru mužů. Čisté bytosti ženské, pokud zůstaly, jsou podezřívány cynismem mužství, které se sice poníží, ale přece neztrácí ideál v čistotě a v kráse věrnosti u žen. Rodinné rozvraty se množí. Ubohé děti pro viny matek ztrácejí lásku svých otců, ony, neviňátka, trpí nezaslouženě za pád svých matek. Za cizoložstvím žen jdou vraždy ze žárlivosti a z rodinného neštěstí. Vina žen se mstí na nich samotných. Případy šílenství a zoufalost u mužů pro nevěru žen se množí. Toť je požehnání duševní bídy dnešního ženství. Padne-li muž, je to ubohost člověčenství, padne-li ženství, je kletbou osud …«

Všechen lidský život může spočívati jen na pevných základech mravnosti, jak tomu učí katolický katechism. Veškeré hříchy proti mravní čistotě se vymstí na jedinci i na celém národě. Jestliže je zkaženo ženské pohlaví mravně, nemůže býti zdráv ani druhý díl národa, pokolení mužské, jedno souvisí s druhým.

Zde se ukazují zhoubné následky zanedbané výchovy. Kde se vlastní rodiče nestarají o budoucí osud vlastních dítek, tam přijde zkáza na všechny. Láska k práci poctivé, byť i namáhavé, musí pocházeti již z domova. Náš ženský dorost je hromadně zaměstnán u židů. Židovské domácnosti jsou harémy. Plno tu křesťanských služek. Takové děvče z vesnice přijde do Prahy, do Vídně k židovi do služby. Zde je za krátko zkažena na těle i na duši. Mravní zvrhlost je tu v krátké době neuvěřitelná. Tato služka z české vesnice se naučí u židů nenávidět poctivou práci, svůj národ, hlavně pak náboženství křesťanské, nenávidí a spílá kněžím. Totéž se děje s dělnicemi v továrnách židovských a s křesťanskými děvčaty v písárnách a obchodech židů.

Výsledky tohoto zotročení křesťanských dcer u židů jsou takové, jak to vyličuje zpráva v »Zájemníku« zde uvedená. Národ znemravnělý je uvnitř prohnilý a neschopný života, musí zhynout. Návrat ku křesťanskému životu, k zásadám křesťanským, návrat k čistotnému a poctivému životu, jak ho hlásá katolické náboženství, jest jedinou naší záchranou. Nevíme, jaký zlomek českého národa přežije válku světovou. Lid vymírá, hyne hlady. Budoucnost českého národa je ponurá a skryta rouškou naprosté nejistoty. Je-li národ český uvnitř zdravý, pak i tuto strašlivou bouři přečká, je-li však uvnitř zkažený, pak jeho osud a jeho zánik nikdo nezadrží.

»Večer« přinesl 13. července 1918 tuto zprávu z Brna: »Úžasným způsobem šíří se u nás zločinnost. Loupeže a krádeže jsou na denním pořádku a lidé nejsou jisti nejen

majetkem, ale i životy. Původ těchto zjevů leží jistě v bídě — ale soudní anály již se napořád přesvědčují, že nejde o krádeže z nouze — ale ze řemesla. Ztratí-li se potraviny, šaty, obuv atd., lze soudit, že si pro ně přišli chudobní lidé, kteří si uvolnili názor na majetek, ale ono nejde jen o krádeže z bídy. Většina je jich řemeslných. Podvod, krádeže, loupež — toť zlé, velmi zlé počátky smutných konců. Bezpečnostní orgány vidí, že jim situace přerůstá přes hlavu. Výmluvným obrázkem je cifra zločinů, která byla hlášena u státního návladnictví v Brně. Loni za tři měsíce hlášeno bylo 30 případů, letos 3000! Od 1. ledna do této doby stoupl počet na 5000 případů! To jsou data, nad nimiž je nutno se zamyslit. Morálka je úplně zvrácena — a víme, kdo má zásluhu o to, že názor lidu na právo, povinnost a vůbec na všecky základní pojmy spořádaného života podvrátil. Lid přestal věřit v zásady, které se mu zdály býti — nedotknutelnými.« Takovými zprávami se hemží denní listy každou chvíli. Život dnes není život, to je mučednictví od rána do večera. Je to znenáhlé týrání a mučení k smrti. Žijeme ve velikém vězení. Nesmíme překročiti hranice habsburské monarchie. Jen židovští agenti, Šmeralovci a podobné kreatury vládní moci smí volně dýchat a volně se pohybovat, jezdit do Štokholmu a kam jen libo.

Poslanec Bedřich Wichtl, juris doktor, majitel statku, narozený r. 1872 ve Vídni, majitel jakési soukromé právnické školy ve Vídni, vůdce německých radikálů, vydal spis pod názvem »Der wahre Urheber des Weltkrieges«. Pravý původce světové války. Není to dle Wichtla nikdo jiný než dr. Kramář. Tento spis vyšel již v pátém vydání. Dr. Wichtl učinil tím dobrý obchod. Není na světě žádného šílenství, kterému by Němci nevěřili, jen když lichotí toto šílenství německému slavomamu.

Dne 15. července 1918 zahájily německé armády pátý náraz: na anglicko-francouzskou armádu mezi Remeší a Soissonem v délce 80 kilometrů. Přes 10 tisíc německých děl zahájilo palbu, která trvala od 1 hodiny v noci až do 6 hodin z rána. Pak rukovala německá pěchota, obsadila francouzské zákopy do hloubky až 8 kilometrů, překročila řeku Marnu u Chateau de Thierry v délce 20 kilometrů. Z toho obrovský jásot v Německu. Třetí den však této bitvy začala francouzská uzavírací palba, která znemožnila nástup dalších záloh německé pěchoty, následoval protiútok francouzské pěchoty, a čtvrtý den byli Němci nuceni vrátit se opět na pravý břeh Marny. Zda Remeš padne do rukou Němců a kdy padne, ukáže budoucnost. Německé armády mají odtud do Paříže již jen 70 kilometrů. Dohodová vojska na frontě ve Francii čítají nyní 4½ milionů mužů. Amerika dodává spousty technického materiálu. Jen strojních pušek vyrábí Amerika měsíčně nyní 18.000 kusů. Americká pěchota jest mimo to opatřena puškami ručními, které nesou do dálky jen 50 jardů a roztřikují olověný šrot v šířce 5 jardů. Zápas o Paříž trvá od 20. března 1918. Baron Ardenne tvrdí však v »Berliner Tagbl.«, že postup Němců do Paříže nikdo nezadrží. Čtvrtou německou ofensivu na Paříž zastavil generál Foch za 8 dnů, pátou zastavil již za 4 dny.

Německo má dosud v Rusku 40 divisí vojska, to jest asi 1 milion mužů. Toto vojsko postupuje stále hlouběji do Ruska a přijde v dohledné době do Moskvy. Zda se tu srazí s ruským vojskem, které mají dosud pod mocí jenerálové Alexejev a Kornilov, nevíme. Německá vojska v Rusku mají hlavní úlohu dovážet z Ruska do Německa potraviny. R. 1914 sklidilo Německo 31 milionů metr. centů pšenice, 85 milionů metr. centů žita, 73 milionů metr. centů ovsa, 95 milionů metr. centů ječmene. Mělo oseto $12^1/_3$ milionů hektarů pozemků. Sklizeň vydala na 1 hektaru 17 metrických centů obilí. Roku 1912 koupilo Německo z ciziny 3½ milionů metrických centů žita, 25 milionů metric-

kých centů pšenice, 29 milionů metr. centů ječmene, 8 milionů metr. centů ovsa, 12 kukuřice, 6 luštěnin, 15 milionů metrických centů olejových semen. Zde tedy máme číselný obraz výživy Německa. Cizí dovoz obilí přestal již na pátý rok. Jak vyhlíží domácí sklizeň Německa, to se nedozvíme. Německo spotřebovalo za jeden rok před vypuknutím světové války 300 milionů metrických centů obilí. Kolik nyní toho sežene ze všech zemí, které zabralo svým vojskem, nevíme. Výsledky sklizně v Rakousku i v Uhrách od vypuknutí světové války jsou nám úplně neznámé. Účel této tajnosti jest jasný. Maďaři svoji osevní statistiku zakrývají, aby nemusili nic do Rakouska dodat. Němci ve Vídni řvou proto jen na české zemědělce a proklínají je.

Jest zřejmo, že my Čechové jsme se svojí výživou nejhůře opatření. Vojenské rekvisice vyprázdnily nám veškeré stáje. Hyneme následkem nedostatku mléka a omastku. Jsou farnosti, které měly na počátku války 5 tisíc obyvatel. V obvodu takových far hlásí se za půl roku ročníku 1918 úmrtí 40 případů, narozených však jen 3 případy. To znamená, že všecko české obyvatelstvo v dohledné době vymře. Naší vůdcové, naši poslanci, naši předáci, naši rolníci toho nevidí, nejsou si toho vědomi. Potrvá-li světová válka ještě 2 nebo 3 roky, pak bude český národ skorem vyhuben s povrchu země. Taková nám se ukazuje nejbližší budoucnost. Zde může nás zachránit jen vzájemná křesťanská láska k bližnímu. Jestliže ziskuchtivost mezi námi nezmizí, nýbrž se bude stupňovat, pak nastane v chudším obyvatelstvu českém hromadná smrt z hladu. To právě Němci chtí. Zpíváme v kostele »Svatý Václave, nedej zahynouti nám i budoucími«. Nuže, postarejme se o to, aby tato modlitba k sv. Václavu nebyla hluchou komedií. Pak snad bude český národ od všeobecného zániku zachráněn.